

MUNKÁSÜGYI SZEMLE

KÖZLEMÉNYEK A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS, A SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY, A MUNKÁSVÉDELEM, A MUNKAVISZONY ÉS AZ IDE VONATKOZÓ JOGGYAKORLAT KÖRÉBŐL.

SZERKESZTI: KIS ADOLF.

TÁRSSZERKESZTŐK: Dr. STEIN FÜLÖP és Dr. HAHN DEZSŐ.

TARTALOM:

CIKKEK:

A negyvenévesek	129
A had- és népegészségügyi kiállítás	131
Rólunk — nélkülünk	136
Ragályos betegségben szenvedő, vagy gyanús betegek elkülönítése	139
A magyarországi szakszervezetek 1914-ben	145
A munkásbiztosító pénztárak és a háború	151
Háború és munkásbiztosítás:	
Kis Adolf: Háború és munkásbiztosítás	155
Dr. Sasvári József: Háborus munkásbiztosítási jogkérdések	172

SZEMLE:

A háború rokkantjai	136
A rokkantak gazdasági elhelyezéséről. — Sebesült és beteg katonákról való gondoskodás. — Családi pótlékok a rokkant katonáknak. — Gondoskodás a háború rokkantjairól. — Hasznosítható foglalkozás nem szolgálhat okul a rokkantak hadi segélyének elvonására. — A katonaságtól elbocsátott rokkantak ügye. — Tanácskozások harctéri nyomorékok ügyében. — A háborúban megrokkantak és az elesettek hozzátartozóinak támogatása.	
Szociális egészségügy	139
Védekezés a fertőző betegségek ellen. — Fürdő- és fertőtlenítő vonat. — Orosz foglyok által behurcolt trachomabetegségek tova terjedésének meggátlására szolgáló intézkedések. — Küzdelem a tuberkulózis ellen. — A nemi betegségek elleni küzdelem a hadseregben. — Az alkoholizmus elleni óvintézkedések. — A háború hatása a csemmőhalandóságra. — A hadbavonultak törvénytelen gyermekeiről való gondoskodás. — A birodalmi gyermekügyi segély és a gyermek törvényessége. — A birodalmi gyermekügyi segély és az idegen állampolgárság. — A törvényes és törvénytelen gyermek egyenjogúsítása Norvégiában. — Új hivatásos betegségek. — A táplálkozás kérdéséhez. — A bőr védelme. — A füst és korom elleni küzdelem.	
Munkásvédelem. Munkaviszony.	145
A kereskedelmi alkalmazottak a vasárnapi munkaszünetért. — Hol kell bejelenteni az építési vállalkozónak munkásait. — A munkaadók szavatossági felelőssége a balesetekért balesetbiztosítás dacára. — Hat hónapbüntetés a munkahely elhagyásáért. — A német birodalmi gyűlés és a szociálpolitikai követelések. — A német birodalmi gyűlés a népélelmezési és drágasági kérdésekről. — Sérti-e a bérszabályszerződést a szimpátia-sztrájk. — A belgiumi német kormányzat és a belga munkások. — Egy munkaadó-szervezet drágasági pótlék iránti akciója. — A bérlenyomás ellen. — Üres építési telkek kényszer-megművelése Ausztriában. — A háború gazdasági hatásai Franciaországban. — Újabb munkásvédelmi törvények Portugáliában. — Kereskedelmi alkalmazottak védelme Portugáliában: — A törvényes munkásvédelem és a szociális biztosítás finnországi egyesülete. — A törvényes munkásvédelem amerikai egyesülete. — A munkaközvetítés Amerikában. — Pórféjlődés megakadályozása cementpadlókon.	
Munkásbiztosítás	151
A VI. moratóriumi rendelet és a munkásbiztosítás. — Községi alkalmazottak biztosítása. — Biztosítási kötelezettség. — Munkásbiztosítási járulékok biztosítása. — A passzív tagság kérdéséhez. — A vakreceptek ügye a Kúrián. — A betegsegélyző pénztári autonóm-szervek mandátumainak meghosszabbítása Ausztriában. — A baleset-, rokkantsági és alkalmazottak biztosítása intézeteinek hadikölcsön jegyzése. — A birodalmi biztosítási intézet alkalmazottak részére 1914. évi járulékbevételei. — A keresetnélküli hadbavonultak járulékfizetése. — Adatok az alkalmazottak biztosításáról Németországban. — Munkás lakás- és életbiztosítás. — Baleset utáni öngyilkosság. — Szándékos sérülés magasabb járadék elnyerése miatt.	
JOGGYAKORLAT	124
Betegsegélyezés. — Balesetbiztosítás. — Munkaviszony.	
Szakerolom	192

Megjelenik minden hó 10-én és 25-én. Előfizetési ár egy évre 20 korona.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V., Falk Miksa-utca 5. sz.

Telefon: 93—99.

Postatakarékpénztári csekk-számla M.911.

Császárfürdő Budapestén.

Nyári és téli gyógyhely az Irgalmasrend kezelése alatt. Kénes hévízű radio-aktív gyógyforrásai páratlanok. Ezek a források bőségesen táplálják vizükkel az intézet valamennyi fürdőjét, u. m.: a gőzfürdőt és népgőzfürdőt, az egyes és közös külön női és férfi-iszapfürdőket (iszap-borogatások), márványkád-, porcellán- és kőfürdőket, valamint török- és horganykád-fürdőket, továbbá a hőlég-, szénsavas és villamosfürdőket. Ezekből a dús gyógyforrásokból kapja a vizet a kontinensen egyedül álló női és a férfi-uszoda is.

A Császárfürdő kiváló gyógyító ereje nemcsak csúzos bántalmak és idegbajok ellen, hanem sok más betegségnél is általánosan elismert. Ivókurája kitűnő gyógyhatású hurutos légzőszerveknél és altesti pangásoknál.

Lakószobái kényelmesek; berendezésük a különböző igényekhez van szabva. Jutányos árak. Minden tekintetben szoliditás. Gyógy- és zenedíj nincsen. Prospektust ingyen és bérmentve küld *az igazgatóság.*

AEROLITH

KIS J. JENŐ

okl. mérnök szabadalma

Az „AEROLITH“

a modern építkezésnek építőköve, mellyel nemcsak gyorsan és olcsón, de az egészségügyi követelményeknek legmegfelelőbben lehet építeni.

Az „AEROLITH“-

falak szárazak, szellőztethetők és kívül-belül bármely módon még kiégetéssel is desinficiálhatók.

Az „AEROLITH“

ezért kiválóan alkalmas kórházak, iskolák, munkáslakások, műhelyek stb. építésére.

Bővebb felvilágosítással készségesen szolgál

KIS J. JENŐ

okl. mérnök, építési vállalkozó, szab. Aerolith-, cementárú- és terracit-gyáros

Iroda: III., Zsigmond-u. 64-66 (Aerolith-ndvar)

Gyár: V., Ujpesti rakpart 1462. hr. szám.

SCHOTTOLA ERNŐ

BUDAPEST, Vilmos császár-út 53,
és 13 (Andrássy-út sarkán)

Kötszerek. Műszerek. Betegápolási cikkek. Gyógyászati segédeszközök.

MAGYAR TÖRLŐGUMMI

kapható minden papirkereskedésben

MAGYAR
RUGGYANTA-
ÁRÚGYÁR
RÉSZVÉNY-
TÁRSASÁG
BUDAPEST.

Magyar címer a védjegye,
Magyar diák csak ezt vegye!

KÖSZÉNBÁNYA-'s TÉGLAGYÁR TÁRSULAT

Telefon szám: 34-61. és 34-51. PESTEN (ezelőtt DRASCHE) Budapest, VII. ker., Király-utca 67. sz.

Keramit kocsit-kövek :: ::
Keramitlapok :: :: :: ::
Keramit-, steró-, pillér-téglák :: :: :: ::
Traversz-téglák :: :: :: ::
Falburkoló-téglák :: :: :: ::

Fayence porcellán lemezek :: ::
Porcellán szigetelők :: :: :: ::
Egészségügyi és használati cikkek :: :: :: :: :: ::
Tűzálló chamotte téglák :: :: :: ::

A társulat elvállalja a burkolati munkák elkészítését is. Árjegyzék díjmentesen.

MUNKÁSÜGYI SZEMLE

KÖZLEMÉNYEK A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS, A SZOCIALIS EGÉSZSÉGÜGY, A MUNKÁS-
VÉDELEM, A MUNKAVISZONY ÉS AZ IDE VONATKOZÓ JOGGYAKORLAT KÖRÉBŐL.

SZERKESZTI: KIS ADOLF.

TÁRSSZERKESZTŐK: Dr. STEIN FÜLÖP és Dr. HAHN DEZSŐ.

Megjelenik rendszerint minden hó 10-én és 25-én, esetleg két szám
együttesen. Előfizetési ár egy évre 20 korona. Szerkesztőség és
kiadóhivatal: Budapest, V., Falk Miksa-u. 5.

Telefon 93—99.

Postatakarékpénztári csekk-számla 24.911.

A negyvenévesek.

A kormány a képviselőház elé törvényjavaslatot terjesztett be, amely szerint a népfelkelési kötelezettség már a 18 éves és még a 43—50 éves emberekre is kiterjed. A törvényjavaslat indokolása szerint a népfelkelési kötelezettség ily és a viszonyok által megokolt kiterjesztése minden nehézség nélkül megvalósítható, mert az ország közegészségügyi és megélhetési viszonyai közepette a 18. életévükben álló egyének legtöbbje már a hadképességhez szükséges testi erő birtokában van, másfelől pedig a 43 éven felüli férfiak is még túlnyomó részben alkalmasak arra, hogy szükség esetén a harctéren is, feltétlenül azonban a harctéren kívül teljesítsenek szolgálatot.

A kormány tehát hivatkozva az ország közegészségügyi viszonyaira, hivatalosan jelenti ki, hogy a 40 éven felüli férfiak alkalmasak a harctéri szolgálatra. Ha ez így van, ha a 40 éven felüliek a harctér fáradalmait, a háborúval járó megerőltetést, nélkülözést és szenvedést testi állapotuknál fogva elbírnák, bizonyos, hogy normális életviszonyok között munkarejük és munkabírásuk is oly mérvű, hogy ipari munkára bátran alkalmazhatók. Mégis azt látjuk, hogy nagyon sok ipari üzem a 40 éven felüli munkásokat mellőzi.

Negyven év az a korhatár, amelyen túl az ipari munkás alig számíthat megfelelő munkaalkalomra, mert a kapitalista termelés inkább a fiatal, még ki nem használt munkaerőt kívánja értékesíteni s mindaddig, míg ilyen rendelkezésére áll, a 40 éves munkást nem alkalmazza s tőle lehetőleg szabadulni kíván. Így van ez nemcsak nálunk, de fokozottabb mértékben azokban az országokban, ahol az ipari fejlődés sokkal előrehaladottabb s ahol a termelés inkább gépezetre, mint emberi munkaerőre rendezkedik be.

Szociális szempontból súlyos következményei vannak e korhatár megállapításának. A 40 éven felüli munkás kevesebb munkabérral megelégszik, mindent eltűr, mert állandó rettegésben él, hogy munkaalkalmát elveszti, s újabb keresetre vagy egyáltalán nem, vagy még rosszabb viszonyok mellett tehet szert. Úgy tűnik fel, mintha a 40 éves korhatáron túl a munkás már csak másodrendű lényné változnék át s ahelyett, hogy a korrallal megszerzett

gyakorlati tapasztalatait és tudását jobban megbecsülnék, háttérbe helyezik mindenütt. Ez a felfogás annyira általánossá vált, hogy ettől még a szociálpolitikai törvényhozás sem tudott szabadulni. A munkásbiztosítási törvény 7. §-a kimondja, hogy a betegség esetére való önkéntes biztosítás függővé tehető az orvosi vizsgálat kedvező eredményétől, ezenfelül az alapszabályok kor tekintetében is állapíthatnak meg korlátokat. Az Országos Pénztár alapszabályainak 11. §-a ennek alapján úgy rendelkezik, hogy betegség esetére önként biztosítottakként csak azok vehetők fel, akik életkoruk 40-ik évét túl nem haladták.

S íme most kitűnik, hogy a 40 éves korhatár felállításának sem az ipari termelésben, sem a szociálpolitikában semmi jogosultsága nincs, mert az 50 éves kort elérő egyének legtöbbször még a hadképességhez szükséges testi erő birtokában van, tehát szervezetük annyira edzett, hogy a hadviselés minden viszontagságát elbírnák, a harctéren szükséges erőkifejtést teljesíteni tudják; hideget, meleget, esőt, vihart s a lövészárkok minden idegölő borzalmait tűrik.

A háború már eddig is sok tanulsággal szolgált, sok elméletet döntött meg, politikai és gazdasági világnézeteket változtatott meg s tisztító viharként bizonyára a közéletben meghonosodott sok avult felfogást oszlat el.

Követelnünk kell, hogy a háború tanulságai alapján szűnjék meg az ipari és szociális életben a 40 éves korhatár. Az a munkás, aki a haza védelmében a harctéren szolgálatot tud teljesíteni, kell, hogy megélhetésre könnyű alkalmat találjon az ipari életben is.

A háború tapasztalatai indították a német Hirsch-Duncker-féle szervezetet arra, hogy a hadügyminisztériumnál közbelépjen, mert az egyik, a hadügyminiszter fenhatósága alatti gyárban munkásokat csak azért mellőznek, mert a 40 éves kort elérték. A hadügyminiszter azonnal intézkedett is, s ennek az embertelen rendszernek egyszer s mindenkorra véget vetett. Várjuk, hogy akkor, amidőn a képviselőház bizonyára egyhangúlag elfogadja a kormány előterjesztését s törvényes felhatalmazást ad arra, hogy a 40 éves korhatáron túl, egész 50 évig a haderő szolgálatába állítsák az ország lakosságát, egyidejűleg intézkedni fog, hogy már a háború alatt s a háború után egyszersmindenkorra nálunk is megszűnjék az az elavult felfogás, amely a 40 éven felüli munkásokat jobb munkaalkalmakból kizárja. Előll kell járni e tekintetben a magyar állam üzemének, mert legkirívóbban itt van életben az a gyakorlat, hogy 40 éven túl a gyárak kötelékébe senki felvételhez nem juthat.

Az ország közvéleménye, amely oly lelkes áldozatkészséggel csatlakozik a kormány minden háborús intézkedéséhez, irányítsa figyelmét erre a kérdésre s a közvélemény hatása alatt a kormány intézkedése nem maradhat el. A szociálpolitika feladata gondoskodni arról, hogy az idősebb munkások alkotó ereje kellő felhasználásban részesüljön, de feladata egyúttal, hogy az idősebb korra megfelelő tekintettel legyenek. A 40 éves korhatár elérése nem lehet a munkás életében végzetes hatással, legyen az inkább alkalom, különösebb megbecsülésre.

Lehetetlen, hogy a kormány és a közvélemény tovább túrje azt az állapotot, hogy azok, akik a haza szolgálatában családi tűzhelyüket elhagyják, a háborúban vitézül küzdenek, vérüket ontják, életüket kockáztatják, visszaérkezésükkor a gyárak kapuja előll elűzessenek, csak azért, mert már elmúltak negyven évesek.

A had- és népegészségügyi kiállítás.

A hadiállapot nemcsak annak a feladatnak gyors megoldását tette szükségessé, hogy a hadviseléshez szükséges nagymennyiségű technikai eszközök álljanak rendelkezésre, hanem hogy a harctéri sebesültek és betegek ápolására, valamint gyógyítására közvetlenül és közvetve szolgáló intézmények és berendezések mindenkor készenlétben legyenek. A sebesülteknek, betegeknek első segélyben való részesítéséhez, a sebesülés helyétől megfelelő kórházba való szállításhoz, a rokkantaknak újból munkaképesé váló tételéhez, a ragályos betegségek tovaterjedésének megakadályozásához, illetve csirájukban való elfojtásához, stb. produkált eszközök nagy tömege tartozik ebbe a keretbe. A harctéri sebesültek és betegek fájdalmán való enyhítés, gyógyítás s ismét harcképesé tételének munkáját az orvos végzi, a vöröskereszt jelvénye alatt egyesült katonai egészségügyi személyzet, az egész országra terjedő szervezettel bíró Vörös-Kereszt egyesület, az önkéntes ápolás intézményének, s a kifejtett technika által nyújtott műszerek és eszközök segítségével.

A f. hó 11-én megnyílt kiállítás bemutatja a hadi ápolás- és gyógyügy technikáját, azokat a szervezeteket, eszközöket és egészségügyi berendezéseket, amelyek segítségével ez a sokoldalú és nagyigényű feladat megoldást nyer.

A katonai ápolószemélyzet látja el a betegszállítás-szolgálatot úgyszintén a kórházi ápolói teendőket. Ebben segítkeznek a Vörös Kereszt egyesület, a Johannita- és Máltai-rend tagjai, és az önkéntes ápolás szervezete. A hadi ápolás ügyvezetése és irányítása katonai fenhatóság alatt áll. Ez irányítja azt a harc mezején ép úgy, mint a tábori és belföldi kórházakban. A belterületen első sorban a katonai kórházak veszik fel a harctéri sebesülteket és betegeket. Ezenkívül a tartalékkórházakban, üdülőhelyeken, speciális gyógykezelésre szolgáló intézményekben, gyógy- és fürdőhelyeken részesülnek azok gyógykezelésben; esetleg házi ápolásra küldetnek.

A sebesültekről és betegekről való gondoskodás már a katona hadi felszerelésénél kezdődik. Minden harctérre menő katona a zsebben kényelmesen elhelyezhető kis tokot kap, amelyben a legszükségesebb kötszerek vannak; szükség esetén saját vagy bajtársának kisebb sebesülését ezzel ideiglenesen bekötheti. Ennek mily módon való használatára a katonákat már béke idejében kioktatták.

A sebesültek további, de mégis csak ideiglenes jellegű ellátásához szükséges eszközök, részint a harctéren lévő katonai ápoló és orvosi személyzetnél, részint a csapatot majdnem a tűzvonalig követő, jó fedezettel ellátott egészségügyi kocsikon vannak elhelyezve. Itt találunk kellő mennyiségű kötszert, a legszükségesebb gyógyszereket, kisebb műtétekhez szükséges műszereket, hordágyakat, stb. A gyorsabb mozgású lovasságnál ezeket a szerelvényeket külön málháslovak viszik a csapat után. Az első állomás, ahol a sérült orvosi ellátást, kap a kötözőhely. Itt osztályozzák a betegeket menetképes, könnyű és súlyos betegekre. Utóbbiak minél gyorsabban a legközelebbi kórházba szállítatnak. Ez rendszeren a tábori kórház, amelyben már teljesebb felszerelést látunk. Ha a harctéren ilyen kórházi célra megfelelő épület nem található, a tábori kórházat katonai sátrakban helyezik el, külön sátor a műtő és segélynyújtó hely, külön sátrakban pedig ideiglenes elhelyezést nyernek a sebesültek, betegek. Itt már szükség esetén mindenféle orvosi vizsgálatokat, altatással járó műtéteket is lehet végezni, sőt a tábori kórházakat követi a Röntgen-kocsi, a jó ivóvizet szolgáltató, illetve destilláló járműves készülék és követik a sebesültek szállítására szolgáló nagyobb mennyiségű járművek.

Külön említendők még a kórházak e csoportjába tartozó és legfeljebb az országhatáron felállított, fertőző betegek elkülönítésére, illetve megfigyelésére szolgáló barakkkórházak. A barakkrendszerű építmények tábori kórházi célokra könnyű szállíthatóságuknál, szétrakhatásuknál és összeállíthatóságuknál fogva kitűnően beváltak. Rendesen 15 m. hosszú, 3 m. széles alakban készülnek falábakon álló padlóval, amely egyszersmind szállításkor az egész építmény csomagolására, burkolására szolgál. A falak viz- és légmentesen összeállított deszkákból állnak. Ugyaníly módon készül a tető is.

A betegápolási technika egész sereg nagy gondnal és leleményességgel kiesztelt eszközzel elősegítette azt a törekvést, hogy az ápolás minél tökéletesebb legyen, hogy a betegek kényelme minél jobban előmozdíttassék. A rosszul fertőtleníthető faágyak helyett most vasból készült, könnyen kezelhető, egyszerűen felállítható ágyak vannak használatban. Számos eszköz áll rendelkezésre a betegágy emelésére, rézsutos irányba való állítására, továbbá felfújható gummilégpárnák, vizpárnák, beállítható háttámlák, jégtömlő és jégzacskó, ezek kellő alkalmazására szükséges felfüggesztő készülék, stb. mind e törekvés szolgálatában állanak.

A gyógy- és kötszernek az ágnál való alkalmazása következtében a gyógy- és kötszertartók is erre a célra alkalmasabb formát és szerkezetet kaptak. Ide tartoznak a gyógyszerek könnyű és gyors adagolására szolgáló eszközök, a gyógyszerek felcserélését megakadályozó szerkezetek, a csepegtető üvegek és az osztagolt adagoló kanalak. A gyógyszer mennyiség ellenőrzésére szolgálnak a porokban való adagolás, pilula-, kapsula- és tablettá-forma. A gyógyszer beszedésének ellenőrzésére külön ellenőrző óra szolgál. Egyes testrészeknek gyógyszerekkel való öblögetésére rendelkezésre állanak a fül- és orröblögető üvegek, szemfürdők és szemcsepegtetők; gyógyszerek belégzésére különböző inhalatórikus készülékek alkalmazhatók, stb. stb.

A beteg hőmérsékének megállapítására a hőmérő is bizonyos változáson megy keresztül. A színezett fokbeosztás, a higanyállás könnyebb leolvasását teszi lehetővé. A különleges üveghuzat a hőmérő könnyű fertőtlenítését mozdítja elő; a lapos forma a gurulást, a külön alkalmazott kiszögellés a hőmérőnek célszerűtlen, mélyebb alkalmazását akadályozza meg. Vannak olyan hőmérők is, amelyeknél a higanyoszlop mérés után önmagától visszazáll, vagy a fokbeosztás eltávolítható. A hőmérésre szolgál továbbá a villamos hőmérsékemlő, amely állandóan mutatja a beteg hőmérsékének változását.

A betegápolási technika egy másik csoportjába tartoznak a melegítésre és kihülésre szolgáló berendezések. Ilyenek a melegítő palackok legkülönbözőbb anyagban és formában, a termoforok és a lábmelegítők különböző formái. Egyes testrészeknek melegentartására villamos áramot használnak fel igen célszerűen.

Nagy fontossággal bírnak azok a berendezések, amelyek a betegnek és a beteg ruházatának tisztántartása céljából feltétlenül kívánatosak. Ide sorozhatók a különböző mosó- és fürdőberendezések, különösen az utóbbiak között a gőzfürdők, szénsavas fürdők, izzasztó készülékek, légfürdők, homok-, iszap- és fényfürdők. Emellett speciális berendezések vannak a kórtermek kellő tisztántartása céljára. A betegek egyik szobából a másikba, vagy a műtőbe való vitelére fekvő tolokocsik különböző formája áll rendelkezésre. Fontosak a betegek szükséges mozgását elősegítő eszközök. Az erre szolgáló régi, a menyezetről lefüggő készülék helyett az ágy végén alkalmazott berendezés, amelyet a beteg maga is kezelhet, különböző okokból sokkal célszerűbbnek bizonyult.

A kórházakban szükséges gyógy-, köt- és egyéb szerek rendben tartására külön, igen alkalmasan beosztott szekrények készültek. Ez a beoszt-

tás nagyon egyszerű és biztos módon teszi lehetővé a benne elhelyezett eszközök áttekintését, könnyű kezelését és ellenőrzését.

A sebesültápolás egyik legfontosabb eszköze a Röntgen-készülék. Minthogy a Röntgen-sugarakkal nemcsak a lövedék helyét lehet az emberi testben megállapítani, hanem számos betegség felismerésére ez adhatja a legbiztosabb alapot, joggal lehet a Röntgen-készüléket a gyógyítás nélkülözhetetlen eszközének tekinteni.

A Röntgen-fénykép pontosan megmutatja a testben benmaradt golyót, szilánkot, csonttörést, ezeknek mennyiségét, nagyságát, alakját és helyzetét, az árnyékolásból vérömlenyeket is lehet megállapítani. Természetes, hogy az ilyen fényképek felvétele és készítése bizonyos gyakorlatot követel, nehogy helytelen eljárás folytán téves eredmények állapíttassanak meg.

A felvételek és átvilágítások eszközléséhez, az ülő és fekvő betegek elhelyezéséhez, a fényképezendő testrész rögzítéséhez különböző készülékek szolgálnak. Az egyes testrészek vagy szervek mozgásainak felvételére pedig a stereoskopikus, kinematografikus és orthodiagrafikus műszerek. Minthogy a Röntgen-sugarak behatása súlyos betegségeket okozhat olyanoknak, akik hosszabb ideig vannak a sugaraknak kitéve, az orvos és segédszemélyzet megvédésére védőkészülékek állnak rendelkezésre. Ezek a védőkészülékek: védőkamra, keztyű, mask, kötény, szemüveg, stb. ólommal preparált gummianyagból, a szükséges helyeken ólomüvegbetétekkel ellátva készülnek. A Röntgen sugarakkal való vizsgálatnak fontossága lehetővé teszi, hogy a sebesülés minémúsége és ezzel az orvos teendőjének fontos meghatározása már a harctéren is megtörténhetik. Hogy tehát a Röntgen a harctéren is használható legyen, kocsira vagy automobillra szerelt Röntgen-készülékek vannak, amelyek a csapatokat útjukban követik. E készülék működtetése a kocsiból történik, szükség esetén — nagyobb nehézség nélkül — a kocsiról leszerelhető. Az ilyen mozgó Röntgen-készülékek természetesen megfelelő számú tartalékeszközökkel, 3—3 ruganyosan elhelyezett Röntgen-csővel, sötétkamra céljára szolgáló sátorral, valamint a világítás és fényhatáshoz szükséges felszereléssel vannak ellátva. A villamos áramot benzinerőre berendezett motor, illetve dinamógép segítségével állítják elő, hacsak más villamoserő a harctéren, vagy közelében nem kapható, s minden eshetőségre számítva akként van berendezve, hogy akár egyenárammal, akár váltakozó árammal használható.

A sebesüléseknek kezelésére és utókezelésére szolgál a villanygyógy-mód. A villamos áram nemcsak ideg- és szívbetegségeknél, de törések és lőtt sebek utókezelésénél elernyedtt izmok mozgattatásánál tesz kitűnő szolgálatot. A fénykezelés igen fontos szerepet játszik a hadi betegápolásban, ezekre alkalmazzák a különböző fénylámpákat és fényfürdőket.

Sebüregeknek a szem-, fül-, orr- és szájnak vizsgálatához különleges világítókészülék alkalmazása válik gyakran szükségessé. A villanykezelés körébe tartozik a galvanokaustika, amelylyel vadhúst, elhalt részeket el lehet távolítani, vérzést elállítani és a hegesedést elősegíteni, továbbá a fénykezelés, amelylyel más gyógy mód mellett teljesen reménytelennek mutató sebek, fertőzött, tuberculotikus testrészek, stb. eseteiben feltűnően sikeres eredményeket lehet elérni.

A hadi betegápolásban jelentékeny rész jut a fogorvosoknak, amennyiben számos oly sérülés van, amelyeknek gyógykezelése a fogorvos speciális tudását igényli. Ezért sok fogorvos tesz éppolyan beosztással hadi szolgálatot, sőt vannak külön tartalékkórházak, amelyekben kizárólag állkapocssérülések, súlyosabb fogbántalmak kezeltenek. Természetesen itt is nagy szerepe jut a Röntgennek, amelylyel az állkapocssérülés minémúségét lehet megállapítani s a gyógyulást legjobban ellenőrizni. A harctérre a fogorvos úgyszólván az összes szükséges műszereket viszi, amelyek egészen kis helyen elhelyezhetők és tarthatók.

A hadiápolás egyik legjelentősebb része a ragályos betegségek elleni küzdelem. Hiszen ismeretes, hogy különösen az előbbi háborúban a ragályos betegségek sokkal több áldozatot szedtek, mint az ellenséges fegyverek. Nevezetesebb ragályos betegségek, amelyek háborús időkben fel szoktak lépni: a typhus, kolera, vérhas és merevgörcs. A ragályos betegségek elleni védekezés alapja annak a megállapítása, hogy ki szenved ilyen betegségben, ki gyanus erre, kik érintkeztek és érintkezhetnek az ilyen személyekkel, kik azok az első tekintetre egészséges, a betegségek bacillusát felvevő s magukból kiválasztó, úgynevezett bacillushordozók. Ezt a megállapítást az orvosok végzik a rendelkezésre álló bakteriologiai és mikroszkopikus eszközök segítségével.

A védekezésnek egy másik főszköze a védőoltás. Ilyen védőoltás alkalmazható a typhus, kolera, merevgörcs és himlő ellen. A védőoltás alapja az, hogy az illető betegség bacillusának az egészséges testbe való juttatása kisebb-nagyobb időtartamra immunissá teszi a testet ezen betegség ellen. Oltáshoz részint élő, részint élettelen bakteriumokat használnak, az előbbieket himlő ellen és a typhus gyógyítása céljára, utóbbiakat pedig védőoltásul a kolera és typhus ellen.

A ragályos betegségek elleni védekezés egyik további lényeges tényezője a fertőtlenítés és a tisztaság iránti rendszabály. A legtöbb fertőzés a kezek útján történik s ezért az első szabály a kezeknek feltétlen tisztán tartása. A kezek fertőtlenítésére tehát carbolsavat, de még sokkal inkább és hathatósabban sublimátot, alkohololdatot használunk.

Tárgyak fertőtlenítésére nagyon jól bevált a vízgőz. Erre a célra szolgálnak a gőzfejlesztők, amelyek járműre berendezve táborig kórházaknál is használhatók. A fertőtlenítendő tárgyak az úgynevezett fertőtlenítő kamrába helyeztetnek, a gőzfejlesztőben előállított gőzt azután idebocsátják és a magas temperaturájú gőz a bacillusok között elvégzi munkáját. Az eljárás befejeztével a gőzcsapot elzárjuk, illetve a levezető csőbe vezetjük, minek következtében levegő szívódik a fertőtlenítő kamrába. Ezzel egyidejűleg szárítjuk az immár fertőtlenített tárgyakat.

Vannak más berendezésű fertőtlenítő gépek, az alapelv azonban mindegyiknél a fent leírt.

Helyiségek fertőtlenítésére teljesen alkalmasnak és célszerűnek bizonyult a formalingőz használata. Régebben az ilyen fertőtlenítést a falaknak, padlónak és butoroknak karbololdattal való lesurolásával és lemosásával végezték. Sokkal egyszerűbb és biztosabb a jelenlegi eljárás, amely abban áll, hogy vízzel kevert formalin egy tartályban hevítetik, az ebből származó gőzök a fertőtlenítendő helyiséget betöltik, a legkisebb részbe is behatolnak és a bacillusokat megölik. Ajtót és ablakot ilyenkor légmentesen el kell zárni és ha a formalingőz 7 órán keresztül hatását kifejtette, egy kulcslyukon keresztül cinkcsövön át ammoniákgőzt vezetünk be a fertőtlenítendő helyiségbe, amelyet külső helyen ugyancsak ammoniák hevítésével állítunk elő, hogy az átható szagú formalingőz kellemetlen utóhatása eltávolíttassék oly hatásosan, hogy a helyiség a legrövidebb időn belül ismét használhatóvá váljék. Mindkét (a formalin- és ammoniákefejlesztő) készülék és a hozzá való szerelvények oly módon készíthetők, hogy azokat egy ember a hátán könnyen viheti. Formalin desinfectio még ott is tanácsos, ahol oly dolgokat akarunk fertőtleníteni, amelyeknek a vízgőz árt, pl. szőrmék, bőrneműek, könyvek stb.

Nagy baj és majdnem mindig ragályos betegségekre vezet, azok továbbterjedését elősegíti, ha nincs jó ivóvíz. Ezért fontos feladat a katonaságot jó ivóvízzel ellátni. Erre a célra szolgálnak speciális ivóvízkészítők, illetőleg destilláló készülékek. Ezek között is van többféle, a lényeg azonban mindig a tisztátlan víznek felforralása. Van egyszerű szerkezetű szűrőgép, amelyet egy ember hordhat és amely egy állványra erősített vízvederből,

egy kis melegítőkészülékből, egy vízfelfogóból és egy szűrőből áll a hozzá szükséges gummicsövekkel. Nagyobb mennyiségek előállítására azonban a járműre helyezett komplikált szerkezetű sterilizátor van használatban, amelyvel óránként ezer liter ivóvizet lehet produkálni. A rendszer természetesen itt is ugyanaz: tartány a szűrendő víz részére, amelyben a víz 105—110 fokig hevítették, hűtőkészülék, végül a szűrőkészülék, amely akként van berendezve, hogy a melegítés által izét vesztett víz szűrt levegővel érintkezik és így teljesen élvezhető állapotba kerül.

Most szóljunk végül néhány szót a harctéri sebesülés következtében nyomorékokká váltakról való gondoskodás technikai produktumairól és pedig főleg azokról a technikai eszközökről, amelyekkel a nyomorékká válást részben vagy teljesen meg lehet akadályozni. Ennek a gondoskodásnak már csak azért is nagy gazdasági és szociális jelentősége van, mert sok ezer keresetképtelenné vált polgárunk munkaképességét annyira, amennyire esetleg teljesen helyreállítjuk és ugyancsak ez által minimálisra csökkentjük annak szükségét, hogy a sérült más, új foglalkozást legyen kénytelen kezdeni, tanulni.

E feladatnak fontossága és megoldása tárgyában már a béke idejében szerzett tapasztalatok megadják az útmutatást. Tudjuk, hogy művégtagok alkalmazásával a sérült újból dolgozhat, legrosszabb esetben pedig oly helyzetbe lehet juttatni, hogy ha nem is régi mesterségét, de ahhoz hasonlót folytathat.

Ebbe a csoportba azonban nemcsak azok az eszközök tartoznak, amelyek valamely elvesztett végtag pótlását célozzák és amelyek a nyomorékoknak a munkára való tanításához és munkájuk kifejtéséhez szükséges speciális munkaeszközökre vonatkoznak, hanem azok a készülékek is, amelyek az el nem vesztett végtag, de a kezelés közben megmerevedett és így használhatatlanná vált tagnak régi helyzetébe való visszaállítását célozzák. Ha ugyanis valamely ízület hosszabb időn át egy és ugyanazon tartásban van (amint az pl. megtörténik csonttörésnél alkalmazott gipszkötés esetében), gyógyulás után az ízület megmerevedett és nem hajlítható. A szükséges ruganyosság és hajlíthatóság elnyerésére szolgálnak különböző készülékek. Így pl. a térd, a könyökizület, a csukló- és ujjizületek megmerevedésénél leleményesen kigondolt specialis szerkezetű emeltyüs rugós készülékek állnak rendelkezésre, amelyek a szükség szerint normális állásba hajtják a megmerevedett ízületet. A technikai eszközök ezen csoportjába tartoznak a legkülönbözőbb szerkezetű Zandergépek, továbbá pedig a massage és vizgyógyászati berendezések, amelyeknek mind az a céljuk — és ezt a célt adott esetben úgyszólván kizárólag el lehet érni szakszerű munka mellett — hogy a merevített testrész ne nyüggére, hanem ismét hasznára váljék a betegnek.

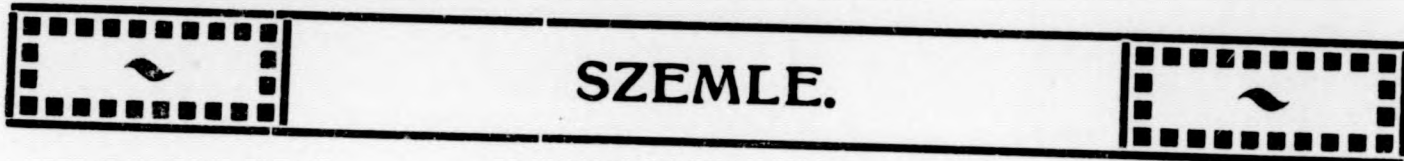
A kiállításnak ez a része a Berlinben és Drezdában tartott hadegészségügyi kiállítás anyagát mutatja be, amelyet kiegészítettek a közös hadsereg, a magyar és az osztrák honvédség csapategészségügyének, valamint az osztrák-magyar tengerészeti egészségügyi berendezéseivel.

Amint látjuk, a kiállítás nemcsak érdekes, de igen tanulságos is. Mutatja, hogy a háború egészségügyére igen nagy gondot fordítanak. Hogy a harctéren ez a kiváló gondosság mennyiben érvényesül, arról természetesen nem tudunk. De tudjuk, hogy ami emberileg lehetséges, az megtörténik. S e tudat megnyugtatólag hat.

Más kérdés, hogy megnyugtató-e bennünket, hogy míg egyfelől a tudomány és technika ily sok vívmánya kerül a háború szolgálatába a sebesültek és a betegek érdekében, másfelől pedig ugyancsak a tudomány és a technika minden fejlődését arra használják fel, hogy minél több emberéletet pusztítsanak el, vagy tegyenek hasznavehetetlenné. Önként felmerül a gondolat, hogy mily óriási haladást tehetne a népegészségügy, ha nem

volna háború, és a háború által felemésztett óriási költségeknek csak egy kis részét fordítanák az emberiséget pusztító népbetegségek ellen s több gond és pénz kerülne a csecsemő- és gyermekvédelemre.

E tépelődésünket még fokozza a Társadalmi Múzeum által a kiállítás keretében bemutatott *népegészségügyi gyűjtemény*, amely mutatja, hogy a tudománynak meg vannak már az eszközei a nép betegségei ellen, csak nincs pénz azok gyakorlati alkalmazására. E népegészségügyi gyűjtemény, amely páratlanul áll a maga nemében, európaszerte elismert hírű s joggal büszkesége a magyar Társadalmi Múzeumnak.

A HÁBORÚ ROKKANTJAI.

Rólunk — nélkülünk.

Ezer éves panasza a népnek, hogy minden ügyét-baját meghallgatása nélkül intézik el. A népet kiskorúnak tartják és a társadalom kiváltságos osztálya a hatalommal együtt a nép sorsának intézését is kezében tartja. Mindenütt véres áldozatokkal kellett kiküzdenie a népnek, hogy számba vegyék, hogy a közügyek intézésében szerephez jusson és hogy saját ügyes-bajos dolgainak elintézésébe beleszólhasson.

A politika e folyóirat hasábjairól számúzve van, nem akarunk tehát kiterjeszkedni sem a választójogra, sem az egyesülés és gyülekezés jogára. A nép joggal panaszkodhatik, hogy »rólunk — nélkülünk intézkednek olyanok, akik a mi helyzetünket, sérelmeinket, képességeinket és lelki világunkat nem ismerik«.

A most pusztító világháborúban a legtöbb és legsúlyosabb áldozatokat megint a nép hozta. Vajjon a sok kiömlött vér biztosítja-e majd a népnek a társadalmi és gazdasági elhelyezkedésben őt megillető helyét? A háború kitörésekor Belgiumban és Franciaországban azonnal bevonták a munkásnép képviselőit az államkormányzatba. Ellenségeink azóta is folyton hangoztatják, hogy a demokráciáért és a szabadságért küzdenek, ezzel lelkesítik katonáikat, ezzel biztosítják országaik közvéleményének egyetemes ellenállását. Nálunk illetékes helyről még csak szóba sem került, hogy a nép áldozatkészsége, hazafiassága, hősiessége fejében politikai egyenjogúsághoz fog jutni. Akik a hatalom birtokában vannak, még most sem gondolnak arra, hogy ezt a néppel meg kell osztaniok.

Ha ez az eljárás érthetetlen politikai téren, még érthetlenebb, hogy társadalmi téren ugyanezt a jelenséget tapasztaljuk. A háború sorsa nemcsak a harctéren fog eldőlni. A hadi felkészültséggel egyenrangú fontosságú, hogy az itthonmaradt lakosság normális megélhetéséről gondoskodjanak. Ehelyett azt látjuk, hogy hiány van azokban az élelmiszerekben, amelyeket a hazai föld bőven terem s hogy a drágaság oly iszonyatos mértéket ölt, amely a rendes táplálkozást és a megélhetést a legprimitívabb igények mellett is lehetetlenné teszi. A kormány, a főváros, a törvényhatóságok állandóan tanácskoznak e kérdésben, de a tanácskozásokba a munkásságot nem vonták be. A munkásság képviselőit mellőzték az Országos Hadsegélyező bizottságban is. Legutóbb had- és népegészségügyi kiállítást rendeztek, ennek szervezésénél is mellőzték a munkásságot, pedig a munkásság szervezetei, különösen a népegészségügy fejlesztésében, sokkal hatásosabb tevékenységet fejtettek ki, mint bármely más társadalmi egyesülés. A rokkantakról való gondoskodás céljaira különböző szervezeteket létesítettek, de egyikbe sem vontak be a munkásság képviselőit. A vállalkozók országos szervezetei akcióba léptek, hogy a kormányt rábírják a legsürgősebb közmunkák kiadására, »*hogy a hadból visszatérő munkásság munkához és keresethez jusson*«. A munkásság érdekeinek védelme címén jelentkeztek, anélkül, hogy a munkásoknak ez akcióban való részvételét szükségesnek tartották volna.

Mellőzésben van része a munkásbiztosításnak is. A velünk szövetséges államokban mindjárt a háború kitörése után felismerték azt a fontos szerepet, amelyet a munkásbiztosítás a harckészség emelése, az itthonmaradottak gyámoltatása és a háború szociális feladatainak megoldásában elvállalhat és ennek meg-

felelően a háborúval kapcsolatos minden intézményben hely és képviselő jutott a munkásbiztosításnak. S noha a magyarországi szerény munkásbiztosítási intézmények erejüket felülmúló áldozatokat hoztak máris s minden eszközüket a hadvezetőség rendelkezésére bocsátották s ismételten felajánlották szolgálataikat, visszautasításban részesültek mindenütt.

Az ország egész lakosságát félelem és aggodás fogja el, hogy a melegebb időszak elkövetkezésével a legkülönbözőbb járványok fognak pusztítani. Fontos feladat a járványok elleni védekezések előkészítése. A munkásbiztosító pénztárak közreműködése e téren igen eredményes lehetne, mégis ajánlkozásaikat figyelembe se vették. A had- és népegészségügyi kiállítás rendezői fölöslegesnek tartották, hogy a szervezés munkálataiba bevonják a munkásbiztosító pénztárakat. Ezek az urak valószínűleg azt sem tudják, hogy minő szerep jutott a munkásbiztosításnak Magyarországon a közegészségügy megjavításában. Nem tudják, hogy a tuberkulózis, a nemi betegségek és az alkoholizmus elleni küzdelem a pénztárakból indult ki és hogy legeredményesebben itt munkálkodnak e néppusztító bajok ellen. Ugyanez áll az anya- és csecsemővédelemre is. De talán nem lett volna érdektelen az sem, ha bemutatják, hogy minő része van a munkásbiztosításnak a hadegészségügy területén, minő szerepet vállaltak a betegek és sebesültek gyógyítása körül s mily nagy tér kínálkozik a munkásbiztosítás keretében a rokkantak gyógyítására és munkaképességük helyreállítására.

Ezekután természetesen találjuk, hogy a háború rokkantjairól való gondoskodás szervezete szintén elsurran a munkásbiztosítás intézményei és szakemberei mellett, mert hiszen régi baja ennek az országnak, hogy sok ügyet olyanok vesznek a kezükbe, akik nem értenek hozzá s akik hasonló kérdésekkel azelőtt sohasem foglalkoztak.

Most már csak az a kérdés, hogy a munkásság szervezeteinek s a munkásbiztosítás intézményeinek mellőzése mily okból történik? E kérdésre aligha kapunk feleletet. Enélkül pedig tápot szolgáltatnak annak a máris megnyilvánult gyanunak, hogy a munkásság közreműködését azért mellőzik, mert nem akarják, hogy működésükbe betekintést nyerjenek azok, akik a haza szolgálatában szerencsétlenné és nyomorékká vált testvéreik sorsát igazán szívükön viselik. Ezt a bizonyára alaptalan gyanút könnyen el lehetne oszlatni.

A rokkantak gazdasági elhelyezéséről szaktanácskozást tart a Munkanélküliség Elleni Küzdelem Magyarországi Egyesülete. Az első ülés április 10-én volt, amikor dr. Ferenczi terjesztette elő javaslatait. Utána Polónyi Géza országgyűlési képviselő szólalt fel. A második ülés e hó 24-én volt, a mikor a vitát folytatták.

Sebesült és beteg katonákról való gondoskodás. Németországban ez év elején a hadügyminiszterium és a munkásbiztosítás vezető egyénei tanácskoztak azon vezérelveknél megállapítása céljából, amelyek szerint a háborúban megsebesült, illetve megbetegedett katonákról a jövőre nézve gondoskodni kellene.

Megállapodtak abban, hogy e feladat megoldásánál a katonai hatóságnak a munkásbiztosítási intézménnyel egyetértően kell eljárnia a munkaképtelenné vált egyének keresetképességének helyreállítása tekintetében és ezen cél elérésére a katonai hatóság hajlandónak nyilatkozott a munkásbiztosítást ebben az irányban fejleszteni, mert világos, hogy csak ilyen együttes működés biztosíthatja a nemcsak katonai, de szociális szempontból is nagyfontosságú célt. A részletes tervezet kidolgozása céljából bizottságot küldtek ki.

Családi pótlékot a rokkant katonáknak követel a Sociale Praxisban Clara Kleinek. A rokkantak ellátása Németországban sem kielégítő. Míg az elhunytak özvegyeinek a járadéka a gyermekek számához igazodik, a rokkantaknál a törvény nem veszi figyelembe a családi állapotot s így megeshetik, hogy egy teljesen munkaképtelen családos rokkant kisebb összegű ellátásban részesül, mint egy ugyanolyan családdal bíró özvegy. Ennek az igazságtalanságnak a kiegyenlítését követeli Kleinek oly módon, hogy a rokkantak járadékának a megállapításánál is figyelembe vegyék a gyermekek számát s a gyermekek részére is állapítsanak meg járadékot.

Gondoskodás a háború rokkantjairól. Németországban állandóan tanácskozások folynak a háború rokkantjainak miképp való ellátásáról. A cél az, hogy minél tökéletesebben helyreállítsák a munkaképességüket s lehetőleg hasz-

nos foglalkozást biztosítsanak minden egyesnek. Nagy eredményeket várnak az ipariskolák s az iparfelügyelők közreműködésétől. A sérülteket az ipariskolákban és ipari tanfolyamokon lehetőleg ki fogják képezni olyan foglalkozásokra, amelyekre testi állapotuknál fogva alkalmasak s az ipariskolák vezetői és az iparfelügyelők gondoskodni fognak az elhelyezésükről.

Hasznothajtó foglalkozás nem szolgálhat okul a rokkantak hadi segélyének elvonására. Németországban sok helyen felmerült az az aggály, hogy a háború rokkantjai elesnek a hadi segélytől, ha hasznothajtó foglalkozást üznek. A porosz hadügyminiszter most rendeletet adott ki, amelynek célja ennek az aggálynak az eloszlatása. A miniszter kijelenti, hogy sem maga a hasznothajtó foglalkozás ténye, sem a kereset nagysága nem szolgálhat okul a hadi segély megvonására. *A keresetet a segélybe beszámítani nem szabad.* A hadi segélyt fizetni kell mindaddig, míg a sérült keresetképességében legalább 10 százaléknyi csökkenés fennáll.

A katonaságtól elbocsátott rokkantak ügye. Mint a »P. H.« írja, nálunk most szervezik a rokkantgyámolító hivatalt, amely elismeri minden rokkantnak azt a jogát, hogy valamely foglalkozásra kitaníttassék; a hivatal a rokkantakkal egyéenként foglalkozik és őket bármily fáradság árán is valamely foglalkozáshoz juttatja. A rokkantelhelyező-hivatal *gróf Apponyi Albert* elnöklete alatt működését már meg is kezdette, ügyvezető elnöke *gróf Teleki Sándor*. A bizottság már eddig is igen sok rokkantat helyezett el, jelenleg pedig kikutatja a katonaságtól már elbocsátott rokkantak adatait, hogy őket lehetőleg még *akarataik ellenére* is produktív foglalkozásra szorítsa. Számolni kell ugyanis azzal, hogy a rokkantak igen nagy része dolgozni nem fog akarni, mert munka nélkül szeretne élni. A rokkantak nagy része, még ugyanis a koldulást is inkább választja, annál is inkább, mert tudja, hogy a jószívű fővárosban egy béna katona többet keres, mint egy iparossegéd. A rokkantakat gyámolító bizottság most keresi a módokat, hogy minden rokkantat, aki munkára képes, egyenesen rászoríthasson arra, hogy dolgozzék. Természetesen összefügg ez néhány törvényhozási intézkedéssel, így mindenesetre a hatályban álló ipari és kereskedelmi törvények részleges módosításával, mert viszont a rokkantakkal szemben ugyanazokat a szabályokat érvényesíteni, amelyek általánosságban fennállanak, nem lehet. Így például nem lehet a rokkantaktól a tanoncokodást, a 3, illetve 2 évi segédi munkát stb. megkövetelni. A rokkant-bizottság hivatala az *Andrássy-út 8. szám* alatt reggeltől estig rendelkezésre áll mindenkinék. Aki részt akar venni a rokkantagitációban, az nyújtson alkalmat egy-egy rokkant elhelyezésére.

Tanácskozások harctéri nyomorékok ügyében. Németországban az illetékes körök abban az irányban folytatnak tanácskozást, miként lehetne leghelyesebben a harctéri sebesülések következtében nyomorékokká váltakról gondoskodni. Minthogy már most is számtalan egyesület van, amely erre a célra alakult, a tanácskozások ezen egyesületek központosítását javasolják. Helyes nézetük szerint oda kell törekedni, hogy a harctéri nyomorékok a lehetőséghez képest valamilyen szakmában alapos kiképzést nyerjenek, amely létfenntartásukat biztosítja. A munkaadók és munkások közreműködését is biztosítják erre a célra, hogy a háború csak részlegesen munkaképes harctéri nyomorék szeretettel fogadtassék fel munkába. Konklúziója ezeknek a tanácskozásoknak az, hogy a létező és még létesítendő intézetek csakis a központosított és hatósági vezetés alatt álló irányítás mellett felelhetnek meg céljuknak.

Tanácskozások folynak arról is, hogy milyen irányban kellene a rokkantak és a hátramaradottak ellátásáról szóló törvényes rendelkezéseket, mint amelyek nagy része most már elavult, a jelenlegi viszonyok figyelembe vételével módosítani. A háború kitörése óta ebben az irányban a munkálatok már folyamatban vannak. A legkirivóbb hibákon már segítettek s nap-nap után megszívlelendő javaslatok érkeznek az illetékes hatóságokhoz. Minthogy azonban most még nem lehet számolni az összes tényezőkkel, amelyek már idáig s még a jövőben ezen a téren segítségre lehetnek, s minthogy továbbá ezen kérdéseknek alapos megoldása időt igénylő jó munkát kíván, az egyértelmű határozat szerint a végleges rendezés csak a háború után következhetik be.

Egyes főbb kérdésekben tervek, elvi megállapodások már készen vannak, így pl. hogy a zsold és a hadisegély mindaddig fizetendő, amíg a járadék meg nincs állapítva, a hozzátartozóknak a még összegszerűleg meg nem állapított

segélyre előlegeket lehet adni. A szabadságolt állományban lévő tiszték özvegyeinek kegydíja ugyanoly mértékben megállapítandó, mint a tényleges szolgálatban volt tiszték özvegyeié. A rokkantak keresetkétségének fokozása kérdésében a szakférfiak akként nyilatkoznak, hogy már az orvosi kezelésnél figyelembe kell venni azt a szakot, amelyet a rokkant tanulni, illetőleg folytatni fog, hogy ilyképen a keresetkétség minél nagyobb foka elérhető legyen.

A háborúban megrokkantak és az elesettek hozzátartozóinak támogatása. A Korrespondenzblatt der Generalkommission der Gewerkschaften Deutschlands április 10-iki számában ismerteti az osztrák törvényeket, amelyek a háborúban megrokkantak és az elesettek és meghaltak hozzátartozóinak támogatására vonatkoznak. Megemlíti, hogy Németországban 671.402 osztrák és magyar állampolgár van, akik között 377.373 férfi, 294.029 nő. A Németországban lakó állampolgárok közül 30—35.000 vonult (hazájába) hadba, akiknek körülbelül a fele nős. Éppen ezért nagy érdeklődéssel bír Németországra nézve is ezeknek a Németországban lakott osztrák és magyar állampolgároknak az ellátása. Megállapítja a közlemény, hogy az osztrák törvény által megállapított segélyek kedvezőtlenebbek, mint a ma érvényben lévő német törvényes intézkedések, e mellett a német birodalmi gyűlés költségvetési bizottsága által márciusban folytatott tanácskozások során kilátás van arra, hogy a támogatás jelentékeny mérvben való felemelése lehetséges lesz. A közlemény kifejezi azon reményt, hogy az osztrák népparlament a békekötés után bizonyára kiváló feladatának fogja ismerni, hogy az egyáltalán nem elégséges támogatást megjavítsa. Mindenesetre törekedni kíván a német munkásság arra, hogy a katonák hátramaradottai és a rokkantak támogatására vonatkozó törvényes rendelkezéseket olyképen egészítse ki és változtassa meg, hogy az az osztrák népparlament részére is bázisul szolgálhasson.

SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY.

Ragályos betegségben szenvedő, vagy gyanús betegek elkülönítése.

Egy osztrák miniszteri rendelet a ragályos betegségekről szóló törvény alapján szabályozza ragályos betegségben szenvedő, vagy gyanús betegek elkülönítését. Tekintetbe jön különösen a vérhas, kolera, fekete himlő és tifusz.

Fertőző betegségben szenved az az ember, akinél a betegség fennállása kétségtelenül megállapított, fertőző betegségekre gyanús az, akinél a fennálló tünetek a betegség jelenlétét sejtetik, a fertőzésre gyanúsak pedig azok, akiknél, bár kóros tünet nem mutatható ki, de bakteriológiailag beigazolást nyert, hogy valamely betegség csiráinak hordozói, vagy akiknél bizonyos, vagy róluk feltehető, hogy a ragálynak ki voltak téve és annak terjesztését eszközölhetik.

Az elkülönítés az egyes ragályos betegségeknél nem vitetik egyforma szigorral keresztül. A rendelethez fűzött utasításban a következő rendszabályok alkalmazása javasoltatik:

Kiütéses tifusz. Az elkülönítésnél nagy fontossággal bír a rovaroknak, különösen a ruhatetveknek úgy az elkülönítendő személy, mint az ápolószemélyzetnek ruháiból és fehérneműiből, valamint a tartózkodási helyiségekből való kipusztítása. Az ápolószemélyzet érintkezési szabadsága szabályozható, szükség esetén az elkülönítés is elrendelhető.

A ragálygyanús egyének fürdés, alapos tisztogatás és ruháiknak, valamint fehérneműiknek fertőtlenítése és férgektől való megtisztítása után legfeljebb 22 napig megfigyelés alá veendő, szükség esetén megfelelő féregmentes helyen elkülönítendő.

Ugyanezen intézkedések alkalmazandók a családtagokkal, valamint a beteg, vagy gyanús szállításával megbízott egyénnel, a fertőtlenítéssel foglalkozókkal, valamint az ápolás befejezte után, az ápoló-személyzettel szemben is. A lakásban való elkülönítés megfelelő akkor, ha a lakás rovarmentes, vagy abban szakszerű tisztítás, vagy rovarirtás fogatosított és a beteg rendelkezésére bocsátható külön szoba, az ápoló részére szolgáló mellékhelyiséggel együtt. Szükséges azonkívül megbízható ápoló és az élelmiszerek, gyógyszerek vagy más szükségelt dolgok beszerzésére alkalmas személy, akinek azonban az elkülönített helyiségeket felkeresnie nem szabad.

Himlő, pestis. A betegek, gyanúsak, valamint az ápolószemélyek elkülönítendő. Himlőbetegek ápolására, vagy szállítására, vagy a fertőtlenítésre csak

oly személyek alkalmazhatók, akik eredményesen oltattak, az utóbbi években újraoltattak, vagy pedig szükség esetén újraoltásnak hajlandók magukat alávetni.

A ragálygyanus személyek fürdés, valamint ruhájuknak és fehérneműjüknek fertőtlenítése után egészség-rendőrileg megfigyelendők, szükség esetén különösen tüdő-pestis esetében megfelelő helyen elkülönítendők. A megfigyelés vagy elkülönítés tartama himlőnél legfeljebb 16 nap, pestisnél legfeljebb 11 nap.

A megfigyelésnek, illetve az elkülönítésnek a beteg, vagy gyanús személy szállításával, vagy az ápolás után a kezelőszemélyzet, valamint a fertőtlenítő egyének is alávetendők.

A lakásban való elkülönítés megfelelőnek tekinthető akkor, ha azt az épületet, amelyben az elkülönítendő az ápoló-személyzettel tartózkodik, a többi lakók elhagyták. Szükséges továbbá megbízható ápoló és arról való gondoskodás, hogy az élelmiszereket, orvosságot és más szükséges dolgot beszerző egyén az ápoló-személyzettel közvetlen érintkezésbe ne jöjjön, valamint az elkülönítésre szolgáló helyiségek küszöbét át ne lépje. Ellenkező esetben és ha ez a betegre veszélyvel nem jár, a beteg megfelelő elkülönítő-helyiséggel ellátott kórházba szállítandó. Az elkülönítés megszüntetése csak a pörk teljes leesése és ismételt fürdés után eszközendő, pestis esetén pedig valamennyi kórtűnet megszűnése és annak ismételt bakteriológiai megállapítása után, hogy az ürülékben pestis-bacillus nem található.

Pestis esetén a patkányok irtására, vagy távoltartására szükséges intézkedések elrendelendők. Gondoskodni kell arról is, hogy a rovarok, különösen a bolhák, úgy a ruhákból, mint a fehérneműekből és a tartózkodási helyiségekből kiirtassanak és távoltartassanak.

Az *ázsiai kolera*. A betegek és gyanúsak, valamint az ápoló-személyzet elkülönítendők. A betegségnek kitett, valamint a bacillushordozókkal szemben ugyanazon eljárás követendő, mint a betegekkel szemben. A ragálygyanus egyének fürdés és ruhájuknak, valamint fehérneműjüknek fertőtlenítése után legfeljebb 5 napig egészség-rendőrileg megfigyeltetendők, szükség esetén alkalmas helyen elkülönítendők.

Megfigyelés és elkülönítés alá esnek a beteget vagy gyanúsat szállító egyének, a fertőtlenítők, valamint az ápolószemélyzet is az ápolás befejezte után.

A lakásban való elkülönítés megfelelőnek tekinthető akkor, ha abban az épületben, amelyben a lakás van, nincs oly üzem, amely akár közvetlenül, vagy közvetve élelmi vagy élvezeti cikkek előállításával, megőrzésével vagy eladásával foglalkozik, továbbá, hogy azt a lakást, amelyben az elkülönített az ápolószemélyzettel együtt elhelyeztetett, a többi lakótárs elhagyta és az elkülönítettnek egy külön klozetet bocsátanak használatára. Szükséges továbbá megbízható ápoló és hogy az élelmiszereket, orvosságot vagy más szükségelt dolgot beszerző egyén, az ápolószemélyzettel, valamint az elkülönítésre szolgáló helyiségekkel ne érintkezhessek. Más esetben és ha ez a beteg veszélyeztetése nélkül lehetséges, a beteg megfelelő elkülönítő helyiségekkel rendelkező kórházba szállítandó.

Az elkülönítés megszüntetése csak akkor eszközölhető, ha legalább két, nem kevesebb mint 5 napon belül eszközölt bakteriológiai székletvizsgálat eredménye szerint, a széklet kolerabacillusoktól mentes. Ily székletvizsgálat a ragálygyanusként megfigyelés alatt álló személyeknél is eszközendő.

Védekezés a fertőző betegségek ellen. A belügyminiszter április hó 3-án körrendeletet intézett a törvényhatóságokhoz a hasi-tifusz elleni védekezés tárgyában. Az Állami Hivatal a miniszter körrendeletét azzal közli a pénztárakkal, hogy a körrendelet végrehajtása körül a pénztárak saját hatáskörükben is működjenek közre.

Fürdő- és fertőtlenítő vonat indult a napokban az északi harctérre és ezt a vonatot a hadvezetőség a lehetőség szerint a harc vonalba akarja tolatni, hogy az ott lévő katonák alapos tisztálkodásnak vethessék magukat alá. A fürdővonat a következő kocsikból áll: két víz hordó kocsi, összesen 50.000 liter ürtartalommal, egy vetkőző kocsi, két fürdő kocsi 30 csappal, két öltöző kocsi, a tiszta fehérnemű és egyenruhák részére négy kocsi, egy kocsi a levetett fehérnemű és egyenruhák részére és egy hálókocsi a személyzet használatára. A fürdővonatot két mozdony vontatja, ezek egyúttal a vonat fűtésére, a fürdővíz melegítésére is szolgálnak és egyúttal a fertőtlenítéshez szükséges gőzt is előállítják. Ezen be-

rendezés nagyszerűségét és fontosságát leginkább mutatja az, hogy 10 órán belül nem kevesebb mint 1.200 ember fürödhet meg olyképen, hogy a fürdés tartama alatt fehérenműiket és egyenruhájikat teljesen fertőtlenítik. Ezt a vonatot az Államvasutak wieni műhelyeiben építették. Rövid időn belül újabb ilyen két vonat adatik át a forgalomnak.

Orosz foglyok által behurcolt trachomabetegségek tovaterjedésének meggátítására szolgáló intézkedések. Az orosz hadi- és polgári foglyoknak tekintélyes része trachomában szenved. A trachomabetegség elharpódzásának megakadályozására elrendeltetett Németországban, hogy a foglyok elszállítás előtt legalaposabban megvizsgálandók és csak oly foglyokat lehet a fogolytáborba szállítani, akiknél ilyen betegségre még gyanu sincsen.

Ha a munkaerő hiánya miatt az ilyen foglyokat is kellene munkára alkalmazni, úgy azok teljesen elkülönítve dolgozzanak és nekik külön törülköző és mosdóeszköz adandó. A törülközők tíz percig forró szappanos vízben főzve, ismét használhatók. Trachomás foglyok foglalkoztatásából eredő ilyen rendkívüli kiadásokat a munkaadó viseli.

Küzdelem a tuberkulózis ellen. Németország egyes helyein máris azon tanakodnak, mikép lehetne a tuberkulózis elleni küzdelemben a béke idejében eddig elért eredményeket fentartani. Ebből a célból a berlini és brandenburgi munkásbiztosítási hivatal a háború tartamára alakult tuberkulózis elleni bizottságokkal egyetértően, valamint a vezetése alatt álló munkásbiztosító pénztár közreműködésével elhatározta, hogy az e betegség elleni harcot a háború tartama alatt is folytatják. A berlini munkásbiztosítási intézet, amely kezdetben összes gondozó intézeteit hadi célokra felajánlotta, újból tagjait helyezi el a férfiosztályokon, viszont a női osztályokon harctéri sebesülteket helyez el. A nő-tüdőbetegeket más gondozó intézetbe tette át. Tej és egyéb tápláló szerek osztogatása iránt még szélesebb körű intézkedések történtek. Vöröskereszt-egyleti lábadozó intézeteket és a gyermekgyógyhelyeket most is nagy mérvben veszik igénybe.

A brandenburgi pénztár a női gyógyintézetet továbbra is fentartotta. A katonai szolgálatra behívott orvosok és ápolók más megfelelő erőkkel helyettesítettek. A férfi-tüdőbetegek részére a hadseregnek rendelkezésre bocsátott intézetek helyett más intézeteket vettek igénybe. (A hatalmas német pénztárak ilykép válnak a népesség széles rétegeinek egészségi védelmezőivé s — nálunk?)

A nemi betegségek elleni küzdelem a hadseregben. Németország a megszállott Belgiumban a nemi betegségek elleni rendszabályokat életbeléptette. E rendszabályoknak s azok gyakorlati alkalmazásának megismerésére a belgiumi főkormányzó meghívta a Reichsversicherungsamt elnökét, továbbá több munkásbiztosítási intézet vezetőjét. A meghívottak azt jelentik, hogy az ezidőszert fogantatott rendszabályok teljesen kielégítőek és kívánatos, hogy ezek az intézkedések az egész hadseregére kiterjesztessenek. Örömmel üdvözlí azt a szándékot, hogy a katonai hatóság a munkásbiztosítási intézményekkel karöltve szándékozik a jövőben fenti cél szolgálatában működni.

Az alkoholizmus elleni óvintézkedések. Az osztrák polgári és katonai hatóságok végre elhatározták magukat arra, hogy a háború idején való iszákosságnak gátat vessenek. A belügyminiszterium egyik rendelete többek között a következő intézkedéseket tartalmazza:

»A kereskedelmi miniszter úrral egyetértve az iszákosság lehetőség szerinti meggátlására szolgáló célszerű intézkedésnek tartom a korai zárórák megállapítását, adott esetben egyes pálinkaméréseknek bizonyos órákban való zárva tartását, továbbá azokat a rendőri tiltó határozmányokat, amelyek egyes vevőknek, különösen fiatalokúaknak, iszákosoknak, ittasoknak, munkanélkülieknek, koldusoknak, csavargóknak, dologkerülőknak, vagy más rosszhírú egyéneknek a pálinkamérésbe való belépést vagy az ott huzamosabb ideig való tartózkodást tiltják.«

«Megtiltható továbbá a pálinkának ugyanazon személy részére való ismételt, vagy nagyobb mértékben való kiszolgáltatása, a pálinkának fent megjelölt személyek részére, vagy szükség esetén munkások, vagy katonai személyek részére történő eladása, különösen katonaköteles személyeknek vonaton való szállítása alkalmával, akár közvetlenül, akár pedig automaták útján. Oly helységekben, amelyekben több korcsma van, csoportok alakíthatók, amelyeknek mindegyikére

nézve szabályozhatók a kimérési napok. Oly napokon, amelyeken a népfelkelők vagy tartalékosok szemléje vagy bevonulása történik, továbbá nyilvános botrányok, tüntetések, zavargások, vagy ezeknek fenyegető bekövetkezhetése esetére, főképen munkáslakta kerületekben az összes kimérések hosszabb-rövidebb ideig való zárvatartása elrendelhető.*

A hadügyminiszteriumnak 1915. január 30-iki 10.958. sz. és a csapatszállítások esetére szóló alkoholtilalomra vonatkozó rendelete a következőket tartalmazza: »A háború beálltával a hadvezetőség felszólította a katonákat, hogy az alkohol élvezetétől tartózkodjanak, mert az bágyadttá és kimerültté teszi őket, a lövész találókéességét csökkenti és az alkoholistának nagyobb a hajlama a ragályos betegségekre. Ezen felhívás dacára is az egyes menetalakulatoknál súlyosabb természetű szabálytalanságok fordultak elő a katonák iszákossága folytán, amelyet még egyes helységek lakosainak, bár kétségtelenül jóindulatú alkoholdományai fokoztak.

Egyes parancsnokságok útján kiadott és az alkoholfogyasztás korlátozására vonatkozó tilalmak sem tudták bizonyos csapatszallítmányoknál megakadályozni az iszákosság folytán bekövetkezett szerencsétlenségeket és sajnálatos kihágásokat.

Ezen okoknál fogva a hadügyminisztérium indítatva érzi magát, hogy a vasúti forgalomban csapatszallítások alkalmával alkoholt tartalmazó italoknak a legénység részére való kiszolgáltatását megtiltsa.

A szállítmány parancsnokainak kötelessége arra ügyelni, hogy a csapatoknak az elindulás előtti 5 órában senkise juttasson alkoholt tartalmazó italt.

Alkoholt tartalmazó ital csak betegeknek vagy lábadozóknak és ezeknek is csak a kezelőorvos által meghatározandó mértékben szolgáltatható ki.

Kivételesen indokolt esetekben jogában áll a szállítmány parancsnokának szükség esetén és saját felelősségére az alkoholt tartalmazó ital élvezését megengedni, ilyenkor azonban a jelenlévő állomásparancsnok (állomástiszt, állomásfőnökség) az engedélyről írásban értesítendő. Ez alkalommal a szállítmány száma és a parancsnok neve és rendfokozata kitüntető.

A vasúti kezelőség gondoskodni fog arról, hogy — amennyiben vasúti vendéglősök tekintetbe jönnek — átutazó katonák ásványvizeken, szörpökön és más alkoholmentes italokon kívül, mindenkor levest és — hideg vagy meleg forralt tejet, teát (rum nélkül), kávé és jó citromlevet kaphassanak mérsékelt árban.

A háború hatása a csecsemőhalandóságra. Erről a tárgyról tartott előadást a német csecsemővédő-egyesület közgyűlésén dr. Rott kórházi főorvos. A csecsemőhalandóság a múlt évben a nagyvárosok egész sorában emelkedett. Ezt nem lehet csupán a múlt évi túlságos meleg nyárnak betudni, hanem a gazdasági viszonyoknak a háború folytán beállott hirtelen rosszabbodása is hozzájárult ehhez. A zárt csecsemővédelmi intézetek is nagyrészt beszüntették a működésüket, ami szintén hozzájárult a csecsemők nagyobb számú halálához.

A háború későbbi hónapjaiban valószínűleg javult a helyzet, különösen a szövetségtanácsnak a gyermekágyasok segítségére vonatkozó ismert rendelkezése folytán. A szövetségtanács rendelkezése azonban csak a volt pénztári tagok feleségeinek biztosítja a segélyt. Charlottenburg város tanácsa ezt a rendelkezést igen üdvös módon egészítette ki az által, hogy azon hadbavonultak feleségeinek is biztosít segélyt, akik a szövetségtanács rendelete szerint arra nem jogosultak.

Jelentést tettek még a közgyűlésen a berlini városi csecsemővédelemről is. A nagyberlini községek a betegsegélyző pénztárakkal megállapodást létesítettek a csecsemővédelem ügyét közösen intézik. A cél az, hogy minden szoptatós anya tanácsot és segítséget nyerjen a csecsemőgondozó intézeteknél.

A hadbavonultak törvénytelen gyermekeiről való gondoskodás a célja a porosz belügyminiszter egy legutóbb kiadott rendeletének. A rendelet szerint ahhoz, hogy a törvénytelen gyermek segélyben részesüljön, nem szükséges az apaság, vagy a tartásra kötelezettség formális megállapítása (bírói ítélet, elismerés, stb.). A segély megállapításának alapjául szolgálhat a szülők levelezése, avagy annak a bizonyítása, hogy az apa, anélkül, hogy az apaságot formálisan elismerte, vagy a tartásra bíróilag köteleztetett volna, a gyermek eltartásáról önkéntesen gondoskodott.

A birodalmi gyermekágyi segély és a gyermek törvényessége. A birodalmi gyermekágyi segély folyósítása körül érdekes vita merült fel abban a kérdésben, hogy jár-e gyermekágyi segély, ha a hadbavonult felesége a hadba-

vonult katonai szolgálata alatt szül és a férj a gyermek törvényességét megtámadja. Az egyik felfogás szerint az ilyen esetben a gyermekágyi segély nem jár, a másik felfogás — és ezt a felfogást tartjuk helyesnek — az igényt megállapíthatónak tartja.

A gyermekágyi segélyekre vonatkozó szövetségtanácsi rendelet indokolása abból indul ki, hogy a jövő nemzedék fentartásáról és erősítéséről már születésükkor gondoskodni kell és ez a gondoskodás elsősorban a hadbavonultak újszülötteit illeti. A gondoskodás azonban a szövetségtanácsi rendeletben olyképen történik, hogy az újszülöttek anyjának adja meg a jogot a gyermekágyi segélyre. Az indokolás szerint ugyanis méltányos és jogos, hogy a hadbavonultaknak megkönnyíttetik családjuk állapota iránti gondjuk azáltal, hogy feleségeik nehéz órájukban a legnagyobb szükségtől mentve vannak és az újszülött életfentartása nem forog veszélyben. A birodalom tehát a férjnek a kötelességét vállalja át feleségével szemben.

A Bürgerliches Gesetzbuch. 1360. §-a szerint ugyanis a férj köteles állásához és vagyoni helyzetéhez képest feleségének ellátást nyújtani, ehhez az ellátáshoz tartozik a betegségi ellátás és a gyermekágyi szükségletek ellátása is. Amíg a házasság fennáll, a férj mint olyan teljesíti ezen kötelességeket és nem mint a gyermek atyja. Erre mutat az is, hogy az esetben is, hogy ha joga volna az életközösséget megszakítani felesége hűtlensége folytán, ezen költségeket viselni köteles.

Világos tehát, hogy a törvényes jogszabályoknak az felel meg, hogy a gyermekágyi segély nyújtassék az esetben is, ha a gyermek törvényessége megtámadatik, illetve ha az asszony nem férjétől esett teherbe.

A birodalmi gyermekágyi segély és az idegen állampolgárság. Az 1914. évi december hó 3-án kelt és a „Munkásügyi Szemlé”-ben már ismertetett, a gyermekágyi segélyekre vonatkozó szövetségtanácsi rendelet értelmezése kapcsán felmerült az a vitás kérdés, hogy jár-e a gyermekágyi segély az osztrák és magyar állampolgárok feleségeinek. A vitás kérdés tekintetében a porosz ipari- és kereskedelemügyi miniszter most kiadott rendeletében a következőket állapítja meg:

A szövetségtanácsi rendelet szerint a segély előfeltétele, hogy a gyermekágyas férje »a birodalomnak hadi, egészségügyi vagy hasonló szolgálatot« teljesítsen. Az osztrák-magyar monarchiának teljesített szolgálatok nem jogosítanak erre a segélyre. Másképen áll ugyanis a dolog az 1914. évi augusztus hó 4-én kelt, a tagok jogainak fentartására vonatkozó törvénnyel, mint ezen rendelettel, mert az 1914. évi augusztus hó 4-diki törvény intézkedései az 1914. évi november hó 26-án kelt rendelettel az osztrák-magyar monarchia állampolgárait és a monarchiában teljesített hadiszolgálatokra kiterjesztettek. Az 1914. évi augusztus hó 4-diki törvény ugyanis magának a betegségi biztosításnak rendszabálya. Meg akarja ugyanis akadályozni azt, hogy a tagok azon jogait, amely őket a pénztárral szemben megilletik, elveszítsék.

Az osztrák-magyar állampolgár pénztári tagok ezen jogokat éppen olyan módon szerezték, mint a német állampolgárok, méltányos volt tehát, hogy egyenlő védelemben részesüljenek. Ezzel szemben a gyermekágyi segély a birodalom pénzügyi eszközeiből adatik és nem a betegségi biztosítás következménye. Inkább azon gondoskodás egy részének tekinthető, amelylyel a birodalom a hadbavonultakat és hozzátartozóit ellátja. Éppen ezért indokolt volt, hogy az első és elvi határvonalat a segélyekben való részesedésre nézve a hadbavonult férjének a birodalom részére teljesített szolgálata adja meg. Ezen kereten belül megjelölte a szövetségtanácsi rendelet további elhatárolással azokat, akiknek ezen segítségre elsősorban szükségük van; ezen újabb elhatárolás azonban nem jelenti azt, hogy az elvi határt át lehetne lépni. Nem vonatkozik természetesen ezen álláspont azon segélyekre, amelyeket gyermekágyi segélyek címén a pénztárak nyújtani kötelesek. Ezekre nézve az állampolgárság semmiféle megkülönböztetésre alapot nem ad.

A törvényes és törvénytelen gyermek egyenjogúsítása Norvégiában. Amint egy Norvégiából érkezett sürgöny jelenti, a norvég Storting elhatározta, hogy a házasságon kívül született gyermekek is elnyerjék az örökösödésre való jogosultságukat és atyjuk vezetéknevét viselhessék. Ezen intézkedés által rendkívül fontos olyan szociális követelmény vált ténynyé, amelynek megvalósulására a testületek egész sora, elsősorban pedig »der Deutsche Bund für Mutterschutz« törekedett.

E reformnak Norvégiában való keresztülvitele elsősorban Castberg

igazságügyi miniszter érdeme, aki törvénytervezetét a törvényes és törvénytelen gyermek jogegyenlőségi, az apa és anya egyenlő jog- és kötelezettségi elvein, valamint a szülők és gyermekek egymással szemben való társadalmi érdekeinek elvein építette fel.

Miután tehát modern államban a társadalom ezen fontos érdeke megvalósulást nyert, reméljük, hogy ezt az üdvös példát más államok is követni fogják.

Új hivatásos betegség. A repülőgép-hordfelületek impregnálásához az egyik cég a többi mázolóanyag között olyat is használ, amelyet aviatol néven ismernek s amelynek egyes alkatrészei megbetegedéseket okozhatnak. A hordfelületeket az impregnáló szerrel többszörösen be kell mázolni. Mázolás után mindenkor erős párolgás következik be, amely fejfájást, émelygést és hányást okoz. Az ezzel az anyaggal dolgozó tíz mázólo közül négy súlyos sárgaságban betegedett meg. Ezt a betegséget megkapta egy nyergesmunkás is, aki az aviatolt ragasztóanyagot használta. Az ügyben tartott vizsgálaton megjelent kerületi orvossal egyetértőleg, az iparfelügyelő az anyag további alkalmazását eltiltotta. Az anyag összetételét és az emberi szervezetre való hatását jelenleg a berlini farmakológiai intézetben vizsgálják. Ebből az esetből is levonható az a tanulság, hogy a mázólomunkát különálló, más helyiségektől elkülönített, elegendően szellőző helyiségekben kell végezni.

A táplálkozás kérdéséhez. Möller Lotti, aki egy német szülő nők és anyák otthonának vezetője, a táplálkozás tekintetében hosszú gyakorlat útján a helyes táplálkozás kérdésében gazdag tapasztalatokra tett szert, különösen abban az irányban, miképpen lehet a szülő nőket helyes táplálás útján minél hamarabb friss erőhöz juttatni és miként lehet ugyanezen az úton a tejképződést is előnyösen befolyásolni.

Nézete szerint anyák részére naponként öt étkezési idő szükséges.

Az első reggelihez cukros tejes kávé javasol, úgyszintén friss gyümölcsöt, a második reggelihez tejlevest, illetve zab- vagy daralevest adat gondozottjainak vajas vagy zsíros kenyérral. A déli főétkezésnél fontos, hogy a leves tápláló legyen, hetenként háromszor hús és mindennap főzelék, sok burgonyával; hetenként egyszer halétel a fenti cél elérését nagyban elősegíti. Ezt az étrendet köleskásával, rizsszel, aszalt szilvával, izletes szószsal, tésztákkal változatossá lehet tenni. Hüvelyes vetemény most nem igen kapható, de a lehetőség szerint igyekszik azt más úton pótolni. Délután ismét tejes kávé, kenyér gyümölcsizzel, vagy zsíros kenyér, este kölesleves vagy köleskása vajas vagy zsíros kenyérral. Ha délben az ebédnél nincs burgonya, akkor azt este adatja.

A jelen időben is, amidőn a zsírral és tojással gazdasági szempontból nagyon kell takarékoskodni, a fenti étrenddel teljesen megfelelő eredményeket tud elérni. (Ernährungsfragen. Medizinische Reform. 1915.)

A bőr védelme. Egy brikett-gyárban megfigyelték azt, hogy a munkások, azon célból, hogy a szén- és szurokpornak a pórusokba való behatolását és az általa előidézett mérges bőrgyulladásokat megakadályozzák, testüknek ruhák által nem fedett részét vízben olvasztott, nem égetett agyaggal bekenték, amely réteg testükről bármikor lemosható. Ezzel állítólag rendkívül jó eredményeket értek el. Előzőleg hasonló célra vaselint és lanolint alkalmaztak. Ezek a szerek azonban az említettel szemben háttérbe szorultak, mert ez nemcsak olcsóbb, hanem gyorsabban és jobban felkenhető és ismét eltávolítható.

A füst és korom elleni küzdelem. Az egészséges levegőnek a füst és korom útján való veszélyeztetése miatt Tilsit városának közegészségügyi bizottsága a szén és kályhák szakszerű kezelése tárgyában a következő rendszabályokat adta ki:

1. A szenet a raktárból közvetlenül a padozat mellől vegyüek, hogy ezáltal a szén egyenletesen kevert legyen és ne maradjon hátra a porzó törmelék. A szenet aprítani csak éles baltával szabad. A darabos szén locsolása, mint célszerűtlen, mellőzendő.

2. Fűtés előtt a rostély és a hamugyűjtő alaposan megtisztítandó, gyűjtéshez kevés fa veendő, arra kisebb darab pormentes szén teendő. Ha a tűz feléled, szenet lehet utána rakni. Az égő szén hátra tolandó és elébe kell tenni a friss szenet. A tüzet és parazsat nem szabad sokat piszkálni.

MUNKÁSVÉDELEM. MUNKAVISZONY.

A magyarországi szakszervezetek 1914-ben.

A Szakszervezeti Értesítő folyó havi száma közli a magyarországi szakszervezetek 1914. évi statisztikáját. Hogy a háborúnak a szakszervezetekre okozott hatása kellőképpen kifejezésre jusson, úgy a tagforgalomnál, mint a segélyezéseknél külön van választva a háború előtti és a háború utáni időszak.

A háború nagy feladat elé állította a szakszervezeteket. Egyrészt tagjaik jelentékeny számát, ha ideiglenesen is, elvesztették, másrészt pedig a segélyezési igények rendkívüli módon emelkedtek. Hozzájárult még a bajokhoz az a körülmény, hogy a háború előtti két esztendő kedvezőtlen volt. A nagy munkanélküliség miatt egyes nagyobb szervezetek anyagilag teljesen kimerültek.

A háború kezdetén meglehetősen nagy volt a munkanélküliség. A munkanélküliek ezrein sem az állam, sem a városok nem segítettek. A szakszervezetek voltak az egyedüli menedékek, ahol a nyomorgókon segítettek.

A legtöbb szervezet különjárulékot vetett ki azon tagjaira, akik abban a szerencsés helyzetben voltak, hogy a háború alatt is dolgoztak. Egyes szervezetek még kölcsönöket is vettek fel a segélyigények kielégítésére. Ez erőltetéseknek köszönhető, hogy nemcsak a munkanélküliek, hanem a hadbavonultak családtagjait is segélyhez juttatták.

Szerencsére a munkanélküliség a háború második hónapjában már némileg csökkent, mivel a hadfelszerelési üzemek sok munkást alkalmaztak, a grafikai, építőipari és fényűző szakmákban azonban állandóan nagy volt a munkanélküliség mindamellett, hogy a grafikai szakmák szervezetei abban állapodtak meg a munkáltatókkal, hogy a háború alatt, nehogy a munkanélküliek száma óriási módon növekedjék, félnapokat dolgoztatnak.

A tagforgalom természetesen szintén a háborus viszonyok hatása alatt állt. A háború kitörése óta az volt a vezetők törekvése, hogy a szakszervezetek kereteit megtartsák. Bármennyire is csökkent a taglétszám, a csoportok nagyjában megmaradtak. 1914 január 1-én az országos szervezeteknek 920 csoportjuk volt, ez a szám július 1-én 791-re és december 31-én 654-re szállt le. Tehát a háború alatt, nem számítva az élelmezési munkások csoportjait,¹⁾ a csoportok száma 266-tal csökkent. Az önálló szervezetek közül csupán a kéményseprők, vegyészeti munkások, keztyűsök és borbélyok szüntették be ideiglenesen működésüket. Ez azért történt, mert a szervezetek vezetői részint bevonultak, másrészt pedig, mert ezek a szervezetek már a háború előtt is olyan gyengék voltak, hogy a taglétszámuk alig haladta meg a 100-at.

A befolyt hetijárulékok alapján kiszámított átlagos taglétszáma volt az összes szervezeteknek: 1914 január 1-én 107.486, 1914 július 1-én, nem számítva az élelmezési munkások szövetségének körülbelül 1.500 tagját, a taglétszám 96.290-re és január 1-én 51.510-re szállt le. Kivéve a bőröndösök és szíjgyártók szervezetét, minden szervezetnek meglehetősen nagy volt a tagcsökkenése. Utóbbi szervezet abban a szerencsés helyzetben van, hogy tagjai hadfelszerelési üzemekben dolgoznak, s nagyon kevés kivétellel, itthon maradtak.

A tagcsökkenés az 1914 július 1-iki taglétszámhoz képest következőképpen oszlik meg: Ácsok 1.150 (60·52°/_o), bányamunkások 2.099 (52·17°/_o), cipészek 1.500 (56·73°/_o), cukrászok 133 (67·70°/_o), építőmunkások 3.685 (35·02°/_o), famunkások 6.102 (61·74°/_o), festőmunkások 474 (24·02°/_o), földmunkások 2.100 (65·62°/_o), gabonamunkások 356 (53·61°/_o), grafikai munkások 143 (14·89°/_o), húsipari munkások 426 (50·11°/_o), kalaposok 18 (9·45°/_o), könyvnyomdászok 2.718 (26·12°/_o), könyvkötők 786 (23·24°/_o), magánalkalmazottak 794 (42·21), molnárok 221 (38·90°/_o), szabómunkások 2.980 (72·68°/_o), pincérek 413 (33·44°/_o), szállítási munkások 90 (15·38°/_o), textil munkások 136 (62·96°/_o), üvegesmunkások 760 (84·72°/_o), vasmunkások 15.228 (57·81°/_o), vasuti munkások 1.808 (34·51°/_o), aranyművesek 377 (87·47°/_o), cipőfelsőrész készítőik 177 (21·02°/_o), mintakészítők 115 (28·11°/_o), szobrászok 87 (33·20°/_o).

A háború első öt hónapjában, nem számítva az élelmezési munkások szövetségének tagjait, 44.780-nal (46·50°/_o) csökkent az egész országban a szervezetek taglétszáma. 1914 június 30-án Budapesten 47.994 és vidéken 48.296, 1914 december 31-én Budapesten 27.597, vidéken pedig 23.913 szervezett munkás volt.

¹⁾ Az élelmezési munkások szövetsége nem szolgáltatott adatokat.

Eszerint a háború első öt hónapjában Budapesten 42·49⁰/_c-kal, vidéken pedig 50·48⁰/_o-kal csökkent a szervezett munkások száma.

A kifizetett segélyeket részletesen a következő számok mutatják:

Az 1914. év első hét hónapjában 482.891·89 korona munkanélküli segélyt fizettek ki az összes szervezetek. 1914 augusztus–decemberben, vagyis a háború első öt hónapjában munkanélküli segélyt fizettek: a legális szervezetek 304.142·69 koronát, a szabadszervezetek 59.014·07, összesen 363.156·76 koronát. Átlag az év első hét hónapjában 68.984 korona, az év utolsó öt hónapjában pedig 72.631 korona munkanélküli segélyt fizettek. Így tehát a háború alatt 3.647 koronával több munkanélküli segélyt fizettek, mint az előző hónapokban. Egyéb segélyek címén fizettek a legális szervezetek az év első hét hónapjában 261.379·66 koronát, az év utolsó öt hónapjában a hadbavonultak segélyezésére 58.556·87, egyéb segélyek címén 164.495·77 koronát; a szabad szervezetek fizettek: a hadbavonultak segélyezésére 66.750·69 koronát. Ez a három tétel kitesz összesen 290.003·28 koronát. Átlag egy-egy háborús hónapban a munkanélküli segélyen kívül 58.000 koronát fizettek ki a szervezetek. Az összes segélyek havi átlaga az év első hét hónapjában 106.324, az év utolsó öt hónapjában 130.632 koronát tesz ki. Tehát a szervezetek a háború alatt havonként 24.308 koronával fizettek ki többet, mint a béke hónapjaiban.

A szakszervezetek munkaközvetítésének eredménye a következőkben foglalható össze:

1914 január 1-től július 31-ig 25.398 munkás jelentkezett. Közvetítve lett 15.023 munkás, a jelentkezőknek 59·1⁰/_o-a. Munkáskereslet 17.453 esetben volt, vagyis a jelentkezőknek 68·71⁰/_o-a.

Augusztus 1-től december 31-ig 13.763 munkás jelentkezett. Közvetítve lett 8.272, a jelentkezőknek 60·16⁰/_o-a. Munkáskereslet 10.736 esetben volt, vagyis a jelentkezőknek 78·08⁰/_o-a.

Mindezek a számok azt igazolják, hogy a háború évében s a háború alatt is igen derekas munkát végeztek a magyar munkások szakszervezetei.

A kereskedelmi alkalmazottak a vasárnapi munkaszünetért. A magánalkalmazottak érdekképviselői beadványt intéztek a kereskedelmi miniszterhez, amelyben a vasárnapi munkaszünet felfüggesztésének korlátozását kérik azokra a kereskedelmi üzemekre, amelyeknek vasárnapi munkáját a hadviselés érdeke szükségessé teszi. Egyszersmind arra kérik a minisztert, hogy a vasárnapi munkaszünetről szóló törvény hatályát ne függeszse fel azokban az üzemekben, amelyeknek munkája a hadsereg munkájával nincs semminemű összefüggésben és ahol a vasárnapi munkát semminemű közérdek nem teszi megokolttá. A memorandum szerint sok kereskedelmi üzem a vasárnapi munkaszünet felfüggesztéséből jogosulatlan hasznot húz. Németország példája is bizonyítja, hogy a háború tartamán igen rendezett és nagyszabású gazdasági élet összeegyeztethető a vasárnapi munkaszünet fentartásával. Németországban a vasárnapi munkaszünetet a háború folyamán mindössze két napon át, a mozgósítás napján és a mozgósítás utáni vasárnap függesztették fel teljesen. A vasárnapi munkaszünet teljes felfüggesztése csupán azoknak válik javára, akik tisztességtelen versenyt folytatnak. A tisztességes kereskedelem maga is örömmel üdvözlé az alkalmazottak kérelmének teljesítését.

Hol kell bejelenteni az építési vállalkozónak munkásait? Egy konkrét ügyből kifolyólag a kereskedelemügyi minisztérium, mint harmadfokú hatóság, 3.837/VI. A. 1915. sz. alatt a másodfokú határozattal szemben úgy döntött, hogy az építési vállalkozó szakmunkásai nem az ipartestületnél, hanem az ügyben szereplő város rendőrkapitányánál, mint elsőfokú iparhatóságnál jelentendők be. Az építési vállalkozó ipara nem lévén képesítéshez kötve, az ipartestületnek az 1884: XVII. t.-cikk 127. §-a első bekezdésében jelzett teendők tekintetében fennálló hatásköre a vállalkozóra nem terjed ki, hanem a szóban forgó teendők az elsőfokú iparhatóság által végzendők.

A munkaadó szavatossági felelőssége a balesetekért balesetbiztosítás dacára. Általános szabály szerint az ipari balesetekért a balesetbiztosító pénztárak kártérítési, járadéknyújtási kötelezettséggel tartoznak.

Ha azonban bírósági ítélettel megállapított, hogy a balesetet a munkaadó hibája okozta, úgy a kártérítési kötelezettség reá hárul. Felelős a munkaadó a

munkásbiztosító pénztárakkal szemben azon mulasztásáért, amelyeket a kellő munkaadói gondosság mellőzésével követett el és ha ezek bíróságilag megállapítottak, például, ha a balesetelhárító intézkedéseket, illetve készülékeket nem alkalmazta. Ez a felelősség akkor is fennáll, ha a munkaadó az üzemet nem tudja ellenőrizni, illetve, ha a gépek veszélyességét nem ismeri.

Hat hónapi börtön a munkahely elhagyásáért. A trifaili bányák munkásait a háború kitörésekor épen úgy mint más bányák munkásait, a bányákban teljesítendő hadi szolgáltatásra kötelezték és feleskettették. Az egyik bányamunkás múlt év november hó 3-án megszökött és másutt vállalt munkát. A katonai hatóság *dezertálás* miatt indította meg az eljárást a munkás ellen, mert letette a népfelkelői esküt és így nem volt szabad munkahelyét elhagynia. A katonai bíróság a lefolytatott tárgyalás után a munkást hat hónapi súlyos börtönre ítélte.

A német birodalmi gyűlés és a szociálpolitikai követelések. Mint a »Munkásügyi Szemle« már előre jelezte, a birodalmi gyűlés behatóan foglalkozott a munkaközvetítés és az egyesülési jog kérdésével és csaknem valamennyi birodalmi gyűlési párt megegyezett abban, hogy a munkaközvetítés javítása elkerülhetetlen. *Delbrück* belügyi államtitkár kifejtette, hogy a háború tartamára a munkaközvetítés újbóli szervezése politikailag és technikailag kivihetetlen és a jelenlegi eszközöket is lehetőnek tartja a békekötés utáni nagy feladatnak, a munkaközvetítésnek megoldására.

Az államtitkár felfogásával szemben kifejezésre jutott, hogy a munkaközvetítés kérdése, éppen a hadbavonultak rendkívül nagy számánál és a speciális helyzetnél fogva, elsősorban háborús feladat és a háború alatt kellene gondoskodni még megfelelő szervezet létesítéséről, amely a békekötés után visszaözönlő rendkívüli tömegek közvetítését lehetségessé tenné.

A német birodalmi gyűlés a népelelmezési és drágasági kérdésekről. A birodalmi gyűlés szakértő képviselőkkel kibővített költségvetési bizottsága beható tárgyalás alá vette a birodalmi gyűlésen *Haase* képviselő által felvetett kérdéseket a népelelmezésről és a drágaságról. A tanácskozások a liszt- és kenyérrárak szabályozására, a burgonyaárak leszállítására és a sörgyártás és szeszgyártás további megszorítására vonatkoztak, végül pedig az állami és a magánerdők vadjai által a termőföldeken okozott károk elkerülésére és kártalanítására. *Robert Schmidt* képviselő hangsúlyozta, hogy az érvényben levő állami támogatás — az élelmiszerek nagyarányú drágaságával — nem arányos. A kormány szándéka, hogy a téli időre megállapított magasabb tételeket továbbra is fentartja, egyébként azonban a községekre bizza, hogy állami támogatások segítségével ezen kérdést megfelelően szabályozzák.

Sérti-e a bérszabályszerződést a szimpátia-sztrájk? A német Reichsgericht igen figyelemre méltó ítéletben válaszolt erre a kérdésre. A németországi szállítási munkások szövetsége szerződést kötött egyik szállítási és hajózási vállalattal, amelyben a kikötőmunkások és rangirozók munkabéreit szabályozták. A szerződés meghatározott időre — másfél évre — szól s ki volt benne mondva, hogy a felmondás mindkét részről ki van zárva. A szerződés tartama alatt az érdekelt munkások sztrájkba léptek, anélkül, hogy követeléseket támasztottak volna a cég ellen, csupán azért, hogy az akkor sztrájkban levő hajósokat támogassák. A cég pert indított a szövetség ellen kártérítésért, azt állítva, hogy a sztrájkot a szövetség rendezte s ezzel megszegte a szerződést. Kiemelte még, hogy a szerződés szerint a felmondás ki van zárva s ennél fogva a munkások a szerződés tartama alatt jogszerűen nem is szüntethették meg a munkaviszonyt. A per megjárta az összes fórumokat s a legfőbb törvényszék a munkások javára döntött. Az indokolásban kifejti a Reichsgericht, hogy téves a panaszosnak az a felfogása, mintha a szerződés azon kitétele, hogy »felmondás ki van zárva«, azt jelentené, hogy a szerződés egész tartama alatt köteles a munkás a cégnél megmaradni. A felmondás kizárása csak azt jelenti, hogy a munkaviszony mindkét részről *felmondás nélkül* bontható fel. »Nem tehető fel, hogy egy — a tagjainak érdekeit megvédeni hivatott — szövetség egy és fél évi hosszú időtartamra le akarta volna egy céghez kötni a tagjait«.

Arra a kérdésre, hogy a munkának együttes megszüntetése sérti-e a bérszabályszerződést, a következőkkel felel az indokolás:

Sértené a szerződést a sztrájk kétségen kívül, ha oly követelések, különö-

sen pedig oly bérfeltételek elérésére irányult volna, amelyek az előbb említett szerződésbe nincsenek felvéve. Ezt azonban nem célozták a munkások, hanem csak társaik segítése volt a céljuk. A szerződés nem is tiltja általában a sztrájkot annak tartama alatt. Épp úgy nem lehet a bérszabályszerződés lényegéből általában — a becsület és hűség (Treue und Glauben) elveinek alkalmazása mellett — általános sztrájktilalmat levezetni. Mert az ilyen sztrájk lényegileg oly célokat követ, amelyek kívül esnek a tarifális szabályozás körén. Így hát minden esetben azt kell vizsgálni, hogy a szerződő felek kiakarták-e zárni a szerződés tartama alatt a szimpátia-sztrájkot. A jelen esetben erre nemmel kell felelni.

A belgiumi német kormányzat és a belga munkások. Belgium gazdasági életét csak nagynehezen bírja a német kormányzat új életre kelteni. A lakosság általában bizalmatlansággal viseltetik az idegen kormányzat minden intézkedése iránt. A munkások vezetői sem mutattak eddig hajlandóságot még arra sem, hogy szociálpolitikai téren együtt munkálkodjanak a német kormányzósággal. Az egyetlen kivétel talán Anseele, aki Gentben igen áldásos munkálkodást fejt ki a lakosság érdekében s működésével kezdettől fogva sikerül minden surlódásnak a lakosság és a megszálló hatóság között elejét vennie.

Újabban azonban mégis több jel mutat arra, hogy a munkások vezetői hajlandók lesznek az ipar felélesztése érdekében segítségére lenni a német adminisztrációnak. Egyik-másik iparágban sikerült is már a munkát megindítani. Több gépgyárnak a hollandi vasutaktól szereztek megrendelést, ezekben megindult a munka. A csipkeiparban egy vállalat a külföldre, különösen Németországba szervezi a kivitelt s ezzel szemben az otthoni munkásnők jutnak munkához. A textiliparnak hiányzik a nyersanyaga. A német kormány ugyanis a nyersanyag-készleteket lefoglalta s Németországba szállította. Néhány hónapra való nyersanyagot azonban meghagytak a gyáraknak s így egyelőre azok is megkezdhetik az üzemet. A széntermelés is megkezdődött, egyelőre ugyan csak részleges üzemmel, olyképen, hogy a munkások $\frac{2}{3}$ -része dolgozik s a rendes termelésnek felét termelik.

Egy munkaadó-szervezet drágasági pótlék iránti akciója. A németországi szállítási munkaadók szövetsége körlevélben hívta fel a tagjait, hogy a munkásoknak a drágaság okozta súlyos helyzetén igyekezzenek olyképen segíteni, hogy a munkásoknak s a bevonultak családtagjainak hadi pótlékot adjanak. A körlevél felemlíti, hogy a szövetség tagjainak nagyrésze már eddig is állandóan segítyezi a bevonultak családjait.

A bérlenyomás ellen. A porosz iparfelügyelők utasítást kaptak, hogy a túlórázások engedélyezésére vonatkozó kérvények elbírálásánál mindig vizsgálják meg, hogy nem azért szükséges-e az illető üzemben a túlórázás, mert a munkafeltételek ki nem elégítők s emiatt nem bír az üzem elegendő számú munkást kapni. Ilyen esetekben a túlórázásra való engedélyt meg kell tagadni. Az ilyen cégek a hadiszállításokból is kizárandók.

Üres építési telkek kényszer-megművelése Ausztriában. Az osztrák földművelésügyi miniszter március hó 7-én rendeletet adott ki, amely szerint minden üres telek tulajdonosa köteles a telkét április hó 15-ig burgonyával vagy egyéb kerti veteménynyel bevetni. Ha a tulajdonos a telket megműveletlenül hagyja, a folyó évre elveszíti a telek haszonjogát s helyébe az illetékes község lép. Ez esetben a község köteles a telek megműveléséről gondoskodni.

A háború gazdasági hatásai Franciaországban. A háborúnak Franciaország gazdasági életére gyakorolt hatásait még ma sem lehet pontosan megállapítani. Megbízható munkanélküli statisztika normális időkben sincs Franciaországban. Most pedig a szindikátusok egyébként egész általánosságban tartott adatai sem kerülnek nyilvánosságra, mert a munkaügyi minisztérium bulletinje a háború óta nem jelenik meg. A szakszervezetek közlönyei sem jelennek meg a háború óta. A szakszervezetek működése is nagyon korlátozott s csak azokban az iparágakban, amelyek a hadsereg részére dolgoznak, fejtenek ki a szervezetek némi tevékenységet a bérlenyomások ellen, rendszerint a hatóságok segítségével.

A szakszervezetek helyi bizottságai leginkább a hadbavonultak családtagjainak s a munkanélkülieknek a segítése körül fejtenek ki tevékenységet. A munkaügyi minisztérium az ipar állásáról adatokat gyűjtött. Az adatgyűjtés azonban csak 31.676 üzemre terjedt ki, amelyek normális időkben 107.093

munkást foglalkoztatnak. Augusztusban ez üzemek munkásainak több mint kétharmada volt — a miniszteri jelentés szerint — munka nélkül. Hogy hányan vonultak be, arról a jelentés nem szól. Augusztus óta a helyzet megváltozott. A folyó év elejére — a bevonultak levonásával — 20 százalékra lehetett becsülni a munkanélküliek számának az emelkedését.

Ennél megbízhatóbb adatokat nyerünk azonban a munkanélküliség terjedelméről, ha a segélyezésekről rendelkezésre álló számokat vesszük alapul. Párisban a háború kitörése óta a város segélyezi a munkanélkülieket, amihez az állam egyharmadrésszel hozzájárul. A segély összege 1'25 frank naponta s minden 16 éven aluli gyermek után külön 0'50 frank. December 31-én ezen segélyben 243.932 felnőtt egyén részesült, bele nem számítva a hadbavonultak nejeit, akik, ha munka nélkül vannak is, csak a hadi segélyt kapják. A munkanélküliek számát eszerint tehát kerekén 300.000-re becsülhetjük Párisban.

A 243.932 segélyezett közül 111.507 volt férfi és 132.425 nő. Foglalkozás szerint a nők közül volt 15.966 kereskedelmi alkalmazott, 37.234 házi cseléd, 44.728 szabó- és divatárúsnő. Hogy mily súlyos gazdasági károkat okoz a háború Franciaországban, azt a külkereskedelmi statisztika adatai bizonyítják legjobban. Eszerint a háború első öt hónapjában a bevétel 2.072 millióval, azaz 62'3 százalékkal, a kivitelt 2.055 millióval, azaz 67'3 százalékkal csökkent. Az ipari nyersanyagok bevételénél a csökkenés 70'3, az ipari készítmények kivitelenél pedig 65 százalék.

Újabb munkásvédelmi törvények Portugáliában. A maximális munkaidőről rendelkező, f. évi január 22-iki törvény az öt munkásnál többet foglalkoztató vállalatoknál (ideértve a gőzhajózást s a halászatot is) a munkaidőt legfeljebb napi 10 s heti 60 órába állapítja meg. Az éjjeli munkaidő maximuma 8 óra. A 8 órai éjjeli munkáért legalább annyi bér fizetendő, mint a 10 órai nappali munkáért. Az állami üzemekben, a mérgeket feldolgozó üzemekben s bányákban a földalatti munkáknál a munkaidő naponként legfeljebb 8 s hetenként 48 óra lehet. Munkaközben egy vagy több egyórás szünet engedélyezendő s hetenként egyszer legalább 24 óra munkaszünet kötelező.

Túlórák engedélyezhetők vis major esetén, szezoni iparokban, gyors romlásnak kitett áruk feldolgozásánál s egyéb sürgős munkáknál naponként legfeljebb 3 órán át, egy évben összesen 104 óráig. A naponkénti túlórákért egy félnapi bér fizetendő. Egy másik törvény a nők és fiatalok munkájára vonatkozó rendelkezéseket javítja meg néhány pontban. Eddig e törvény rendelkezései alá csak az ötnél több alkalmazottat foglalkoztató üzemek tartoztak. Az új törvény megszünteti ezt a korlátozást. Leszállítja azonban a korhatárt a fiatalok nőknél 21-ről 18 évre. A 10 éven felüli gyermekek kivételes munkára engedését szigorítja. A 12 éven aluli gyermekek ebédszünetét 1 órától 1¹/₂ órára hosszabbítja meg. Az 50-nél több munkást foglalkoztató üzemek kötelesek étkező helyiséget berendezni, melegítőkészülékekkel, asztalokkal és mosdókkal. A gyárakban a munkarendet ki kell függeszteni. Az egy-egy heti birság nem haladhatja meg egy félnapi bér összegét. A birság a vállalati segélypénztár, vagy a munkások valamely segélyegyesületének szolgáltatójának át.

Kereskedelmi alkalmazottak védelme Portugáliában. Egy f. évi január hó 22-én kelt portugál törvény a kereskedősegédek maximális munkaidéjét napi 10 órában, az irodai és bankalkalmazottakét napi 7 órában állapítja meg. Túlórák a rendes fizetés kétszeresével fizetendők. Túlórákra a községi hatóságok adhatnak engedélyt és pedig naponta legfeljebb 3 órát s egy évben összesen 104 órát.

A törvényes munkásvédelem és a szociális biztosítás finnországi egyesülete február havában adta közre a múlt évi működéséről szóló jelentését. Az egyesületnek 100 tagja van, azonkívül 4 biztosítótársaság tagja az egyesületnek. Az egyesület foglalkozott a népbiztosítás s a otthoni munka kérdésével, tartott egy előadást »a nők szociális helyzetéről a speciális női foglalkozásoknál«. A svéd birodalmi szociális hivatal elnökének tervbe vett előadása a háború miatt elmaradt. A berni és párisi kongresszusokra az egyesület több referátumot készített. A háborús viszonyok Finnországban is készítették a községek a munkanélküliség ellen való rendszabályokra, amelyeknél azonban hiányzott minden egyeséges terv.

A jelentés évében a kormány jóváhagyta az országgyűlésnek a baleset elleni védelemről még 1909-ben hozott határozatát. Az iparfelügyeletre és az ipari munkások munkaviszonyára vonatkozó, ugyancsak 1909. évi országgyűlési határozatok még mindig jóváhagyásra várnak.

Az országgyűlés szociális munkájából figyelemre méltó a munkanélküli segélypénztárak szubvenciója és egy rokkantbiztosító pénztár létesítésére vonatkozó határozat, továbbá az a határozat, amelylyel utasította a kormányt kívándorlási javaslat betervezésére.

A törvényes munkásvédelem amerikai egyesülete. Az »American Labor Legislation Review« mult évi decemberi száma részletesen ismerteti a fent megnevezett egyesület történetét és működési körét. A nemzetközi egyesület baseli irodája már 1902. óta tett kísérleteket az amerikai egyesület megalakítására, de ez csak 1906-ban sikerült. Az egyesületnek a megalakításkor 21 tagja volt. 1908-ig a taglétszám nem igen emelkedett s az egyesület működéséről sem igen lehetett hallani. Csak amióta 1908-ban Farmann professzor vette át az egyesület vezetését s 1909-ben az adminisztrációt a költségekre szükséges összegek biztosítása által más alapokra lehetett fektetni: emelkedett a taglétszám és egyzersmind az egyesület befolyása a törvényhozásra. 1913-ban az egyesület taglétszáma 3.348 volt. Az egyesület kiadványai azonban sokkal nagyobb körben terjedtek el és pedig a munkásegyséletek, biztosítótársaságok, egészségügyi s népjóléti egyesületek útján.

Bizonyos szociálpolitikai kérdésekre csakis az egyesület által rendezett ankétek és viták terelték a közfigyelmet. 1910. és 1912-ben az *ipari betegségekről* tartott az egyesület előadást. 1913-ban rendezte a *szociális biztosításról*, 1914-ben pedig a *munkanélküliség* kérdéséről az első nemzeti konferenciát.

Az egyesület speciális kérdések tanulmányozásával több albizottságot bizott meg. Ezek adatokat gyűjtenek, törvényjavaslatokat dolgoznak ki s a közvélemény tájékoztatására előadásokat tartanak, röpiratokat adnak ki.

Az iparegészségügyi albizottság már több figyelemre méltó eredményt is ért el. Kanadában sikerült a *foszfor-tilalmat* keresztülvinnie, az Egyesült-Államokban a vámtörvényhozás útján ért el az egyesület hasonló eredményt. Az *ólommérgezés* ellen Ohio, Pennsylvania és Newyerseyi adtak ki rendeleteket. Ez az albizottság most a légnymás alatti munkák s a ferrosilícium okozta egészségügyi veszélyekről gyűjt adatokat.

Egy másik albizottság a balesetelhárítás s a baleseti statisztika kérdéseivel foglalkozik. 1911-ben Chicagóban szakértői értekezlet tartatott és azóta az államoknak egész sora adott ki rendeleteket a balesetelhárítást és bejelentést illetőleg, az egyesület által ajánlott módokat figyelembe vételével.

Az egyesület nagy figyelmet fordított állandóan a betegség- és balesetbiztosítás kérdésére is s igyekezett a közvéleményt a kényszerbiztosítás elvének megnyerni. Ezenkívül még a hetenkinti törvényes szünnap s a nők fokozott védelme érdekében fejtett ki az egyesület különösebb tevékenységet. A gyermekvédelem dolgában az e célra alakult nemzeti bizottsággal, a jobb ipari kiképzés érdekében pedig az ipari nevelést előmozdító nemzeti egyesülettel működik az egyesület karöltve.

A munkaközvetítés Amerikában mindeddig leginkább az ügynökök kezében van, akiknek működése semmiféle törvényes korlátozásnak nincs alávetve. Hatósági munkaközvetítést eddig csak 19 állam és 18 nagyobb város szervezett, de ezek sem bírtak nagyobb jelentőségre szert tenni. A szakszervezetek munkaközvetítése sincs kifejlődve. A munkásügyi minisztérium, amelynek Wilson, az egykori bányamunkás a vezetője, most a munkaközvetítésnek állami szervezésén dolgozik. A terv szerint a postahivatalok, a bevándorlási hatóságok és földművelésügyi minisztérium 200.000 »földügynöke« is közreműködnének a munkaközvetítésnél. A legutóbbi szakszervezeti kongresszus is foglalkozott e kérdéssel, de nem helyeselte az állami szervezést, hanem kizárólag a szakszervezeteknek reklamáta a munkaközvetítés jogát.

A porfejlődés megakadályozása cementpadlókon. Ha a cementpadlót linoleummal nem lehet befödni, ajánlatos, hogy a készítésénél kellő keménységet nyerjen. Ez azonban a szokásos módon nem érhető el, hanem gondoskodni kell arról, hogy az újonnan készített padlón a nedvesség hosszabb ideig maradjon. Ezt úgy érhetjük el, ha a padlót körülbelül egy hétig nedves homokkal, fűrészporral, vagy szénával befödjük. Ha azonban már kész cementpadló porképződését akarjuk korlátozni, akkor a következőképen kell eljárni: a padlót tiszta vízzel és kefével tisztára mossuk és leszárítjuk. Azután bevonjuk a padlót egy hosszúnyelű kefé segítségével negyvenfokos 3-4-szeres hígítású kálivizoldattal. Ha az oldat elég híg, akkor minden likacsba behatol. A felületen megmaradt rész a száradás után tiszta vízzel, rongy segítségével lemosandó. A megszáradás után ez az eljárás még kétszer megismétlendő. Ez az eljárás állítólag nagyon jól bevált és a padló szebb is lesz általa.

MUNKÁSBIZTOSÍTÁS.

A délvidéki munkásbiztosító pénztárak értekezlete.

A délvidéki kerületi munkásbiztosító pénztárak igazgatói március 25-én Kalmár Jenő, a szabadkai pénztár igazgatójának kezdeményezésére Szabadkán értekezletre gyűltek össze, hogy megvitassák mindazokat a kérdéseket, amelyek a pénztárakat a háborúval kapcsolatba hozzák. Az értekezleten a következő pénztárak igazgatói vettek részt: Baja, Budapest, Kiskunhalas, Mohács, Nagybecskerek, Szabadka, Szeged, Ujvidék, Versecz, Zenta és Zombor. A hódmezővásárhelyi pénztár igazgatója táviratilag mentette ki elmaradását, mert a pénztár orvosait katonai szolgálatra hívták be. Az értekezlet napirendjét Kis Adolf (Budapest) ismertette. Előadásában rámutatott a háborúnak a munkásbiztosítással való vonatkozásaira. Szerinte a háború kettős feladat elé állítja a pénztárakat. Első sorban a pénztárak teljesítőképességét kell fentartani, másodsorban pedig részt kell venniük a háború által megkívánt szociális tevékenységben. A pénztárak teljesítőképességének fentartása érdekében rendezni kell az orvosi és tisztviselőkérdést és egyszerűsíteni kell az adminisztrációt. Az eddigi hírek szerint, egyes kivételektől eltekintve, a magyarországi pénztárak a háború alatt rendesen folytathatják működésüket, noha igen súlyos adminisztratív nehézségekkel küzdenek. Kérdés azonban, hogy mit hoz a jövő. Számolni kell ugyanis avval a körülménnyel, hogy a folytonos behívások következtében a taglétszám s így a bevétel mindinkább csökken, ellenben a segélyszolgáltatás már is emelkedő irányzatot mutat. Fokozni fogja ezt még a háborúval járó járványok fellépése. Nem lehet tehát tétlenül bevárni a jövőt, hanem jóelőre kell minden eshetőségre felkészülni. Első feladat biztosítani a pénztári betegeknek az orvosi gyógykezelést, ami csak úgy érhető el, ha illetékes helyen intézkedés történik, hogy a legszükségesebb orvosi létszámot a pénztár működése területén meghagyják. Ugyanez áll a tisztviselőkre nézve is, mert egy bizonyos minimumra leszállított tisztikar nélkül a pénztár adminisztrációját lebonyolítani nem lehet. Még így is szükségessé válik, hogy a háborús viszonyokra való tekintettel az adminisztráció a lehetőség szerint egyszerűsítették és szünteljenek mindazok a munkálatok, amelyekre okvetlenül szükség nincsen. Az Állami Hivatal s az Országos Pénztár részéről történtek ugyan ez irányban bizonyos rendelkezések, ezek azonban a kívánt célt teljesen nem szolgálják. Nagy hiba, hogy a kerületi pénztárak létét érintő kérdésekben épen a kerületi pénztárakat nem hallgatták meg, pedig enélkül eredményesen rendelkezni felsőbb helyen sem lehet. Ami a pénztárak szociális tevékenységét illeti, előadó szerint a munkásbiztosításnak feltétlenül szerepe kell, hogy legyen a háború rokkantjairól való gondoskodásban. Hogy mily módon, mily eszközökkel történhetik a pénztárak közreműködése, az ugyancsak a pénztárakkal való tanácskozások útján állapítandó meg, még pedig annál sürgősebben, mert tartani lehet attól, hogy ennél a kérdésnél is mellőzni fogják a munkásbiztosítást, ami pedig nemcsak az ügy érdekét, de a pénztár érdekeit is veszélyezteti. Magyarországon ugyanis rokkantbiztosítás nincs, s így tartani kell attól, hogy a háborúból betegen, benuktan és megcsonkítva visszakerülő katonák jórésze a munkásbiztosítás szolgáltatásait fogja igénybe venni. De számolni kell avval a körülménnyel is, hogy a háború rokkantjairól való gondoskodás a rokkantbiztosítást beláthatlan időig elhalasztja, a pénztáraknak kell tehát akcióba lépni, hogy a társadalmat és az államhatalmat a rokkantbiztosítás mielőbbi megalkotására felhívják.

Többek felszólalása után az értekezlet elhatározta, hogy az Országos Pénztárhoz és az Állami Hivatalhoz memorandumot terjeszt elő, amelyben a munkásbiztosító pénztárak teljesítőképességének megóvása, az orvosi és tisztviselőkérdés rendezése és az adminisztráció egyszerűsítése érdekében sürgős intézkedést, az intézkedés megtétele előtt pedig a pénztárak meghallgatását kéri. Ugyancsak felhívja az illetékes hatóságok figyelmét, hogy a pénztárak szociális tevékenységének lehetővé tétele érdekében megfelelően járjanak el.

A VI. moratóriumi rendelet és a munkásbiztosítás. A minisztérium 1.040/1915. M. E. számú VI. moratórium rendelete a munkásbiztosításra semmi újabb intézkedést nem tartalmaz. A 8. §. — épen úgy mint az előző rendelet — megállapítja, hogy a közalapok betétei korlátlanul kifizetendők. Megállapítja, hogy ugyanez áll a munkásbiztosító pénztárak és a bányatársulások betéteire nézve és

hogy a munkásbiztosító pénztárak tekintetében a szükséglet mértékét az Állami Hivatal állapítja meg.

Községi alkalmazottak biztosítása. A belügyminiszter 181.807/914. számú rendeletével közölte a törvényhatóságokkal, hogy a községi alkalmazottaknak az 1907. évi XIX. t.-c. 10. §-a alapján a betegség esetére való biztosítás hatálya alól való mentesülése céljából szükséges, hogy a szolgálati rendtartásban, illetőleg szervezési szabályrendeletben vagy határozatban a beteg alkalmazottra vonatkozó elbocsátási tilalom is benfoglaltassék.

Biztosítási kötelezettség. A cirokseprő-készítő üzemben alkalmazottak még abban az esetben is betegségi biztosítási kötelezettség alá esnek, ha az üzemtulajdonos saját nyersterményeit dolgozza is fel. Ez üzemek balesetbiztosítási szempontjából az az irányadó, foglalkoztat-e a tulajdonos az üzemben elemi erővel hajtott gépet vagy 20-nál több munkást. (Kereskedelemügyi miniszter 68.075/1914. VI. D.) A kórházi alkalmazottak betegség és baleset esetére való biztosítási kötelezettség alá esnek. (K. M. 80.218/1914. VI. D.) Halászok, akik a hal fogásán és eladásán kívül más munkával (füstölés, konzerválás) nem foglalkoznak, nem esnek az 1907 : XIX. t.-c. hatálya alá. (K. M. 89.819/1914. VI. D.) Izr. agg-hajlék alkalmazottai betegség esetére való biztosítási kötelezettség alá esnek. (K. M. 11.167/1915. VI. D.) Ha a biztosítási kötelezettség alá nem tartozó üzem tulajdonosának biztosításra kötelezett üzeme is van, az utóbbiban való foglalkozás még akkor is biztosítási kötelezettséget von maga után, ha az alkalmazott elsősorban és főként ugyanazon munkaadónak biztosítási kötelezettség alá nem eső üzemében nyer alkalmazást. (K. M. 17.090/1915. VI. D.) A rézművesipar a kovács-, illetve a lakatosipar fogalma alá esik, s ehhez képest a rézművesiparban alkalmazottak balesetbiztosítási kötelezettség alá esnek. (Közigazgatási Bíróság 5.970/1914. számú ítélete.) A fatermelésnél alkalmazottak nemcsak baleset, hanem betegség esetére is biztosítási kötelezettség alá esnek, ha az erdő nem a kitermelő tulajdona, hanem ez csak az erdő fáját vette meg a tulajdonostól kitermelés végett. (Közigazgatási bíróság 4.668/1914. sz. ítélete.)

Munkásbiztosítási járulékok biztosítása. A nagyvárad királyi ítélőtábla 1914. évi G. 225. számú ítéletével kimondotta, hogy a munkásbiztosítási járulékok behajtása céljából bírói végrehajtás útján lefoglalt gyári termelvényeknek a végrehajtás alól való feloldását tulajdoni igényper útján nem igényelheti a végrehajtást szenvedett gyárosnak az a hitelezője, aki azzal oly szerződésre lépett, amely szerint a gyár termelvényeit meghatározott időközökben és meghatározott árban átveszi. Ebben a tekintetben nem tesz különbséget, hogy a járulékkövetelés mikor keletkezett és vált esedékessé.

A passzív tagság kérdéséhez. A m. kir. Közigazgatási Bíróság 4.718/1914. számú ítéletében kimondotta, hogy az 1907 : XIX. t.-c. 61. §-ában megállapított ú. n. passzív tagsághoz való jog szempontjából a hónapot a munkában töltött napok átszámításánál 30 nappal kell számítani.

A vakreceptek ügye a Kúrián. Ismeretes, hogy a Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztár egyik orvosa, Fränkel Lipót, koholt recepteket készített, hogy egyes gyógyszereszeket a pénztár kárára indokolatlan anyagi előnyökhöz juttasson. A jogtalan haszonból persze az orvos is részesedett. A budapesti büntető törvényszék a vétkes gyógyszereszek közül Glück Rezsőt egy évi börtönre és 1.500 K pénzbüntetésre, Falk Richárdot nyolc hónapi börtönre és 1.000 K pénzbüntetésre és Braun Lajost hét hónapi börtönre és 1.000 K pénzbüntetésre, ezenkívül mindhármukat három évi hivatalvesztésre ítélte volt s a munkásbiztosító pénztárt kártérítési igényével polgári per útjára utasította. Az ismeretlen tartózkodású dr. Fränkel Lipót ellen kézrekerítéséig megszüntették az eljárást. A tábla vétségnek minősítette a gyógyszereszek cselekedetét és ezért Glück Rezső büntetését három hónapi, Falk Richárd és Braun Lajos büntetését két hónapi fogházra szállította le és valamennyiüket 200—200 K pénzbüntetésre ítélte. A vádlottak semmiségi panasza folytán most a Kúria foglalkozott a vádlott gyógyszereszek ügyével. A Kúria büntettnek minősítette a vádlottak cselekményét és ezért Glück Rezsőt egy évi börtönre és 1.500 K pénzbüntetésre, Falk Richárdot nyolc havi börtönre és 1.000 K pénzbüntetésre, Braun Lajost hét havi börtönre és 1.000 korona pénzbüntetésre és valamennyiüket három évi hivatalvesztésre és politikai jogaik felfüggesztésére ítélte.

A betegsegélyző pénztári autonom-szervek mandátumainak meghosszabbítása Ausztriában. Az osztrák belügyminiszter rendeletben felhívta a politikai hatóságokat, hogy a betegsegélyző pénztáraknak az autonom szervek mandátumainak meghosszabbítására vonatkozó kérelmeit sürgősen intézzék el. A rendelet szerint kívánatos, hogy a normális idők bekövetkeztéig a régi funkcionáriusok vezessék tovább a pénztárak ügyeit még akkor is, ha mandátumuk egyébként időközben lejárna.

A második német hadikölcsön és a betegsegélyzőpénztárak. Az »Ortskrankenkasse« április 1-iki száma közöl néhány érdekes adatot az egyes pénztárak által a hadikölcsönre eszközölt jegyzések tekintetében. A jegyzések néhány pénztárnál a következők: az allensteini Allg. Ortskrankenkasse 30.000, a berlini Ortskrankenkasse 1 millió, a berlini nyomdászok helyibetegsegélyző pénztára 100.000, a bischofswerdai Ortskrankenkasse 15.000, a brüeli 5.000, a bueri 50.000, a coblenzi 5.000, a Deggendorflandi Landkrankenkasse 8.000, a dorsteni pénztár 30.000, a franzburgi 7.000, a freibergi 50.000, a fuldai 10.000, a heidei 5.000, a herfordi 50.000, a holweidei 9.000, a honnefi 15.000, a honnefi Innungskrankenkasse 2.000, az iserlohni 50.000, a landsbergstadti 2.000, a limburgi 50.000, a München Gladbachlandi 25.000, a neckarsulmi 20.000, a neugersdorfi 20.000, az offenbachi 100.000, a pirmaseni 50.000, a reichenauai 20.000, a sangerhauseni 10.000, a schneebergi 50.000, a Stettinó Grabow-i 35.000, a strassburgi 100.000, a trieri 30.000, a vorhallei 12.000, a wattenscheidi 10.000 márkát és a wratislawiai helyi betegsegélyző pénztár 5.000 márkát.

A baleset-, rokkantsági- és alkalmazottak biztosítási intézeteinek hadikölcsön jegyzése. A Berufsgenossenschaftok közül az ipari Berufsgenossenschaftok az első hadikölcsönre 32,098.300, a második hadikölcsönre 47,622.000, összesen 79,720.300 márkát jegyeztek. A mezőgazdasági Berufsgenossenschaftok az első hadikölcsönre 4,023.800, a második hadikölcsönre 5,557.300, összesen 9,581.100 márkát, így tehát a Berufsgenossenschaftok összesen 89,301.400 márkát jegyeztek.

A rokkantbiztosítás országos intézetei az első hadikölcsönre 137,550.000, a második hadikölcsönre 126,200.000, összesen 263,750.000 márkát jegyeztek.

Ezek szerint az első hadikölcsönre összesen 213,672.100 márka, a második hadikölcsönre 239.379.400 márka esik. Minthogy az első hadikölcsön eredménye 4.481 millió márka, a másodiké 960 millió márka, a biztosítási intézményeknek (a betegségi biztosítás és egyéb szociális intézményeket kivéve) hozzájárulása 3·5⁰/₀-ot tesz ki.

„A birodalmi biztosítási intézet alkalmazottak részére“ 1914. évi járulékbevételei. Érdekes adatokat közöl a Reichsversicherungs-Anstalt für Angestellte igazgatósága 1914. évi járulékbevételeiről, amely adatok a német ipar és kereskedelem háborús helyzetére is bepillantást engednek. A járulékok a háború kitörése óta, tehát az 1914. év első hat hónapjában 56,914.000 márkát tesznek, az előző év ugyanazon időszakában elért 70,080.000 márkával és az 1914. év első hat hónapjában elért 73,033.000 márkával szemben. Míg tehát az 1914. év első hat hónapjában az 1913. év hasonló időszakával szemben 8·7⁰/₀ emelkedés mutatkozott a járulékokban, az 1914. év második felében az 1913. évvel szemben 18·7⁰/₀ apadás állapítható meg. Hogyha feltételezzük, hogy normális viszonyok mellett — ha tehát a háború ki nem tört volna — a járulékok az utolsó hat hónapban az előbbi hat hónapnak megfelelően emelkedtek volna, akkor a járulékok apadása 27·4⁰/₀-ra veendő. Az 1914. év első félévi járulékával szemben a második félévi járulék havonként átlag 2,686.500 márkával kisebb. Ha, mint ezt az intézet igazgatósága kiszámította, az összes hadbavonultakra nézve a járulékfizetés beszünttetett volna, 5,304.000 márka havi járulékkal kevesebb folyt volna be. Megállapítható, hogy a hadbavonultakért havonként 2,617.000 márka fizettetett és tényleg a háború első három hónapjában a hadbavonult biztosítottakért havonként 2,760.000 márka fizettetett, a következő három hónapban 142.500 márkával, vagyis kereken 5⁰/₀-kal kevesebb járulék fizettetett.

A keresetnélküli hadbavonultak járulékfizetése. A hadbavonultaknak a betegség és rokkantbiztosításnál felmerülő járulékfizetéseiről több helyütt a hatóságok által történt gondoskodás. Most a kereskedelmi alkalmazottak szövetségeinek szociális bizottsága az országos biztosító-intézetekhez intézett bead-

ványt, amelyben kéri, hogy az országos biztosító-intézetek anyagi eszközeikből fizessék ezen járulékokat.

Eddig a Hansa városok és Szászország országos biztosító-intézetei intézkedtek a kívánt értelemben és valószínű, hogy ezek példát a többi biztosító-intézet is követni fogja.

Adatok az alkalmazottak biztosításáról Németországban. 1913. évi január hó 1-én lépett életbe az alkalmazottak rokkant- és nyugdíjbiztosítása Németországban. A központi intézetbe az 1913. év végéig 1,685.097 felvételi lap érkezett be, ebből 1,424.603 nyert feldolgozást. Az 1,424.603 alkalmazottból 1,007.070 férfi és 417.533 nő. A biztosítottak száma legnagyobb a berlini körzetben (218.131), utána következik Hamburg 84.833, Frankfurt a/M. 47.335, Leipzig 54.290 és Köln 43.603 biztosítottal. Az egész birodalom népességéhez viszonyítva 21'96 ezrelék a biztosított tisztviselők száma.

A biztosítottak átlagos évi jövedelme Berlinben 2.124 M., Metzben 2.105 M., Düsseldorfban 2.091 M., Brémában 2.064 M., Stuttgartban 2.074 M. A legalacsonyabb átlagos jövedelmek Gumbinnenben 1.426 M., Brombergben 1.605 M., Posenben 1.631 M és Schwerinben 1.643 M. A női alkalmazottak legmagasabb átlagos jövedelme Frankfurtban (A/M.) 1.139 M., Berlinben 1.136 M., Brémában 1.081 M., Kölnben 1.067 M. és Düsseldorfban 1.045 M., a legalacsonyabb jövedelmek Regensburgban 760 M., Landshutban 764 M., Gumbinnenben 770 és Bambergben 772 M. A birodalmi átlaga a jövedelmeknek férfiakkal: 1.941 M., nőknél: 997 M.

Összefoglalva az összes biztosítottakat, 2.000 márkáig terjedő jövedelme van 70'41 százaléknak, 2.000—2.500 márkáig 29'40 százaléknak, a fennmaradó 0'91 százalék részben önkéntes biztosított, részben pedig olyan, akinél hiányzik a jövedelem bevallása.

Családi állapot szerint következőképpen oszlanak meg a biztosítottak: az 1,007.700 férfi tag közül nők 418.126 vagyis 41'52 százalék, a 417.533 nő tag közül férjezett 12.699 vagyis 3'04 százalék.

Munkás lakás- és életbiztosítás. Mint számos más német biztosítási szerv, a meissenai nagyhercegség Országos Biztosító Intézete a nála biztosítottaknak kölcsönöket nyújt, hogy egészségi szempontból kifogástalan munkáslakások létesítését előmozdítsa és ezzel a biztosítottak egészségi viszonyait javítsa. Hogy könnyítse a munkáslakások építését, a kamatlábat a szokásos kamatlábnál alacsonyabban állapította meg olyképen, hogy tőkevisszafizetés is történik és körülbelül 30 éven belül a munkás lakásának tehermentes birtokába jut.

A munkás korábbi elhalálása esetére az Országos Biztosító Intézet a Germánia stettini biztosító-társasággal megállapodást létesített, amelynek értelmében a biztosító-társaság a munkás korábbi elhalálása esetén a kölcsönnek még fennálló hátralékát kifizeti. Ezenfelül olyan értelmű kiegészítéssel létesülnek e biztosítások, hogy rokkantság esetén nem köteles a biztosított tőkétörlesztést eszközölni.

A háború esetén való halál esetére is kiterjed a biztosítás. Ha a biztosított valamilyen okból házat elhagyni kénytelen, módjában áll életbiztosítását megszüntetni, vagy tovább folytatni.

Baleset utáni öngyilkosság. Frank Pál előad egy esetet, amely szerint egy 46 éves munkás balesete következtében a hát zúzódását szenvedte, amely a gerincoszlop csontjainak megbetegedését vonta maga után, általános ideggyengéssel és rendellenes depresszióval, amelynek folyamata alatt sérült felakasztotta magát. Az orvosi vélemény szerint ez az öngyilkosság a balesettel összefüggésben áll azért, mert az öngyilkosságra való elhatározást az évekig tartó idegbántalom és az ezzel kapcsolatosan fellépett üldözési mánia okozta.

Szándékos sérülés magasabb járadék elnyerése miatt. Teljesen munkabíró férfi sósav általi égett sebet szenvedett mindkét kézháton. Gyógykezelés után 20%-os járadékot kapott. Sebei állandóan feltörték, dacára a folytonos és gondos gyógykezelésnek. Állapota annyira rosszabbodott, hogy járadékát 66²/₃%-ra kellett felemelni. Az egyén még mindig nem volt megelégedve a járadékkal, még magasabbat kívánt, sőt karjának amputálását is kérte. Végre megállapították, hogy a szinte gyógyíthatatlannak látszó sebeket az egyén maga okozta önmagának. Befejezett gyógykezelés után a sérült teljesen munkaképes állapotban hagyta el a kórházat.

Háború és munkásbiztosítás.

... A Nemzetközi Munkásbiztosítás Magyarországi Egyesületének 1915. március hó 20-án tartott ülése. —

Szterényi József elnök: Igen tisztelt uraim! Tisztelt teljes ülés! Az a kegyetlen és véres háború, amely végigpusztít Európán, szedve a maga rettenetes áldozatait, megakasztotta a mi munkánkat is, a békés fejlődésnek azt a munkáját, amelyet a munkásbiztosítás fejlesztése, hiányainak kiegészítése, a szükséges reformok előkészítése tekintetében, folyamatba tettünk. Munkánk nem maradt el, csak megakadt. Megakadt addig, amíg a háború végzi el a maga feladatait, biztosítandó majdan egy békés korszaknak békés munkásságát. A háború ideje alatt azonban mégis foglalkozni kíván egyesületünk kötelességéhez híven azokkal a munkásbiztosítási kérdésekkel, amelyeket maga a háború vet fel. Mert hisz a kérdések egész sorozata, amelyek soha a munkásbiztosítás terén fel nem merültek, önmaguktól vetődtek fel a háború által, amely kérdéseknek kedvező vagy hibás megoldásától a háborúban levő államok egész munkásbiztosítási intézményei függenek. Kérdések, amelyekkel nekünk is, tisztelt uraim, magában a háborúban és a háború alatt kell foglalkoznunk, amikor élénken előttünk állanak a konkrét esetek, amelyekből magát az egész kérdés gerincét fel kell állítani és majdan annak tanulságait levonni. Ily kérdések lesznek azok, amelyeket ma ezen, a háború alatt első teljes ülésünkön egyrészt egyesületünk titkára, Kis Adolf igazgató úr tájékoztatólag ismertet velünk »A háború és a munkásbiztosítás« címén, másrészt egyesületünk buzgó tagja, dr. Sasvári úr azokat a jogkérdéseket, azokat a legfontosabb eseteket fogja velünk megismertetni, amelyek már eddig is a háború következtében, különösen Németországban, de nálunk is, felmerültek. Az előadásoknak ma csak meghallgatására szorítunk, az ünnepek utáni időre tartva fenn azt, hogy a felmerülő kérdéseket a magunk körében, szokásunkhoz híven, behatóan meg is vitassuk. Midőn tehát a tisztelt értekezletet a hosszú szünet után első ülésünkön tisztelettel üdvözlöm és mielőtt ülésünket megnyitnám, méltóztassék megengedni, hogy egyúttal hálás köszönetemet fejezzem ki a kereskedelemügyi államtitkár úr ő méltóságának, dr. Vargha Gyulának, közéletünk régi, kipróbált bajnokának, azért a figyelemért, hogy minket ezen ülésünkön szerencsétlenül. Ezzel az ülést megnyitom.

Háború és munkásbiztosítás.

Kis Adolf: A munkásbiztosítás a béke, a kultúra alkotása. Célja, hogy a munkásokat mindazoktól a károsodásoktól megvédje és mindazokat a bajokat orvosolja, amelyek az ipar, a kereskedelem, a mezőgazdaság terén vagy általában a foglalkozási viszonyból kifolyólag érheti őket akár betegség, akár baleset, rokkantság, elaggottság vagy munkanélküliség esetén. Felmerül tehát a kérdés, hogy a háború, amely az egész gazdasági életet alapjaiban ingatja meg, minő hatással van a szociális biztosításra? A biztosítás szervei a háborúban miként képesek feladataikat teljesíteni? Minő kormányintézkedések, vagy maguknak a szervezeteknek minő intézkedései váltak és válnak szükségessé, hogy teljesítőképességüket fentarthassák; mily jogkérdések merülnek fel a háborúval kapcsolatban a biztosítás szervei és a jogukat kereső tagok között? Minő vonatkozása van a munkás-

biztosításnak a nép harckészségére és ellenállóképességére és végül, hogy minő feladatok várnak a munkásbiztosítás szerveire a háború után.

Ezek azok a kérdések, amelyekkel foglalkozni kívánok. A jogkérdésekre való vonatkozást előadásom keretéből kikapcsolom, minthogy az hivatottabb helyről külön előadás tárgya lesz.

I. A háború kitörésekor Európaszerte mindenütt, ahol munkásbiztosítás van, ahol az állam és a munkástársadalom saját jól felfogott érdekében bizonyos ragaszkodást tanúsít ez intézmény iránt, aggályok merültek fel, hogy a háború alatt a munkásbiztosítás működését folytathatja-e. Az volt a feltevés, hogy különösen a betegség esetére való biztosítás, a betegsegélyező pénztárak léte forog kockán. A balesetbiztosítást kevésbé érinti a háború. A rokkantbiztosítás intézményei pedig oly óriási tartalékokkal rendelkeznek, hogy ezeknek létét a háború nem érinti, ezeknek egy pillanatig sem kellett tünődniök, hogy kötelezettségeiket az eddigi mértékben, vagy a törvényes keretekben teljesíteni tudják-e.

Legközvetlenebbül a betegsegélyező pénztárakat érintette a háború, mert tagjaik nagy részét elvonta, munkaképes, erős tagjaiknak zömét a harctérre szőlította és helyettük visszamaradtak, a kevésbé ellenállóképességűek, a fiatalabbak, az öregebbek és a bevonulók helyett az ipar terére nagy számban tóduló nők. Már pedig a nők tudvalevőleg rossz rizikót képeznek a biztosításban, az aggok és fiatalok hasonlóképen. A pénztárak tehát súlyos aggályokkal néztek a jövő elé egyrészt, hogy képesek lesznek-e fedezni a felmerülő szükségleteket, másrészt pedig, hogy minő eszközök fognak rendelkezésre állani, hogy törvényes kötelezettségeiknek eleget tehessenek. Tudvalevőleg a betegsegélyező pénztárak egyik fontos feladata nemcsak a pénzbeli segélyezés, a táppénzbeli támogatás, hanem talán ennél is fontosabb: a gyógyítás. Már pedig a háború az orvosok túlnyomó részét is a harctérre szőlítja. Ezeknek helyét pótolni alig lehet. Számolni kellett azzal a körülménnyel, hogy a betegeknek, az itthonmaradtaknak táplálkozása a háború alatt az élelmiszerek fokozott drágasága folytán mindinkább elégtelenebb lesz, számolni kellett kezdetben a munkanélküliség rémével is, továbbá azzal a körülménnyel, hogy az üzemek túlnyomó része szünetelni fog részint munkáshiány miatt, részint megrendelés hiánya miatt, részint azon egyszerű oknál fogva, hogy az üzem tulajdonosait szintén harctérre szőlítja a kötelesség. Mindezek a körülmények aggályos színben tüntették fel a betegsegélyező pénztárak jövőjét. Elsősorban tehát mint legilletékesebb fórumhoz, az államhoz, a kormányzathoz fordultak úgy Németországban, Ausztriában, mint nálunk is a pénztárak, hogy a kormány ebben a nehéz, válságos időben, ezen rendkívüli viszonyok között támogassa a munkásbiztosítást, ismerje el annak fontosságát és ha az államhatalomnak és kormánynak megszámlálhatatlan milliói vannak a hadviselés céljaira, a hadviselés érdekében a harctéren működő és az államért, hazáért, társadalomért, itthonmaradtakért küzdők érdekében, a munkásbiztosítás fenntartását és jövőjét biztosítsa megfelelő intézkedésekkel és megfelelő anyagi támogatással.

A betegsegélyező pénztárak teljesítő képességét illető aggályok, szerencsére a háború eddigi lefolyása alatt teljesen eloszlottak. A munkásbiztosítás csodálatosképen sokkal jobban megtudja a helyét állani most, mint ahogy hinni lehetett. Sőt nálunk, ahol a pénztárak anyagi zavarral küzdöttek a normális viszonyok között, amennyiben az évek óta tartó általános ipari pangást normális viszonyoknak lehet nevezni, a háború alatt anyagi helyzetükben némi javulás állott be.

A szakirodalom e körülménnyel sokat foglalkozott. E helyütt csak két jelenségre utalok.

Az egyik az, hogy a pénztárak szolgáltatásait az igényjogosult tagok a háború alatt sokkal kisebb mértékben veszik igénybe, mint normális idők-

ben. Ez nem egyedüli jelenség Magyarországon, ez így van Európaszerte, aminek magyarázatát a jó egészségügyi viszonyokban, vagy talán oly körülményekben találjuk, amelyeknek kiderítése még csak a háború utáni időben várható. De tény az, hogy Svájcban, Németországban, Ausztriában és Magyarországon és pedig nemcsak egyes helyeken, hanem általánosan, országszerte tapasztalható, hogy a pénztárt igénybe vevő betegek száma oly minimumra apadt, aminő a pénztárak fennállásának csak első idejében volt, amikor a biztosított tagok jogaikkal még nem voltak tisztában.

A másik jelenség az, hogy a pénztárak bevételei nem apadtak abban a mértékben, mint ahogy gondolták. Hozzájárult ehhez a moratóriumi rendelet, amely a munkaadókat egyéb kötelezettségeik teljesítésétől bizonyos ideig mentesítette. A moratórium a betegsegélyezési járulékokra nem terjedt ki, azok az üzemek pedig, amelyek a háború alatt tovább működtek, készpénzfizetés ellenében tovább szállítottak, így a munkaadókban a fizetési készség is nagyobb mértékben megvolt, mint máskor. Hozzájárult még ehhez a fővárosban és egyéb vidéki városokban a hadsereg által végzett erődítési munkálatok, a hadseregszállító üzemek óriási fellendülése, amelyek a pénztárak pénzügyi helyzetét annyira, amennyire, tűrhetővé tették.

Természetesen maguk a pénztárak is hozzájárultak, legalább igyekeztek intézkedéseikkel hozzájárulni, hogy kötelezettségeiknek eleget tehesse nek és pedig azért, hogy szolgáltatásaiknál azt a liberális eljárást, amelyet normális időkben általában szükségesnek és helyénvalónak tartottak, most a háború alatt részben felfüggesztették. A pénztárak belátták, hogy ezekben a nehéz időkben csak azoknak a segélyeknek kiszolgáltatására van joguk, amelyekre a törvény és alapszabályok értelmében *feltétlenül* kötelezve vannak. Bizonyos neme a segélyeknek a háborús viszonyok folytán maradt el, mint például a szanatóriumi gyógykezelés. A szanatóriumok ugyanis a harc-téri sebesültek részére ajánlottak fel, de az utazás nehézsége, vagy lehetlensége miatt sem voltak azok igénybevehetőek. Azután az ásványvizeknek, gyógyászati segédeszközöknek korlátozása stb., szóval a segélyszolgáltatás körüli liberális szellem csökkenése szintén hozzájárult ahhoz, hogy a pénztárak teljesítőképességét fenn lehetett tartani.

Igen érdekes képet nyerünk a pénztárak működéséről a háború alatt, ha a nyilvánosságra jutott adatokat vizsgáljuk. Előadásom szűk kerete azok felsorolását nem engedi meg, az érdeklődők a szakirodalomban megtalálhatják azokat.*)

A *balesetbiztosítást* illetőleg egy nehéz probléma merült fel, az t. i., hogy a háború alatt egyes iparágakban, különösen ott, ahol a hadsereg részére való felszereléseket készítenek, magas munkabérek vannak. Éppen a tanulatlan munkások nagy száma és azon lázas munka következtében, amely ezekben az üzemekben folyik, a balesetek a szokásosnál gyakoribbak és komplikáltabbak. A biztosító pénztárak kénytelenek ezen magasabb munkabérek alapján a járadékot megállapítani, amely járadék megállapítása azután a háború utáni időben a munkaadó érdekeltségét súlyosan fogja terhelni. Azon iparágak és üzemek, amelyeknek a háborúval kapcsolatosan az üzemük különösebb hasznot nem hajtott, fogják aránylag a díj legnagyobb részét fizetni. A terheket emeli az is, hogy nagyon sok alkalmi vállalkozás van, amely alkalmi vállalkozás a háború után megszűnik és ahol a behajtás igen kétségessé válik.

Kezdetben ellentétes magyarázatokra adott alkalmat az a kérdés, hogy a hadbavonult járadékosoknak hadiszolgálatuk tartamára folyósítandó-e a járadék. Az egyik felfogás szerint a járadéknak a háború tartama alatt szünetelni kell. A méltányosság is azt parancsolja, hogy a baleseti sérült a háborús állapot tartama alatt ne legyen jobb helyzetben, mint az a mun-

*) L. Munkásügyi Szemle V. évf. 529. és 596. old., VI. évf. 16. old.

kástársa, akinek munkáját a hadiállapot folytán szintén be kellett szüntetni és aki nem részesül támogatásban. A másik álláspont szerint a törvény erre az esetre nem tartalmaz rendelkezést és kifejezett rendelkezés nélkül nem lehet a járadékot a háború tartamára szüneteltetni. A gyakorlat a kérdést abban az értelemben döntötte el, hogy a járadék folyósítandó a háború tartama alatt. Az osztrák és a német balesetbiztosító intézetek megfelelő intézkedéseket is léptettek életbe abból a célból, hogy a járadékok folyósításánál felmerülő nehézségeket eloszlássá. Ilyen intézkedéseket az Országos Pénztár is tett.

II. Nézzük most, hogy miféle intézkedések történtek a munkásbiztosítást illetőleg a háború alatt.

Magyarország.

Mindenekelőtt konstatálhatjuk, hogy Magyarországon semmiféle *törvényhozási* intézkedés nem történt.

Kormányintézkedést csak a moratóriumí rendeletekben találunk. Az 5.715. M. E. számú első rendelet a munkásbiztosító pénztárak tekintetében kifejezetten nem rendelkezett. Csupán az 1. §. azon rendelkezéséből, hogy a »moratórium váltókon, csekken, kereskedelmi utalványon, kereskedelmi ügyleten, vagy bármely más magánjogi ügyleten alapuló kötelezettségek teljesítésére vonatkozik« lehetett arra következtetni, hogy a pénztári járulékokra, mint nyilvánjogi természetű követelésekre nem terjed ki.

Ez az intézkedés hiánya készítette a Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztárt arra, hogy a munkaadókhöz felhívást és kérelmet bocsásson ki és ebben utalva a pénztárnak a háborúban is igen fontos hivatására, kérte a munkaadókat, hogy a járulékokat hetenként kirovás és felszólítás bevárása nélkül fizessék be.

A második 6.045/1914. M. E. sz. moratóriumí rendelet a járulékok tekintetében szintén nem tartalmaz kifejezett intézkedést. A pénztáraknak pénzügyintézeteknél elhelyezett vagyona tekintetében a rendelet következő intézkedése: »közalapoknak folyószámlára vagy betéti könyvre elhelyezett betétei a felmerült szükséghez képest — a kikötött felmondási idő épségben tartása mellett — korlátlanul kifizetendők« a pénztárakra is vonatkozik.

Az 1914. évi szeptember hó 30-án kiadott 7.205/1914. M. E. sz. harmadik rendelet 23. §-a kifejezetten megállapítja, hogy a »munkásbiztosító pénztáraknak és a bányatársládáknak járulékköveteléseire, valamint segély- és járadéktartozásaira ez a rendelet nem terjed ki«. Ugyanezen rendelet 8. §-a megállapítja a következőket: »Közalapoknak folyószámlára vagy betéti könyvre elhelyezett betétei a felmerült szükséghez képest, amelyet a felügyeletre hivatott kormányhatóság állapít meg, a kikötött felmondási idő épségben tartása, de legalább nyolc nappal előbb történt írásbeli bejelentés mellett korlátlanul kifizetendők. A szükséglet mértékét a rendezett tanácsú városok, a nagy- és kisközségek alapjaira vonatkozólag ötezer koronát meghaladó összegek tekintetében a vármegye alispánja állapítja meg. Ugyanez áll a munkásbiztosító pénztáraknak és bányatársládáknak betéteire nézve«. Bár a rendelet kifejezett intézkedést nem tartalmaz, a 8. §. idézett első mondatából azt a következtetést lehet levonni, hogy a pénztárak betéteire nézve a szükség felmerültét a magy. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal állapítja meg.

A negyedik moratóriumí rendelet (8.680/1914. M. E. számú rendelet) 8. §-a megállapítja, hogy a közalapoknak folyószámlára vagy betéti könyvekre elhelyezett betétei a felmerülő szükséglethez képest, amit a felügyeletre hivatott kormányhatóság állapít meg, korlátlanul kifizetendők. Ugyanez áll a munkásbiztosító pénztárak és a bányatársládák betéteire nézve. A rendelet 32. §-a pedig kimondja, hogy a munkásbiztosító pénztárak és a bányatársládák járulékköveteléseire, valamint segély- és jára-

déktartozásaira a moratórium nem terjed ki. A 224/1915. számú ötödik moratóriumi rendelet a munkásbiztosítást illetőleg következőleg rendelkezik: 8. §. Közalapoknak folyószámlára vagy betéti könyvre elhelyezett betétei a felmerült szükséghez képest, amelyet a felügyeletre hivatott kormányhatóság állapít meg — a kikötött felmondási idő épségben tartása, de legalább nyolc nappal előbb történt írásbeli bejelentés mellett — korlátlanul kifizetendők. A szükséglet mértékét a rendezett tanácsú városok, a nagy- és kisközségek alapjaira vonatkozólag ötezer koronát meghaladó összegek tekintetében a belügyminiszter, ötezer koronát meg nem haladó összegek tekintetében a vármegye alispánja állapítja meg. *Ugyanez áll a munkásbiztosító pénztáraknak a bányatársulásoknak betéteire nézve. A munkásbiztosító pénztárak tekintetében a szükséglet mértékét az Állami Munkásbiztosítási Hivatal állapítja meg.* Ugyanennek a rendeletnek 32. §-a megállapítja, hogy a munkásbiztosító pénztáraknak és a bányatársulásoknak járulékköveteléseire, valamint segély- és járadéktartozásaira ez a rendelet nem terjed ki.

Egy másik, a pénztárakra vonatkozó kormányhatósági rendelet volt az, amelyben a belügyminiszter megállapította ujólag az egyes gyógyszerek áregységét. E rendelkezés az amúgy is csökkent taglétszámú és csökkent bevétellel működő pénztárakat még inkább sújtotta, amennyiben a hivatalos gyógyszereknek mintegy felerésze árban megváltozott, még pedig 240-féle szer árban emelkedett, ami tekintélyes megterhelést jelent a pénztárakra.

A belügyminisztérium ezen intézkedésének indoka az, hogy a gyógyszerek beszerzése nehéz és drágábban történik, mint azelőtt, azonban a pénztárakat ez az újabb költségföbblet készületlenül találta és háztartásukat jelentékenyen meg fogja terhelni.

Az Állami Munkásbiztosítási Hivatal rendeletben közölte a pénztárakkal, hogy azt a kérdést, hogy a háborúba vonult pénztári tagok tagsága és amennyiben azok tagjai az önkormányzati szervezeteknek, önkormányzati tisztsége megszűnt-e vagy sem, felügyeleti hatáskörében nem döntheti el, miután ez a kérdés az azzal kapcsolatos segélyezési kérdések szempontjából választott bírósági döntést igényel. Az önkormányzat zavartalan működésének biztosítása céljából azonban a Hivatalnak nincs észrevétele az ellen, ha a háborúba vonult igazgatósági tagok helyére az alapszabályoknak megfelelő módon a soros póttagok ideiglenesen, a háborúba vonult rendes tagok akadályoztatása idejére behivatnak. Az igazgatóság vidéki tagjai csak azért, mert a közlekedés szünetelése folytán az üléseken meg nem jelenhetnek, tisztségüket nem veszítik el, s így ezek helyébe póttagokat nem lehet behívni. Ha tehát az igazgatóság ennek következtében határozatképes üléseket nem tarthatna, ebben az esetben a kerületi pénztári alapszabályok 32., illetve az Országos Pénztári alapszabályok 174. §-ában foglalt az a rendelkezés irányadó, amely szerint »minden olyan ügyben, amelyben a halasztásból a pénztárt vagy tagjait hátrány érhetné, az esetben is, ha különben hatáskörén kívül esnék, az elnökség jogosult saját felelősségére intézkedni, ezen intézkedéseire azonban az igazgatóság legközelebbi ülésében jóváhagyást kell kikérnie«.

Az 1916. évi költségelőirányzat és az 1914. évi zárószámadások fölterjesztése körül követendő eljárás tárgyában az Állami Hivatal 2.500. szám alatt intézkedett. A rendelet kimondja, hogy tekintettel arra, hogy a mai rendkívüli viszonyok lehetetlenné teszik azt, hogy az évi közgyűlés megtartassék, mert a közgyűlési kiküldöttek egy része katonai szolgálatot teljesít s így a közgyűlési tagsággal járó jogokat nem gyakorolhatja, az ipari foglalkozásban levők tekintetében pedig a kerületi pénztáraknál a közlekedési viszonyok miatt is bizonytalan az, hogy határozatképes közgyűlés összehívható legyen, a m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal a pénztárakat az 1915. évi közgyűlés megtartásának kötelessége alól fölmenti és a

kerületi pénztárakat utasítja, hogy az 1915. évi közgyűlés összehívását a Hivatal további intézkedéséig mellőzzék. A vállalati és magánegyesületi betegsegélyező pénztáraknál a Hivatal minden egyes pénztár igazgatóságának mérlegelésére bizza annak a megállapítását, hogy az illető pénztár viszonyaihoz képest megtartható-e az idei közgyűlés vagy sem. Azok a rendkívüli viszonyok, amelyek között ma a pénztárak törvényszerű feladataikat teljesítik, a pénztárak pénzügyi helyzetére befolyással bíró viszonyokban beálló és beállható változások folytán nem készíthetnek kellő időben oly költségelőirányzatot, amely az egész évi pénzügyi kezelés alapjául és mértékül megnyugvással elfogadható lenne. A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal tehát a rendkívüli viszonyok által előidézett helyzet folytán fölmenti a pénztárakat az 1916. évre vonatkozó költségelőirányzat készítésének és az Országos Pénztárhoz való felterjesztésének alapszabályszerű kötelezettsége alól.

Ezenkívül az Állami Munkásbiztosítási Hivatal 785/1915. sz. alatt rendeletet adott ki, amelyben a kerületi pénztárakat havonkénti adatszolgáltatásra kötelezi, a Hivatal által megállapított kérdőívek pontos kitöltésével. E rendelet szerint a m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal a háború kitörése óta közvetlen intézkedésekkel és sok helyen, ahol ez különösen szükségesnek mutatkozott, helyszíni eljárással igyekezett a pénztárakat azokon a nehézségeken túlsegíteni, amelyeket a háború okozott. Ebben az eljárásban a Hivatal azt a célt tartotta szem előtt, hogy a pénztárak fizetőképességét és segélyezési szolgáltatását a háború egész tartama alatt biztosítsa, elsősorban a pénztári tagok és azok hozzátartozóinak érdekében, akik a háború folytán megnehezedett életviszonyok között a munkásbiztosítás szolgáltatásait és támogatását nem nélkülözhetik, de másodsorban azért is, hogy munkásbiztosítási intézményünk kiállhassa azt az erőpróbát, amely elé a háború állította és igazolva a viszonyokhoz való alkalmazkodási képességet, ezzel, valamint a legnehezebb gazdasági viszonyok között sem szünetelő közhasznú tevékenységével növelje, gyarapítsa azt az erkölcsi tőkét, amely jövő fennállásának és fejlődésének alapjául fog szolgálni.

E rendelet alapján beszerzett adatokból lesz majd megállapítható pontosan, hogy mily hatása volt a háborúnak a munkásbiztosításra.

Az Országos Pénztár a kerületi pénztárakat kezdettől fogva tájékoztatni kívánta azon intézkedésekről, amelyeket a háború folyamán szükségesnek tartott. Felhívta a pénztárakat a takarékoskodásra, főleg az adminisztratív kiadások terén, a tisztviselői és orvosi állásszervezéseket, előlegkéréseket, gyógyszerészi és fürdőszerződéseket a háború tartamára felfüggesztette és felhívta a pénztárakat, hogy a hitelezőkkel méltányos egyezségeket létesítsenek a fennálló tartozások törlesztése tekintetében. Egy másik rendelkezésében az Országos Pénztár kimondotta, hogy a tagoknak gyógyfürdőbe való utalása szünetel. Intézkedett aziránt, hogy a vidéki pénztáraknál kezelés alatt levő tagok szempontjából a kölcsönösség miként történik és különösen figyelemreméltó az az intézkedés, amelyben az ellenséges betörés által veszélyeztetett pénztárakra vonatkozólag, — ahol a pénztár vezetősége menekülni volt kénytelen — a többi pénztárt utasította, hogy ezeknek tagjait jelentkezésük esetén segéllyel, orvosi kezeléssel és gyógyszerrel ellássa.

A 43.594. számú rendelkezésével az Országos Pénztár oly tájékoztatást nyújtott a kerületi pénztáraknak, hogy az a mozgósított tag, akit bevonulása után később a katonai szolgálat alól végleg felmentenek, avagy csak ideiglenesen szabadságnak, a katonai szolgálat alatt szerzett betegségből is segélyezendő. A katonai szolgálat alatt szerzett betegség alatt olyan betegséget kell érteni, amely nem a fegyveres eszközök használata közben bekövetkezett megsebesülés, csonkulás következménye, hanem az olyan

amely ily külső eszközök közreműködése nélkül áll be (tüdőbetegség, rheuma), amelyek tehát a tagot akkor is érhatték volna, ha nem teljesít katonai szolgálatot. Figyelembe veendő továbbá, hogy csak az a mozgósított tag részesülhet segélyezésben, akit a katonaságtól végleg elbocsátottak (felmentettek). Ezt a rendelkezést, amely a jogkérdések között még tárgyalás alá fog kerülni, az Állami Hivatal, mint törvénybe ütközőt megsemmisítette.

Veszélyeztetett vidéken lévő pénztárak magatartásáról az Országos Pénztár ugyancsak utasítást adott. Ez utasítás szerint a pénztár tisztviselő-kara tartozik mindaddig a helyén maradni és működését folytatni, amíg az illető vidéken működő hatóságokat a közvetlen veszélyre nem figyelmeztetik. A székhelyről való távozás előtt a pénztárak a pénztári könyveiket és fontos irataikat felküldeni tartoznak az Országos Pénztárhoz, vagy más módon biztonságba kell azokat helyezniük. Az alkalmazottak részére egy havi fizetés folyósítható. Gondoskodni kell a pénztárnak, hogy az orvosok és bizalmiférfiak a pénztári működés szünetelése alatt is lássák el teendőiket. A pénztár működésének felfüggesztése az Országos Pénztárnak azonnal bejelentendő.

Az Országos Pénztár többi rendeletei a pénztárak társadalmi tevékenységére vonatkoznak, ezekről tehát később fogok megemlékezni.

A *balesetbiztosítás* szempontjából csak egy rendelkezés történt, amelyet a mozgósítás folytán katonai szolgálatra bevonult baleseti sérültek járadékainak folyósítása tárgyában az Országos Pénztár 1914. évi 37.243. szám alatt adott ki. Eszerint a kerületi munkásbiztosító pénztáraknak a fenforgó körülmények között előfordulható nehézségekre való tekintettel felhatalmazást adott arra, hogy a háború tartama alatt a mozgósítás folytán katonai szolgálatra bevonult, járadékot élvező baleseti sérültek járandóságai a szabályszerűleg meghatalmazott, illetőleg ennek hiányában családtagokul igazoltak kezeihez folyósíthatók legyenek akkor is, ha az életbenlét szabályszerűen nem igazolható.

Ausztria.

Törvényes rendelkezés a munkásbiztosítást illetőleg Ausztriában sem történt.

A 238. számú, szeptember hó 6-án kelt császári rendelet intézkedik arról, hogy oly ügyekben, amelyekben törvény és alapszabályok szerint a közgyűlésnek kell határozni, határozhassanak sürgős esetben a pénztárak és a bányatársládák vezetőségei. Az e császári rendeletben megállapított felhatalmazás alapján a belügyminiszter olyképp rendelkezett, hogy a határozathozatalhoz a vezetőségi tagok $\frac{2}{3}$ -ának szavazata szükséges. Szükséges továbbá a politikai hatóságok jóváhagyásának kikérése.

A november 29-én kelt császári rendelet szerint a nyilvános jellegű biztosító intézmények a háborús állapotok által előidézett rendkívüli viszonyok tartamára felhatalmazást nyernek, hogy a felügyeleti hatóságok engedélyével anyagi viszonyaikhoz mérten hozzájárulhassanak oly intézkedések életbeléptetéséhez vagy elősegítéséhez, amelyek alkalmasak arra, hogy elhárítsák azokat a különös károkat, amelyeket a háború és annak következményei a biztosítottak egészsége, vagy keresetképessége tekintetében előidéznek.

Ugyanezen császári rendelet lehetővé teszi, hogy a biztosítóintézetek anyagi erejükhöz mérten az államot egészségügyi feladataiban támogassák s ezzel a biztosítottak érdekeit is szolgálják.

A szeptember 27-iki császári rendelet megállapítja, hogy a betegsegélyező pénztárak, valamiképen a nyugdíjbiztosító intézmények járulékaik nem esnek moratórium alá.

Kormányhatósági rendelet volt az osztrák belügyminiszter augusztus

hó 22-én kelt rendelete. A rendelettel a miniszternek az volt a célja, hogy a pénztárakat, amelyek áldásos működésükkel népszerűvé lettek, a közegészségügy érdekében ne hagyják védtelenül s ne essenek az események martalékául. Szükségesnek tartja a belügyminiszter a segélyezési szolgáltatások korlátozását. Eszerint törekedni kell, hogy csak a súlyos betegek s a betegsegélyezésre leginkább ráutaltak javára történjék pénztári szolgáltatás s minden nem súlyos beteg s nem abszolút munkaképtelen tag a betegállományból elbocsátandó. A kórházba való felvétel, minthogy a kórházakat hadi célokra használják fel, csak abszolút mellőzhetetlenség esetén eszközöndő. Nem sürgős operációkat nem kell végeztetni. Gyógyszerek, valamint gyógyászati segédeszközök alkalmazása a lehető legszükségesebbre korlátozandó. Tagokat vidéki tartozkodásra, fürdőhelyre, üdülőszanatóriumokba nem lehet küldeni, fürdőkúrák teljesen mellőzendők, ásványvizek nem rendelhetők.

E rendszabályok *szükség-intézkedésként* tekintendők, amelyeket a háború után a normális pénztári gyakorlatnak kell felváltania.

A járulékok fizetése tekintetében a belügyminiszter úgy intézkedett, hogy az alárendelt hatóságok utasítandók, hogy a pénztárakat támogassák a járulék behajtására irányuló törekvésekben és erélyes eszközök alkalmazandók ott, ahol a fizetési készség hiányzik, különösen pedig üldözendők azok az esetek, amidőn a munkaadó a munkásoktól levont járulékot sem szolgáltatja be. Ha a járulékok behajtása ellen felszólamlással élnek a munkaadók, az eljárás legsürgősebben lefolytatandó és csakis olyan követelésre adandó halasztás, amely jogorvoslattal megtámadtatott.

Az osztrák betegsegélyző pénztárak központi képviselője a „*Reichskommission der Krankenkassen Österreichs*“ a mozgósítás elrendelésekor azonnal akcióba lépett, hogy a betegsegélyző pénztárakra következő válság elkerülhető legyen. Működését arra terjesztette ki, hogy a pénztárak pénzügyi helyzete biztosítható legyen, hogy óvintézkedések tétessenek a háború esetén fellépni szokott járványok megelőzésére. A Reichskommission kezdeményezésére állandó tanácskozások folynak a kormány, a balesetbiztosító intézet és a betegsegélyző pénztárak képviselői között a szükséges rendszabályok megállapítására. Az akció tanácskozásaihoz képest a pénztárak vezetőségeinek kötelességévé tették, hogy a segélyezésnél szigorúan alkalmazkodjanak a törvényhez, táppénzt csak súlyos betegnek fizessenek. A cél érdekében a bécsi általános munkásbetegsegélyző pénztár és az ipartestületi pénztárak szövetsége felhívást bocsátott ki tagjaihoz. Ugyancsak felhívást bocsátottak ki a pénztári orvosokhoz is, ismertetve azokat a rendkívüli eszközöket, amelyeket a rendkívüli helyzet indokol.

A Reichskommission megkísérelte azt is, hogy azoknak a pénztáraknak, amelyeknek vagyonuk és tartalékuk legnagyobb része értékpapirokban, ingatlanokban van elhelyezve, kölcsön folyósítható. A Reichskommission az eszme megvalósítása érdekében érintkezésbe lépett az osztrák belügyminiszterrel, hogy az osztrák-magyar bank kölcsönpénztárt létesítsen 30 millió korona tőkével. A javaslat nem volt megvalósítható, mert ahhoz a magyar kormány hozzájárulása is szükséges volt, így tehát más irányú gondoskodás vált szükségessé. E szerint a balesetbiztosító intézetek mindazoknak a pénztáraknak, amelyek egyébként életképesek s rendezett ügyvezetéssel bírnak, ha rászorulnak, tartalékukból oly összegű készpénzhitelt bocsátanak rendelkezésre, amelyből egy-egy hónapra a minimális törvényes szolgáltatásokat teljesíthetik. A kamatokon és készkiadásokon kívül az intézet 0,5% külön költséget számít fel. A határozatot a belügyminiszter már jóváhagyta.

Az osztrák balesetbiztosító intézetek intézkedtek a baleseti járadékok folyósításáról. E szerint, ha a járadékos katonai szolgálatra behívatik, rendelkezéséhez képest járadéka más személynek is kifizethető. Ha a jára-

dékos ily intézkedést nem tett, akkor a járadék visszaérkeztéig visszatartatik. A járadékok leszállítása vagy beszüntetése a járadékos katonai szolgálatának teljesítése alatt nem eszközölhető.

A balesetbiztosítás szempontjából Ausztriában megállapodás történt, hogy az ellenséges országbeli alattvalóknak, amennyiben Ausztriában laknak, a járadékot tovább fizetik. Ha internálva vannak, akkor a járadékot visszatartják és a háború befejezése után, amikor a rendes lakóhelyükre visszatérnek, 5⁰/₀-os kamattal fogják a járadékot kifizetni. Azoknak az ellenséges állampolgároknak, akik nem laknak Ausztriában, akik a háború kitörésével hazamentek, most nem folyósítják járadékaikat, hanem gyűjtik, és a háború befejezte után 5⁰/₀-os kamattal egy összegben fizetik ki. Érdekes, hogy a balesetek száma Ausztriában $\frac{1}{3}$ -dal csökkent, míg a járulékbévétele csak $\frac{1}{5}$ -del. A hadbavonultaknak minden életbenléti bizonylat nélkül fizetik ki a járadékokat. Rendkívül érdekes intézkedése a kormánynak, hogy a bányauzemekben foglalkoztatott hadifoglyokat, a bányabiztosító intézetnél (az 1915. év január 1-én életbe lépett Berufsgenossenschaftnál) önkéntesen biztosítani kellett s ezek, amennyiben baleset éri őket, a hadifogság megszüntetése után járadékaikat megkapják.

Németország.

Németországban tudvalevőleg a munkásbiztosítás az állami és gazdasági életnek oly nagy területére terjed ki, hogy a lakosságnak majdnem $\frac{2}{3}$ -ad része érdekelve van a munkásbiztosításban. Érthető tehát, hogy itt a munkásbiztosítás további fennállását, társadalmi, szociális, de még politikai okokból is a kormányzat feltétlenül szükségesnek tartotta. Erre vezethető vissza az, hogy az 1914. évi augusztus hó 4-iki birodalmi gyűlésen, amidőn a hadiállapotról a szükséges hitelt és rendkívüli intézkedéseket megszavazta a birodalmi gyűlés, egyúttal három kivételes törvényt is hoztak a munkásbiztosítás érdekében. Az egyik a munkásbiztosítás teljesítő képességét van hivatva megőrizni, a másik a hadbavonultaknak jogviszonyait szabályozza, a harmadik adminisztratív természetű intézkedés, amely az autonóm szervek mandátumát hosszabbítja meg a háború végéig.

E törvények eléggé ismeretesek*) s így bővebben nem kell azokkal foglalkoznom. Mégis, néhány momentumra rá akarok mutatni. Az egyik az, hogy a betegsegélyező pénztárak teljesítő képességét a kormány két eszközzel kívánta biztosítani. Az egyik eszköz a járuléknak felemelése $4\frac{1}{2}$ ⁰/₀-ra és ezzel kapcsolatban az összes segélyeknek a törvényes minimumra való redukálása. A másik pedig, hogy amennyiben a pénztárak még ezen eszközök igénybevételével sem tudnának kötelezettségeiknek megfelelni, az Ortskrankenkasseknál az illető község, vállalati pénztáraknál a vállalat tulajdonosai, ipartestületi pénztáraknál az ipartestület tartozik a fedezetről saját maga gondoskodni. A másik törvénynek, amely a biztosított tagok tagságáról gondoskodik, lényege abban áll, hogy a tagoknak várakozási idejét a háború utáni időtartamra meghosszabbítja és biztosítja azt a jogot, hogy a bevonultak önkéntes tagság útján a pénztáraknál tagságukat fenntarthassák. Ez esetben mindazt a szolgáltatást, amit a törvény és alapszabályok előírnak, a hadbavonultak is élvezhetik, tehát a háborúban történt sebesülés, haláleset, vagy betegség esetén a törvényes segélyeket. Végül ezek a segélyek akkor is járnak, ha az illető tag nem a birodalomban, hanem a birodalom határain kívül betegszik meg, ha a megbetegedés a hadsereg kötelékében történt. A törvény ezen felhatalmazásával több város élt, a munkaadók hasonlóképen több helyen fizették be a járulékokat munkásaikért, a családtagok szintén, úgy, hogy a német hadbavonult pénztári tagok e tekintetben igen kedvező helyzetbe jutottak.

*) A Munkásügyi Szemle egész terjedelmében közölte azokat. L. V. évf. 525. old.

Az első kivételes törvény a Reichsversicherungsordnungnak a háziipari biztosításra vonatkozó rendelkezéseit hatályon kívül helyezte. A porosz kereskedelemügyi miniszter azonban egyidejűleg rendeletet adott ki, hogy ott, ahol a pénztárak alapszabályszerű rendelkezéssel fennállnak, a háziiparosok biztosítása továbbra is tartassék fenn. Később a pénztárak kezdeményezésére az illető községi előjáróságok hozzájárulásával a legtöbb helyen újra szabályozták a kérdést, úgy, hogy ma már kevés kivétellel a háziiparosok biztosítása zavartalanul történik.

A háború első izgalmaival kiheverve, a legtöbb pénztár csakhamar arra a meggyőződésre jutott, hogy a háború korántsem zavarta meg teljesítő-képességét, minek következtében a felső biztosítási hivatalok jóváhagyásával a minimális szolgáltatásokon felüli segélyezések jórészt újra életbe léptették. Különösen a családtagok segélyezésének visszaállítása volt a leg-sürgősebb teendő, mert a közvélemény nem ok nélkül nyugtalankodott a hadbavonultak családjainak a munkásbiztosítás által nyújtott segély megszüntetése miatt. Eleinte kísérlet történt egy hadi segélypénztár felállítására, amely az állam terhére nyújtotta volna a családtagoknak eddig a pénztárak által nyújtott segélyt, azonban az állam ellenkezésén ez a terv meghiusult. E helyett a német szövetségstanács 1913. évi december hó 3-án nagy jelentőségű rendeletet adott ki, amely lényegében a következőket tartalmazza:

1. §. Gyermekekéért a jelenlegi háború tartama alatt az államkincstár terhére gyermekágyi segély engedélyeztetik, ha 1. férjeik a háború alatt a birodalomnak hadi, egészségügyi vagy hasonló szolgálatot teljesítenek, vagy ennek teljesítése, illetve a gazdasági tevékenység újbóli megkezdésében halál, sérülés, megbetegedés vagy hadifogság akadályozza meg őket és 2. ezen szolgálatuk megkezdése előtt a Reichsversicherungsordnung alapján, vagy valamely bányá-betegsegélyző pénztárnál a megelőző 12 hónapban legalább 26 hétig, vagy közvetlenül megelőzőleg legalább 6 hétig betegség esetére biztosítva voltak.

3. §. Gyermekekéért segélyként engedélyeztetik: 1. egyszer s mindenkorra a szülés költségeihez támogatás 24 márka összegben; 2. napi 1 márka gyermekágyi segély, vasárnapokat és ünnepnapokat beleszámítva 8 hétre, amelyből legalább 6 hétnek a szülés utáni időre kell esnie; 3. 10 márkáig terjedő összeg bábusegély és orvosi segélyre, hogy ha erre az orvosi segélyre szükség volt; 4. oly gyermekágyas nők részére, akik újszülötteiket önmaguk szoptatják, szoptatási segély napi fél márka összegben, a vasárnapokat és ünnepnapokat is beleértve, a lebetegedés utáni 12. hétig.

Ez a rendelet visszaható erővel bír s a szolgáltatások a háború kezdetétől folyósítandók.

Felmerült az a kérdés, hogy a *vállalati pénztárak* beszüntethetik-e működésüket az üzem szünetelése esetén? A törvény szerint a vállalati pénztár akkor szűnik meg, ha a fentartó üzem megszűnik, vagy ha taglétszáma állandóan a minimális szám alá csökken. Minthogy pedig a háború folytán beállott üzemszünetelés vagy a taglétszám csökkenése csak átmeneti jelenség, megállapították, hogy a vállalati pénztárakat az üzem szünetelése esetén továbbra is fenn kell tartani.

A *balesetbiztosítás szempontjából* szintén történtek intézkedések aziránt, hogy a hadbavonult járadékosok, illetve hozzátartozóik a járadékukat zavartalanul megkapják. A Reichsversicherungsamt rendeletet adott ki, amely szerint a függőben levő felebbezések gyors elintézésére kell törekedni, esetleg olyképen, hogy a jogorvoslatokat a pénztárak vonják vissza és a sérült igényét ismerjék el. A háború tartama alatt járadékokat sem leszállítani, sem beszüntetni nem lehet. Végkielégítés adása további rendelkezésig megszüntetendő. Megkönnyítendő a hadbavonultak hozzá-

tartozóinak a járadék felvétele. A kiszabott büntetések redukálандók, vagy törörendők.

A német-belga balesetbiztosítási egyezményt a német kormány augusztus 4-én megszüntette.

A rokkantbiztosítás tekintetében a szövetségtanács 1914. november 26-án kelt rendeletével akként intézkedik, hogy a megállapított biztosítási időpontba beszámítatik az a szolgálati idő is, amelyet a tag a jelen háború alatt az osztrák-magyar hadsereg szolgálatában töltött. A biztosított tag, amennyiben a háború alatt rokkanttá válik, az államtól igényelhető támogatáson és járadékon kívül a rokkantbiztosító intézettől is igényelheti az alapszabályszerű járadékot, amely minden egyéb segélytől függetlenül, hiánytalanul szolgáltatandó ki.

Svájc.

A Bernben székelő »Bundesamt für gesetzliche Versicherung« a betegsegélyző pénztárakhoz köriratot adott ki, amelyben a svájci hadsereg mozgósítása folytán előállott állapot tekintetében intézkedik. A körirat a szövetségi kormány felhatalmazása alapján megnyugtatja a pénztárakat, hogy a svájci szövetség a törvény által a kincstár terhére megállapított hozzájárulást a mozgósítás folytán előállott súlyos anyagi helyzet dacára továbbra is fizetni fogja, valamint a törvény alapján a pénztárak részére rendelkezésre bocsátott előlegeket is folyósítani fogja.

A hivatal közli a pénztárakkal, hogy tudomására jutott, hogy több pénztár a háborús állapot folytán szolgáltatásainak redukálására érezte magát jogosítottnak. Ezt a hivatal az izgalmak első idejében még érthetőnek találja, de megállapítandónak tartja, hogy éppen a gazdasági krízis idejében a pénztárak feladata és kötelessége, hogy tagjainak a munkakeresemény hiánya által előálló szükségét, legalább betegség esetén, enyhítse. Az alapszabályszerű szolgáltatások nyújtása nemcsak morális, hanem jogi kötelezettségük is a pénztáraknak.

Igaz az is, hogy a munkanélküliség nagymérvű emelkedése arra indítja a munkanélküli elemeket, hogy a pénztár szolgáltatásait igénybevegyék, ámde ezeken a nehézségeken megfelelően szervezett betegellenőrzés segíthet. Figyelmezteti a pénztárakat, hogy a szolgáltatásoknak leszállítása vagy megszüntetése a kincstári hozzájárulások megszüntetését vonja maga után, az alapszabályok módosítása pedig csakis az illető kormányhatóságok módosítása után léptethető életbe, enélkül nem. A katona rendszert a katonai szolgálata alatt polgári keresetét elveszítette. Ha szolgálatban megbetegszik, vagy katonai kórházban fekszik, gazdaságilag nincs rosszabb helyzete, mintha csapatjával vonul ki. A pénztár táppénze tehát közvetlen nyereség volna számára. Érthetőnek és a törvénnyel összhangzásban levőnek találja a hivatal, ha a pénztárak azon okból, mert a túlbiztosítás tilalma törvényben van, szolgáltatásaikat a katonáktól megtagadták.

A svájci betegsegélyző pénztáraknál a háború kitörése súlyos aggodalmakat keltett. Noha Svájc semleges állam, de köztudomású, hogy semlegességének megőrzése céljából mozgósítani volt kénytelen. A tagok nagy része zászlók alá vonult, hogy a határokat védelmezze; az önkormányzati szervek tagjai és az orvosok családjukat és megszokott tevékenységüket elhagyni voltak kénytelenek, a járulékokból nagy rész elmarad.

Ezek a körülmények arra készítették a pénztárakat, hogy a háború tartamára különös rendszabályokat léptessenek életbe.

Augusztus hó 13-án a betegsegélyző pénztárak képviselői St.-Gallenben értekezletet tartottak, amelyen a következőket határozták: *1. beteg tagok segélyezése.* A betegsegélyző pénztárak a kritikus időben is tartoznak segélyezési szolgáltatásaikat teljesíteni addig, amíg erre eszközök álla-

nak rendelkezésükre. Ha a folyó bevételek elégtelenek, a tartalékalapokat kell felhasználni. 2. *Járulékfizetés.* Szemben azzal az elterjedt felfogással, hogy a háború tartamára a tagok járulékaikat fizetni nem tartoznának, közzéteendő, hogy a járulékokat pontosan és egészben fizetni kell. A járulékfizetés alól felmentés nincs. Oly esetekben, amidőn hadbavonult tag felesége teljes keresetnélküliségét bizonyítja, a járulékfizetésre halasztás adható. 3. *Küzdelem a szimuláció ellen.* Hangsúlyozzák, hogy a pénztári tagok csak oly betegség esetén jogosultak táppénzre, amely esetek állandó orvosi kezelést tesznek szükségessé és teljes munkaképtelenséggel járnak. Vannak oly tagok, akik, különösen munkanélküliség idején, betegséget szimulálnak s így a pénztárakat megcsalják, hogy jogosulatlanul segélyhez jussanak. Ezek ellen szigorított ellenőrzés szükséges és minden pénztár minden egyes tagja tartsa kötelességének, hogy az ilyen szimulánsokat a pénztárnak azonnal jelentsék fel és tegyék lehetetlenné, hogy a betegsegélyző pénztárakat kizsákmányolják. 4. *Az orvosok és a pénztárak.* A szimulálás és visszaélés ellen leghatályosabban az orvosi kar lelkiismeretes eljárása nyújt védelmet. A pénztárak tehát az orvosok közreműködésére számítanak, és elvárják, hogy e nehéz időkben kellő elővigyázattal és szigorral adják ki a táppénz felvételére jogosító bizonyítványokat.

III. *A háborúnak a mezőgazdasági munkások biztosítására való hatásáról* dr. Fáy Gyula min. tanácsos által közzétett adatokból*) a következőket tudjuk meg:

Az 1912: VIII. t.-c. az Országos Gazdasági Munkásbiztosító Pénztár keretében a földművesek, gazdák, gazdasági munkások és gazdasági cselédek részére önkéntes formában nyugdíjbiztosítást állított fel, amelyben legalább 10 évi tagság után 65 éves korában a tagsági éveinek megfelelő nyugdíjat mindenki feltétlenül megkapja.

Az első két esztendő alatt jóval több mint 20 ezer ember iratkozott be a tagok közé, s számuk a háború kitöréséig a 28 ezret megközelítette.

Mindenesetre megnyugtató, hogy a háború óta 49 vármegyéből történt beiratkozás, ami jogos reményt nyújt arra, hogy majdan a győzelmes béke bekövetkezése után a mozgalom ismét újult erővel fog életre kelni.

A háborúnak azonban nemcsak a földművesek nyugdíjbiztosítására, hanem a gazdasági munkások és cselédek kötelező biztosítására is megvolt a visszahatása.

Ez a visszahatás legszembeötlőbben a cséplőmunkások kötelező biztosításának eredményéből tűnik ki. Míg ugyanis az 1913. év nyarán 18.541 cséplőgépet jelentettek be, a mellette alkalmazott munkások biztosítása céljából, addig az 1914. év nyarán csak 15.328 cséplőgépet, ami tehát a kötelező biztosításnak ennél az ágánál úgy a biztosítottak számában, mint a befizetett biztosítási díjakban 17⁰/₀-os csökkenést jelent.

Ezzel szemben az Országos Gazdasági Munkáspénztár segélyezési kiadásai az 1914. évben az előző évhez képest mindössze 2⁰/₀-kal szállottak alább.

Hogy a segélyezési kiadások a biztosítottak számának tetemes megfogyatkozása dacára alig csökkentek, annak megvilágítására, úgy véljük, elégséges, ha példaként utalunk arra, hogy a hadiállapot tartamára a cséplési munkánál a képesített gépkezelő alkalmazására vonatkozó kötelesség kormányrendelettel felfüggesztetett. Tehát a múlt évi cséplésnél sok olyan baleset következett be, amely ezen munka vezetésénél a szakértelem hiányának rovására írható.

Mindazonáltal az Országos Gazdasági Munkáspénztár a múlt évet is minden anyagi baj nélkül zárta le. A kötelező biztosításnál ez évben sem volt vesztesége. Annak bevételei elégségesek voltak nemcsak az év folyamán kifizetett segélyekre, s a rokkantak díjtartalékának megalkotására,

*) Munkásügyi Szemle, VI. évi. 47. old.

hanem úgy, mint az azelőtti években, most is fedezték az egész intézménynek gondos takarékossgal, valóban a legcsekélyebbre szorított összes igazgatási költségeit.

IV. Meg kell emlékezni a háború alkalmából a nálunk és külföldön létesített *hadi biztosító pénztárakról* is. Magyarországon a Hungária Általános Biztosító r.-t. létesített ily hadi pénztárt.

A közzétett prospektus szerint: »a háború nagy áldozatokat követel mindnyájunktól. A társadalom minden eszközt megragad ugyan a háború okozta nyomor és szükség enyhítésére, de ez a támogatás nem lehet teljes, éppen a nyomorbajutottak nagy száma miatt. Oly szervezetre volt tehát szükség, amely a lehetőséghez képest minimálisra csökkenti a nyomorban sinylődők számát, előrelátással és tervszerű gondoskodással igyekszik megoldani ezt a nagyon is aktuális problémát. Ennek az ügynek a szolgálatába szegődött a Hungária Általános Biztosító r.-t., amidőn az Országos Hadsegélyező bizottság tagjai közreműködésével megalakította a »Hungária hadi biztosító pénztár«-t, amely minden nyereszkesedés kizárásával alkotott intézmény s amely célra a Hungária kiterjedt szervezetét is rendelkezésre bocsátja.

Ez az intézmény úgy a munkás, mint a munkaadók osztályára igen nagy jelentőséggel bír. A hadbavonult munkás elhalálása esetén, a családja kenyérkeresőjét veszítve el, nélkülözéseknek, nyomornak néz elébe. A hadi biztosító pénztár révén azonban minimális összeg ellenében oly összeget biztosíthat, amely létfenntartására szolgál a családnak addig, amíg jövőjét megalapozhatja. Erkölcsei és szociális kötelezettségét képezi azonban a munkaadónak is, hogy hadbavonult munkásai családjának sorsáról a munkás elhalálása esetére gondoskodjék, illetve őket segítséghez juttassa. És itt mutatkozik a hadi biztosító pénztár célszerű volta a munkaadó szempontjából, amidőn munkásait biztosítva, minimális összegért mentesül a reá háruló szociális kötelezettség alól.«

Egy tagsági rész és járulék 5 korona; egy-egy hadbavonult egyén több 5 koronás részzel, de legfeljebb 30 részzel, tehát összesen 150 koronával vehet részt a biztosításban.

A pénztárba be lehet iratni mindenkit, aki a háború tartama alatt katonai szolgálatot teljesít, vagy aki behívását várja.

A tagság harmadik személy (hitves, szülő, testvér, gyám, munkaadó, stb.) vagy bárki más útján is megszerezhető.

A biztosítás csak akkor érvényes, ha a hadbavonult egyén a tagsági bejelentés előtt a háborúban még el nem esett, meg nem halt. Sebesültek is felvétethetők a pénztárba, de ezekre nézve a biztosítás csak akkor lép érvénybe, ha az illető katonai szolgálatát újból megkezdi.

A tagsági járulék egyszersmindenkorra fizetendő a háború egész tartamára; ezenkívül semmiféle más fizetési kötelezettség nincs.

Az összes befizetések, hozzáadva a kamatokat és esetleges jótékony hozzájárulásokat, a békekötés után, a tényleges kezelési költségek levonásával, a jegyzett összegek arányában az elhalt hadbavonultak hátramardottjai között felosztatnak.

Ha az elhalálkozás nem lesz nagyobb, mint a múltban lefolyt nagy háborúk halálkozás aránya, akkor minden egyes 5 koronás befizetésre valószínűleg 125 korona, tehát például 50 korona befizetésre 1.250 korona fog esni.

A hadipénztár ügykezelése és vagyona felett külön, e célra alakított bizottság (kuratórium) őrökdi.

A hadi biztosító pénztár működését csak 1914. év december havá an kezdette meg, 1915. évi február hó 20-áig 9.051 tagsági igazolványt állítottak ki, amelylyel 9.720 személy biztosított 17.807 részjegy erejéig.

Németországban kísérletet tettek hasonló alapon rokkantság esetére

való biztosítással. A cél az lett volna, hogy azoknak, akik háborúban rokkantak lettek, egyszersmindenkorra nagyobb összeget bocsássonak rendelkezésére. Ez a biztosítás azonban érdeklődés hiányában nem jött létre.

V. *A munkásbiztosítási intézetek vagyonának elkobzása* egy idegen hatalom részéről a nemzetközi jog szerint ki lenne zárva. A hágai konferencia határozmányainak 46. §-a szerint a magántulajdon a háborúba be nem vonható. A magántulajdonhoz tartozik a biztosítás teherviselőinek vagyona is, bár az intézmények közjogi feladatokat teljesítenek. De még ha nem tekintetnék is magántulajdonnak, a nevezett határozmányok 56. §-a, amely szerint: »a községek tulajdona és az istentiszteletnek, a jótékonyágnak, a tanításnak, művészetnek és tudománynak szánt intézmények, még ha az állami is, magántulajdonnak tekintendők«, mentességet biztosít. A felsorolásban ugyanis a biztosítás teherviselőinek vagyona nem említették kifejezetten, mégis az idézett rendelkezésből arra az általános szabályra kell következtetni, hogy mindazon nyilvános vagyon védelme céloztatik, amely közhasznú célokat szolgál.

A mostani világháború, sajnos, a nemzetközi jogot a legkevésbé sem respektálta s így a biztosító intézetek kénytelenek voltak vagyonukat mindenütt biztonságba helyezni, ahol ellenséges invázió fenyegetett. Ezáltal az ellenséges betörés a munkásbiztosítás működését mindenütt megakasztotta.

A keletporoszországi, a galiciái és magyarországi betörések mutatják, hogy a munkaadók az ellenséges betöréskor üzeimeiket megszüntetik, munkásaikat elbocsátják. A szegény munkásnép, amely rendszerint menekülni nem tud, ilyenkor minden segítség nélkül marad. Kelet-Poroszországban csupán Tilsit városában tartotta fenn a pénztár működését az ellenséges invázió alatt, Galiciában pedig a lemergi kerületi pénztár maradt meg helyén s hír szerint zavartalanul működik. A galiciái munkás-balesetbiztosító-intézet tisztviselőinek egy része is Lembergben maradt és folytatják adminisztrációs munkálataikat az oroszok által megszállott területeken s folyósítják a járadékokat is. Magyarországon az ellenség által fenyegetett városokból a munkásbiztosító pénztárak is menekülni voltak kénytelenek. Az ellenséges invázió a homonnai pénztár székházát, könyveit és okmányait elpusztította. A jövő feladata marad gondoskodni arról, hogy a háború tartama alatt a munkásbiztosítás e veszedelemtől is mentesíttessék s már is felmerült az eszme, hogy a munkásbiztosítási intézményeket és ezek vagyonát nemzetközi egyezménynyel kell megvédeni azáltal, hogy a Vörös Kereszt alá helyezik őket.

E helyütt felemlítem, hogy a düsseldorfi Ortskrankenkasse a németek által megszállt Namurban fiókot nyitott s működését folytatja.

VI. *A munkásbiztosító pénztárak társadalmi tevékenységére* áttérve, fel- említen- dők az Országos Pénztár rendeletei, amelyekben a pénztárak figyelmét a kolera elleni védekezésre s a kolera elleni védő oltóanyagok beszerzésére hívja fel. Ugyancsak az Országos Pénztár köriratban szólította fel a pénztárakat a járványos betegségek elleni védekezésre azzal, hogy a járványok ellen való küzdelemben a hivatalos kötelességnek és a pénztár hivatalos eszközein kívül is minden erejükkel tegyenek meg mindent.¹⁾

A pénztárak készséggel vállalták a feladatot s késznek nyilatkoztak, hogy a jelentkező tagokat s hozzátartozóikat beoltják. Oltóanyag hiányában, amelyet a pénztárak hiába kértek, nagyobb körre működésük nem terjedhetett ki.

Az osztrák szociális biztosító intézmények kezdeményezésére az Országos Pénztár felhívta a kerületi pénztárakat, hogy arra való tekintettel,

¹⁾ A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal 1915. április 13-án kelt 4.900. szám alatt szintén adott ki rendeletet a hasi tifusz ellen való védekezés tárgyában, melyben figyelmezteti a kerületi munkásbiztosító és a vállalati és magánegyesületi pénztárakat, hogy a 22.150 VII d 1915. szám alatt kiadott belügyminiszteri körrendelet végrehajtása körül saját hatáskörükben működjenek közre.

hogy sok, a háború alatt szerezhető s később a pénztárak ellátását igénylő betegséget lehet megelőzni, ha a pénztárak a hadbavonult katonáknak téli ruhaneművel való ellátásban közreműködnek, indítsanak akciót ily irányban. Sajnos, ez az akció későn indult, de még így is mintegy 15.000 koronával járult hozzá katonáink téli meleg ruhával való ellátásához.

Hasonló akciót indítottak az osztrák szociális biztosítási intézmények, amely 460.000 koronával, illetve ily értékű meleg ruhával gyarapította a harctéren küzdők felszereléseit.

Igen figyelemre méltó az Országos Pénztár 51.868. számú körirata az *anya- és csecsemővédelem* tárgyában. A háború a munkáskezek nagy megfogyatkozását okozza és kétségtelenül a legnagyobb veszteségeket okozza életben, egészségben és munkaképességben annak a néposztálynak, amelynek az életéről, egészségéről és munkaképességéről jórészt a pénztár kötelessége gondoskodni. A pénztárnak törvényes szervezeténél fogva nincs módjában, hogy mindezeknek a károknak a pótlásáról vagy enyhítéséről maga gondoskodjék, de azért a törvény keretén belül is igen sokat tehet. Ezért ajánlja a pénztáraknak, hogy vegyenek részt a csecsemőhalandóság elleni küzdelemben, a szülésznők bevonásával nagy súlyt helyezzenek a szoptatási propagandára, a a terhes és szülő nők ápolása és védelme tekintetében az orvosokkal együttesen tegyenek meg minden lehetőt és végül, hogy a tuberkulózis, a nemibetegségek, a ragadós gyermekbetegségek és az alkoholizmus elleni küzdelemben tegyenek meg minden lehetőt.

A munkásbiztosító pénztárak szociális tevékenysége között legfontosabb az az áldozatkészség, amelyvel a bevonult pénztári tagok családtagjainak ingyenes gyógykezeléséről és gyógyszerekről gondoskodnak. A német kivételes törvény, amely a pénztárakat magasabb jövedelemhez juttatta, felmentette a pénztárakat a családtagok kezelésének kötelezettsége alól. Annál nagyobb becslésre tarthat számot a magyar munkásbiztosításnak ez az önkéntes elhatározása, amely a közegészségügynek megbecsülhetetlen szolgálatot tesz, anélkül, hogy ellenszolgáltatásban a legcsekélyebb mértékben is részesülne.

Az osztrák és a német munkásbiztosító intézetek szociális tevékenységéről részletesebben beszámolni nem kívánok, azt hiszem, elég annak felemlítése, hogy a rendelkezésükre álló nagyobb arányú eszközökhöz képest a mi szerény viszonyainknál sokkal kiválóbb mérvben vették ki részüket a háborús viszonyok által rájuk rótt kötelezettségekből. Mégis megemlékezem arról, hogy a berlini rokkantbiztosító intézet a *munkanélküliség enyhítésére* a városi tanácsal és a munkásszervezetekkel együtt működik. A rokkantbiztosító intézet első sorban azokat a biztosított tagjait segítyezi, akik családjukat saját keresetükből tartották el s akik munkanélküliség miatt jutottak inségbe. Oly munkanélkülieket, akiknek családja nincs, a városi tanács segítyezi, de a biztosító intézet különös méltánylást érdemlő esetekben a segítyek felemeléséhez hozzájárul. Azonkívül az elismert szakszervezetek által nyújtott munkanélküli segítyhez 50%-os arányban a biztosító intézet is hozzájárul, ha a segítyt jogosultnak tartja s az illető rokkantság esetére nála biztosítva van.

A munkásbiztosítás nagy érdekelttségére mutat az a körülmény, hogy Berlinben a szociális biztosítási ügyekben adandó felvilágosítások céljából hadi tanácsadó irodát létesítettek. Az iroda díjtalanul ad tanácsot mindenemű munkásbiztosítási ügyben és szükség esetén kórházakba is elküldi tagjait megbízások átvétele és tanácsadás céljából. Az irodához működésének első hetében már 700 esetben fordultak tanácsért. Az iroda szervezői erre való tekintettel odatörekedtek, hogy más nagy városokban is létesüljenek hasonló intézmények s azután valamennyien lépjenek érintkezésbe egymással s kövessenek egységes eljárást.

VII. Érdekes kérdést vet fel a háború abban a vonatkozásban, hogy mi

való biztosítással. A cél az lett volna, hogy azoknak, akik háborúban rokkantak lettek, egyszersmindenkorra nagyobb összeget bocsássonak rendelkezésére. Ez a biztosítás azonban érdeklődés hiányában nem jött létre.

V. *A munkásbiztosítási intézetek vagyonának elkobzása* egy idegen hatalom részéről a nemzetközi jog szerint ki lenne zárva. A hágai konferencia határozmányainak 46. §-a szerint a magántulajdon a háborúba be nem vonható. A magántulajdonhoz tartozik a biztosítás teherviselőinek vagyona is, bár az intézmények közjogi feladatokat teljesítenek. De még ha nem tekintetnék is magántulajdonnak, a nevezett határozmányok 56. §-a, amely szerint: »a községek tulajdona és az istentiszteletnek, a jótékonyágnak, a tanításnak, művészetnek és tudománynak szánt intézmények, még ha az állami is, magántulajdonnak tekintendők«, mentességet biztosít. A felsorolásban ugyanis a biztosítás teherviselőinek vagyona nem említették kifejezetten, mégis az idézett rendelkezésből arra az általános szabályra kell következtetni, hogy mindazon nyilvános vagyon védelme céloztatik, amely közhasznú célokat szolgál.

A mostani világháború, sajnos, a nemzetközi jogot a legkevésbé sem respektálta s így a biztosító intézetek kénytelenek voltak vagyonukat mindenütt biztonságra helyezni, ahol ellenséges invázió fenyegetett. Ezáltal az ellenséges betörés a munkásbiztosítás működését mindenütt megakasztotta.

A keletporoszországi, a galíciai és magyarországi betörések mutatják, hogy a munkaadók az ellenséges betöréskor üzemeiket megszüntetik, munkásaikat elbocsátják. A szegény munkásnép, amely rendszerint menekülni nem tud, ilyenkor minden segítség nélkül marad. Kelet-Poroszországban csupán Tilsit városában tartotta fenn a pénztár működését az ellenséges invázió alatt, Galiciában pedig a lebergi kerületi pénztár maradt meg helyén s hír szerint zavartalanul működik. A galíciai munkás-balesetbiztosító-intézet tisztviselőinek egy része is Lembergben maradt és folytatják adminisztrációs munkálataikat az oroszok által megszállott területeken s folyósítják a járadékokat is. Magyarországon az ellenség által fenyegetett városokból a munkásbiztosító pénztárak is menekülni voltak kénytelenek. Az ellenséges invázió a homonnai pénztár székházát, könyveit és okmányait elpusztította. A jövő feladata marad gondoskodni arról, hogy a háború tartama alatt a munkásbiztosítás e veszedelemtől is mentesíttessék s már is felmerült az eszme, hogy a munkásbiztosítási intézményeket és ezek vagyonát nemzetközi egyezményekkel kell megvédeni azáltal, hogy a Vörös Kereszt alá helyezik őket.

E helyütt felemlítem, hogy a düsseldorfi Ortskrankenkasse a németek által megszállt Namurban fiókot nyitott s működését folytatja.

VI. *A munkásbiztosító pénztárak társadalmi tevékenységére* áttérve, felémítendő az Országos Pénztár rendeletei, amelyekben a pénztárak figyelmét a kolera elleni védekezésre s a kolera elleni védő oltóanyagok beszerzésére hívja fel. Ugyancsak az Országos Pénztár köriratban szólította fel a pénztárakat a járványos betegségek elleni védekezésre azzal, hogy a járványok ellen való küzdelemben a hivatalos kötelességnek és a pénztár hivatalos eszközein kívül is minden erejükkel tegyenek meg mindent.¹⁾

A pénztárak készséggel vállalták a feladatot s késznek nyilatkoztak, hogy a jelentkező tagokat s hozzátartozóikat beoltják. Oltóanyag hiányában, amelyet a pénztárak hiába kértek, nagyobb körre működésük nem terjedhetett ki.

Az osztrák szociális biztosító intézmények kezdeményezésére az Országos Pénztár felhívta a kerületi pénztárakat, hogy arra való tekintettel,

¹⁾ A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal 1915. április 13-án kelt 4.900. szám alatt szintén adott ki rendeletet a hasi tifusz ellen való védekezés tárgyában, melyben figyelmezteti a kerületi munkásbiztosító és a vállalati és magánegyesületi pénztárakat, hogy a 22.150 VII d 1915. szám alatt kiadott belügyminiszteri körrendelet végrehajtása körül saját hatáskörükben működjenek közre.

hogy sok, a háború alatt szereshető s később a pénztárak ellátását igénylő betegséget lehet megelőzni, ha a pénztárak a hadbavonult katonáknak téli ruhaneművel való ellátásban közreműködnek, indítsanak akciót ily irányban. Sajnos, ez az akció későn indult, de még így is mintegy 15.000 koronával járult hozzá katonáink téli meleg ruhával való ellátásához.

Hasonló akciót indítottak az osztrák szociális biztosítási intézmények, amely 460.000 koronával, illetve ily értékű meleg ruhával gyarapította a harctéren küzdők felszerelését.

Igen figyelemre méltó az Országos Pénztár 51.868. számú körirata az *anya- és csecsemővédelem* tárgyában. A háború a munkáskezek nagy megfogyatkozását okozza és kétségtelenül a legnagyobb veszteségeket okozza életben, egészségben és munkaképességben annak a néposztálynak, amelynek az életéről, egészségéről és munkaképességéről jórészt a pénztár kötelessége gondoskodni. A pénztárnak törvényes szervezeténél fogva nincs módjában, hogy mindezeknek a károknak a pótlásáról vagy enyhítéséről maga gondoskodjék, de azért a törvény keretén belül is igen sokat tehet. Ezért ajánlja a pénztáraknak, hogy vegyenek részt a csecsemőhalandóság elleni küzdelemben, a szülésznők bevonásával nagy súlyt helyezzenek a szoptatási propagandára, a a terhes és szülő nők ápolása és védelme tekintetében az orvosokkal együttesen tegyenek meg minden lehetőt és végül, hogy a tuberkulózis, a nemibetegségek, a ragadós gyermekbetegségek és az alkoholizmus elleni küzdelemben tegyenek meg minden lehetőt.

A munkásbiztosító pénztárak szociális tevékenysége között legfontosabb az az áldozatkészség, amellyel a bevonult pénztári tagok családtagjainak ingyenes gyógykezeléséről és gyógyszerekről gondoskodnak. A német kivételes törvény, amely a pénztárakat magasabb jövedelemhez juttatta, felmentette a pénztárakat a családtagok kezelésének kötelezettsége alól. Annál nagyobb becslésre tarthat számot a magyar munkásbiztosításnak ez az önkéntes elhatározása, amely a közegészségügynek megbecsülhetetlen szolgálatot tesz, anélkül, hogy ellenszolgáltatásban a legcsekélyebb mértékben is részesülne.

Az osztrák és a német munkásbiztosító intézetek szociális tevékenységéről részletesebben beszámolni nem kívánok, azt hiszem, elég annak felemlítése, hogy a rendelkezésükre álló nagyobb arányú eszközökhöz képest a mi szerény viszonyainknál sokkal kiválóbb mérvben vették ki részüket a háborús viszonyok által rájuk rótt kötelezettségekből. Mégis megemlékezem arról, hogy a berlini rokkantbiztosító intézet a *munkanélküliség enyhítésére* a városi tanácssal és a munkásszervezetekkel együtt működik. A rokkantbiztosító intézet első sorban azokat a biztosított tagjait segítyezi, akik családjukat saját keresetükből tartották el s akik munkanélküliség miatt jutottak inségbe. Oly munkanélkülieket, akiknek családja nincs, a városi tanács segítyezi, de a biztosító intézet különös méltánylást érdemlő esetekben a segítyék felemeléséhez hozzájárul. Azonkívül az elismert szakszervezetek által nyújtott munkanélküli segítyéhez 50%-os arányban a biztosító intézet is hozzájárul, ha a segítyt jogosultnak tartja s az illető rokkantság esetére nála biztosítva van.

A munkásbiztosítás nagy érdekelttségére mutat az a körülmény, hogy Berlinben a szociális biztosítási ügyekben adandó felvilágosítások céljából hadi tanácsadó irodát létesítettek. Az iroda díjtalanul ad tanácsot mindenmű munkásbiztosítási ügyben és szükség esetén kórházakba is elküldi tagjait megbízások átvétele és tanácsadás céljából. Az irodához működésének első hetében már 700 esetben fordultak tanácsért. Az iroda szervezői erre való tekintettel odatörekedtek, hogy más nagy városokban is létesüljenek hasonló intézmények s azután valamennyien lépjenek érintkezésbe egymással s kövessenek egységes eljárást.

VII. Érdekes kérdést vet fel a háború abban a vonatkozásban, hogy mi

befolyása van a szociális biztosítás fejlettségének az egyes országok *harc-képességére*. A szociális biztosítás a nép egészségügyére rendkívül kedvező hatással volt. A munkásvédelem, a balesetek megelőzése pedig számos esetben őrizte meg olyanok munkaképességét és ezzel harc-képességét is, akik különben balesetek áldozatává lettek volna. A népbetegségek, különösen a tuberkulózis leküzdésére irányuló nagyszabású tevékenység, a lakás-felügyelet és még a betegsegélyezés átmenetileg ható eszközei is sokat jelentenek a népegészségügy tekintetében. A családtagok ingyenes gyógykezelése és a gyermekágyi segély nagy mértékben hozzájárult ahhoz, hogy egészséges utódok legyenek felnevelhetők. A közegészség javulása kétségtelenül hozzájárul ahhoz, hogy a nép harc-készsége növekedjék. Lényeges és figyelemreméltó még az is, hogy a szociális biztosítás, különösen a balesetbiztosítás, a szakorvosok egész sorát képezte ki, akik a sebészeti kezelésben a fejlődésnek új és új útjait nyitják meg s tapasztalataik bizonyára a háborúban megsebesülteknek is előnyükre fognak szolgálni. A balesetbiztosítás fejlődésének köszönhető az is, hogy orvosok és technikusok egyesült erővel törekszenek arra, hogy a baleset folytán munkaképességükben visszaesett sérültekre minél használhatóbb segédeszközöket, apparátusokat szerkesszenek, amelyek bizonyára a háborúban megrokkantakra, részben megfelelő átalakítások mellett, igen jól felhasználhatók lesznek.

A szociális biztosítást szolgáló intézményeknek (betegsegélyző pénztárak, balesetbiztosító- és rokkantbiztosító intézetek) jelentékeny vagyona háborúviselés esetén kétségtelenül jelentékeny szerepet játszik, — mert hiszen a pénzügyi készütség rendkívül nagyfontosságú. Nálunk nem lehet ily vagyonról még egyelőre szó, ellenben Németországban hatalmas vagyonok állnak a szociális biztosítás rendelkezésére. A biztosító intézményeknek a betegsegélyezés terén 331 millió, a balesetbiztosítás terén 565 millió és a rokkantbiztosítás terén 2.660 millió vagyon áll rendelkezésükre. Természetesen felmerül az a kérdés, hogy ez a jelentékeny vagyon felhasználható-e a Németbirodalom által hadicélokra, illetve, jogositva vannak-e a biztosítási intézmények ezen eszközöket a birodalom rendelkezésére bocsátani és végül, ellenséges állam ezt a vagyont, mint közvagyon, lefoglalhatja-e?

A harc-készség fentartásához kétségkívül nagy mértékben hozzájárul az a körülmény, hogy a munkásbiztosítás szervei a háború alatt zavartalanul folytatják működésüket s így az itthonmaradottak egészségének megőrzése, a hadiszerek gyártásával foglalkozók munkaképességének fentartása céljából igen nagy fontosságú. A háború által teremtett új helyzetnek a munkásbiztosítás minden szerve igyekezett megfelelni. A mozgósítás után azonnal rendelkezésre bocsátották mintaszerűen berendezett kórházait, üdülőtelepeiket. Ezek az intézetek összes felesleges készpénzüket átutalták a birodalmi bankhoz, ezzel az állam pénzügyi készütségét erősítették. A magyarországi pénztárak e téren szintén említésre méltó tevékenységet fejtettek ki a sebesültek és betegek gyógykezelése körül. A hadikölcsön jegyzésből a magyarországi munkásbiztosítás 2.000.000 koronát meghaladó összeg erejéig vett részt. Természetesen a hatalmas németországi munkásbiztosítás hozzájárulása a harc-készség emeléséhez sokkal említésre méltóbb. A rokkantbiztosító intézetek, mint első hozzájárulást már 400.000 márkát bocsátottak a Vöröskereszt rendelkezésére. Megtehették ezt azért, mert a Reichsversicherungsordnung 1.274. §-a megengedi, hogy az országos biztosító intézetek a birodalmi biztosítási hivatal jóváhagyásával olyan intézkedések céljaira bocsássanak anyagi eszközöket rendelkezésre, amelyek a rokkantságot elhárítani és a biztosításra kötelezett lakosság egészségügyi viszonyait javítani alkalmasak.

A birodalmi biztosítási hivatal megengedte, hogy ezek az intézetek vagyonuk 5%-ig bocsáthassanak anyagi eszközöket rendelkezésre, a köz-

egészségügy javítására, járványok megakadályozására, a munkanélküliség elleni küzdelem céljaira, stb. A munkásbiztosítás tehát ezen a címen 100 millió márka erejéig folyósíthat összegeket.

A munkásbiztosítás által megtartott és helyreállított munkaerő a nemzeti vagyont emeli; közvetve vagy közvetlenül a véderőnek javára szolgál.

A morális hatásról, amit a munkásbiztosítás gyakorol a harctéren álló katonák lelki világára s az itthonmaradottakra, elfeledkeznünk szintén nem szabad.

Látjuk tehát, hogy a béke és a kultúra forrásai a háború céljaira is nyitva állnak.

VIII. Arra a kérdésre kell még válaszolnom, *hogyan minő feladatok várnak a munkásbiztosításra a háború után?*

A munkásbiztosításhoz fűződő nagy érdekek elsősorban azt a kötelezettséget rójják a munkásbiztosítás szerveire, hogy a háború tartama alatt minden lehető kövessenek el arra, hogy működésüket zavartalanul folytathassák, törvényes feladataiknak eleget tehessenek s hogy a háború utáni időre teljesen felkészülten álljanak. Az orvosok egybehangzó véleménye szerint, sajnos, a legsúlyosabb járványokra kell elkészülve lennünk, ezek fellépése pedig a munkásbiztosítás teherviselőképességét igen nagy próbára fogja tenni. Számolni kell továbbá a harctérről visszakerülő pénztári tagok sűrű megbetegedésére. A harctér viszontagságai közben ugyanis a tagok túlnyomó nagy része mind különböző krónikus és akut megbetegedéseket szenvednek, (rheuma, gyomor és béltápanyag, szívbajok, idegbetegségek, stb.). De azok, akik látszólag mint munkaképesek térnek vissza, szervezetüknek ellenállóképessége meggyengül s így igen hajlamosak lesznek minden megbetegedésre. A háború után következő egy-két évtized tehát súlyos helyzetet teremt a pénztárakra s minthogy számolni kell azzal is, hogy az államkormányzat éppen ebben az időszakban legkevésbé fog a munkásbiztosítás ügyeivel foglalkozni, a pénztárakra vár az a kötelezettség, hogy felkészültségükről gondoskodjanak.

Figyelembe jönnek még a háború rokkantjai is. Ezek közé nemcsak azokat kell számítani, akik testi épségükben megcsonkultak, a nyomorékokat és bénákat, hanem azokat, akiknél a krónikus betegség annyira kifejlődött, hogy csak rokkant-állományba tartozóknak lehet őket tekinteni. Igaz ugyan, hogy a háború rokkantjairól való gondoskodás az állam feladata, az államnak kötelessége a rokkantak gyógyítása és segélyezése, a munkásbiztosítás intézményei azonban kell, hogy az államot kötelessége teljesítésében támogassák, intézményeiket a gyógyítás körül rendelkezésre bocsássák s másrésztől odahassanak, hogy gyógyíthatatlanul az állam gondoskodása alól egy beteg se kerüljön ki, mert különben ezek rögtön a munkásbiztosítás szolgáltatásaihoz fordulnak.

Kérdés, hogy a munkásbiztosító pénztárak elég anyagi eszközökkel rendelkeznek-e, hogy ezen feladataiknak megfeleljenek. A válasz csak az lehet, hogy: *nem*.

Még a nagy tartalékokkal rendelkező osztrák és német pénztárak is aggályokat táplálnak aziránt, hogy miként fognak a háború után kötelezettségeiknek megfelelni. Felfogásuk ugyanis az, hogy a meglévő tartalékokat felélniük nem szabad, mert hiszen ezeket a munka harcmezéjén megbetegedettek és megsérültek gyógyítására és istápolására gyűjtötték, és nem a háború áldozatai számára. A német pénztárak tehát azt kívánták, hogy a birodalom a hadisarc megállapításakor a munkásbiztosítás intézményeire is legyen tekintettel és gondoskodjék arról, hogy a munkásbiztosítás is megfelelő kárpótlásban részesüljön. A betegsegélyző pénztárak terheit másfél milliárdban állapították meg s a hadisarcból is ily összegű kártérítésre tartanak igényt. De mi történik akkor, ha a birodalom hadisarcot nem fog kapni? Ez esetben az állam támogatását elengedhetetlen köve-

telménynek tartják. Ugyanilyen állásponton állanak az osztrák pénztárak is, amelyek hazafias áldozatkészségből tartalékaiknak egyrészét kiharították a háború által okozott többletkiadások fedezésére, a további áldozatokat az államtól várják. Stier-Somló a német szakirodalomban felvetette már most azt a kérdést, hogy nemcsak a háború utáni időben, de a háború alatt is, a háború által okozott többletkiadásokat az állam köteles megtéríteni a munkásbiztosításnak s külön biztosítási adót hozott e célra javaslatba. Az ő érvelése az, hogy a munkásbiztosítás a háború céljait szolgálja, ennek költségei pedig az ország egyetemét és nem magát a biztosító érdekeltiséget terheli.

Magyarországon a munkásbiztosításnak tartalékja nincs. Normális időkben is súlyos pénzügyi zavarokkal küzdöttek a munkásbiztosító pénztárak, az állam támogatása tehát nálunk sem lesz elkerülhető, annál kevésbé, mert nálunk rokkantbiztosítás hiányában a betegsegélyezés szervei oly terheket is viselnek, amelyek tulajdonképpen a rokkantbiztosítást illetnék. A munkásbiztosító pénztárak feladata, hogy a háború rokkantjairól való gondoskodással egyidejűleg a rokkantbiztosítás megalkotását sűrűsse.

A nemzet jövője és létfenntartása érdekében fontos kötelesség a háborúban elvesztettek pótlása. És ha nagy nemzeti érdek volt eddig is a csecsemőhalandóság megszüntetése és általában a néppusztító betegségek elleni küzdelem, a háború utáni időszakban ez még sokkal fontosabbá válik. A munkásbiztosítás szerveire tehát e téren is súlyos kötelességek várnak.

Azt hiszem, hogy mindezek a kérdések elég fontosak arra, hogy nálunk is sürgős munkára készítsék az érdekeltiséget, mert minden mulasztás, amit e téren elkövetünk, érzékeny károkat fog okozni. A munkásbiztosítás érdeke itt egybekapcsolódik a magyar állam és a magyar nemzet érdekeivel. E fontos feladatokra tehát kellő komolysággal és alapossággal kell előkészülnünk. Ezekre kívántam Egyesületünk keretében a munkásbiztosítási érdekeltiség és az államkormányzat figyelmét felhívni.

Háborus munkásbiztosítási jogkérdések.

Dr. Sasvári József: A háború a munkásbiztosításban számos vitás kérdést vetett fel, amelyeknek megoldása annál nehezebb, mert a munkásbiztosítási törvények a háborús állapotra nézve — egyetlen csekély kivétellel, a német rokkantbiztosításra vonatkozólag — semmiféle intézkedést nem tartalmaznak. A felmerülő kérdéseknek eldöntése csupán a munkásbiztosítás egyéb jogszabályainak egybevetése és az általános jogszabályok figyelembevételével úján lehetséges. Németország birodalmi gyűlése 1914. augusztus 4-én megtartott emlékezetes ülésén kétrendbeli rendkívüli törvényt hozott a munkásbiztosításra vonatkozólag, valamiképpen 1914. december 3-án szövetségtanácsi rendelet jelent meg a hadbavonultak feleségeinek gyermekágyi segélyére nézve. Természetesen e törvények értelmezése körül is támadtak viták, valamiképpen ezeknek a törvényeknek a Reichsversicherungsordnungdal való összefüggése körül is. Ausztriában és nálunk rendkívüli törvények a munkásbiztosítást illetőleg nem hoztak és így a háborúval kapcsolatban felmerült kérdések elintézése tekintetében kizárólag az 1907. évi XIX. t.-c., illetőleg az osztrák munkásbiztosítási törvények alapján kell elindulnunk.

Legtöbb vitás kérdés a betegsegélyezés terén merült fel. A baleset- és rokkantbiztosítás terén kevesebb, amihez hozzájárul, hogy e biztosítási ágaknál felmerülő kérdések közül egynémely csakis a háború után lesz aktuálissá.

Nincs módomban a maga teljességében felsorakoztatni az összes kérdéseket. Az élet mindennap újakat és újakat hoz felszínre, nap-nap

után a már felmerült kérdések új meg új oldala kerül az e kérdésekkel foglalkozók elé.

Első sorban a betegségyezésre vonatkozó kérdéseket kívánom tárgyalás alá venni és e csoportnál is a biztosítási kötelezettség kérdése az, amely mindenekelőtt figyelmet érdemel.

A betegségi munkásbiztosítás az ipari és kereskedelmi alkalmazottakra vonatkozik és így általános alapelvként lehet tekinteni azt, hogy a katonai szolgálatot teljesítők biztosítási kötelezettség alá nem esnek. A munkásbiztosításnak alapja a foglalkozással járó veszély. E szempont kell, hogy irányadó legyen az egyes részletkérdések elbírálásánál. Megállapítandó tehát, hogy a katonai szolgálatot teljesítők betegségi biztosítási kötelezettség alá nem esnek, a fegyvergyakorlatot teljesítőkre nézve a munkásbiztosítási törvények külön, kifejezetten intézkednek. Ez intézkedésekkel később foglalkozom.

Azok, akik bár a hadműveletekkel kapcsolatban, de nem mint katonák, tehát nem állampolgári kötelességük, a katonai szolgálat teljesítés alapján végeznek valamely munkát, — amely egyébként biztosítási kötelezettség alá esnék — biztosítási kötelezettség alá esnek. Biztosítási kötelezettség alá esnek pedig azon az alapon, hogy munkaszerződéssel alkalmaztatnak, még az esetben is, ha e munka kötelező teljesítésére nézve törvényes szabályok intézkednek, ha ily munka teljesítésére kényszereszközök vehetők igénybe. Több ily munkanemet sorolhatok fel. Ide tartoznak az erődítési munkálatoknál alkalmazott munkások, az utak, hidak, etc. javításánál és építésénél munkát teljesítő polgári munkások.

Vita merült fel az ilyen munkásokra nézve abban az irányban, hogy munkaadójuknak ki tekintendő és ebből folyólag mely pénztárhoz tartoznak?

Az egyik német vasút katonai igazgatás alá helyezettén, az a kívánság merült fel, hogy a vasútnak munkaadói minősége megszűnván, a munkások a helyileg illetékes betegségyező pénztárhoz tartozása mondassék ki, szemben azon állásponttal, hogy a munkások a vasúti üzemi pénztárnál maradjanak továbbra is biztosítva. E kérdés olyképen döntetett el, — tekintettel arra, hogy a vasút teljes egészében bocsátja üzemét alkalmazottaival együtt a katonai hatóság rendelkezésére, — hogy az alkalmazottak munkaadójának továbbra is a vasút tekintendő és így az üzemi pénztárnál való további biztosítás indokolt.

Nálunk az erődítési munkával kapcsolatban merült fel jogvita az 1907 : XIX. t.-c. 120. §-a alapján, abban a tekintetben, hogy az erődítési munkálatok igazgatóságának székhelye határozza-e meg az illetékes pénztárt, vagy pedig az a hely, ahol a munkások a munkálatokat teljesítik.

Véleményem szerint az ily központilag igazgatott, különben is helyileg meg nem határozható munkálatokra nézve nem alkalmazható az a törvényi rendelkezés, hogy a munkateljesítés helye állapítja meg az illetékes pénztárt. Gyakorlati érvek is ezen álláspont mellett szólnak.

A hadifoglyokra nézve az a gyakorlat, hogy biztosítási kötelezettség alá nem vonhatók. E felfogás indoka, hogy foglalkoztatásuk nem munkaviszony alapján történik, hanem kényszer alapján. Ezen a viszony lényegét jellemző tulajdonságon nem változtat az, hogy díjazást kapnak.

Különböző értelmezést találunk a biztosítási kötelezettség tekintetében a szakirodalomban és a hatóságok döntéseiben is arra nézve, hogy az a munkás, akivel munkaadója megállapodik, hogy munkaviszonya a háború utánra is tovább folytatódik és akinek illetményeit a háború tartamára tovább fizeti, vagy részben tovább fizeti, a tényleges munka megszakításának tartamára biztosítási kötelezettség alá esik-e vagy sem.

A biztosítás fentartása érdekében számos német pénztár arra az álláspontra helyezkedett, hogy az ilyen »szabadságolás« esetében a biztosítási kötelezettség továbbra is fennáll. Ennek a felfogásnak indokolására

a német gyakorlat hivatkozik a badeni közigazgatási bíróság 1912. évi november hó 12-iki határozatára, amely szerint annak a kérdésnek eldöntésére nézve, hogy a biztosítási kötelezettség fennáll-e a szabadságolás tartamára, az a döntő, hogy a munkaviszonyt folytonosnak lehet-e tekinteni? Folytonosnak azonban a munkaviszony akkor tekinthető, ha a munkás munkaerejét mindenkor a munkaadó rendelkezésére tartja és ennek bármikor történő felhívására tényleges szolgálatát újból elkezdheti. Az, hogy a közbeeső időben a munkaadó tényleges rendelkezési joga a munkás fölött szünetel, közömbös azzal a körülménnyel szemben, hogy a munkaadó intézkedési jogát ezen időn túl magának biztosítja. Ezen önmagában véve helyes indokolásnak a hadbavonultakra való alkalmazása nagyon kérdéses, mert hiszen a munkaadónak rendelkezési joga a hadi szolgálat tartama alatt nincs meg, a hadbavonult természetesen nem teljesítheti a munkaadónak felhívását a munka újbóli megkezdésére nézve. Egyébként is a szabadságolásra vonatkozó megállapodás fontos eleme a szabadságolás tartamának megállapítása, ez pedig a hadbavonultaknál nincs meg. Megemlítem, hogy a Reichsversicherungsamt 1914. június 9-iki határozata is előfeltételként kívánja a szabadság fenforgására nézve »az állandó szolgálati lehetőséget«. Ilyképen csakis erőszakolt értelmezéssel lehetne megoldani a »szabadságolás« alapján a hadbavonultak biztosításának nehéz kérdését.

A háború alatt gyakorta megisméltendő fizetésleszállítások folytán felmerült a biztosítási kötelezettség tekintetében az a kérdés, hogy azok, akik a törvényben megállapított fizetési határnál magasabb javadalmazás miatt biztosítási kötelezettség alá nem estek, biztosításra kötelezetté válnak-e az esetre, ha a háború folytán történő illetményleszállítás következtében illetményeik már a törvényben megállapított határ keretébe esnek? Azzal a felfogással szemben, hogy a fizetésleszállítási intézkedés ideiglenes és így a biztosítási kötelezettség megállapítására nincs befolyással, helyesebbnek tartom azt a felfogást, hogy az ily fizetésleszállítás, ha ennek folytán az illetmények a törvényben megállapított kereten belül esnek, a biztosítási kötelezettség megállapítására alkalmas. Teljesen közömbös a biztosítási kötelezettség kérdésének eldöntése szempontjából, hogy a háború után újból emelkedik a fizetés. De különben is általánosságban a fizetések feltétlen emelkedéséről beszélni nem lehet, mert hiszen a munkaadó nem azonnal a háború után állítja vissza az eredeti fizetést, hanem esetleg bevárja a gazdasági viszonyok javulását.

E kérdéssel kapcsolatos a járulékfizetési kötelezettség kérdése. Tartozik-e a munkaadó járulékot fizetni, ha az illetményeket részben vagy egészben folyósítja. E kérdésekre bővebben kitérni ez alkalommal nem kívánok.

A munkásbiztosítási törvények a munkából való kilépés esetére az önkéntes továbbfizetés lehetőségét megállapítják. Az önkéntes továbbfizetés az a mód, amelyet a hadbavonultak jogaik fentartására leginkább felhasználtak.

Nálunk az önkéntes továbbfizetéssel kapcsolatos kérdések úgyszólván egyáltalában nem merültek fel, mert ilyen önkéntes továbbfizetésre nézve gondoskodás a tagok hozzátartozói és a községek részéről nem történt, aminek legfőbb részben az az oka, hogy a háború kitörése után törvények a munkásbiztosítás tekintetében nem alkottattak és így a tagsági jogok fentartásának gondolata nem is igen merült fel. Mindenesetre vizsgálni kívánom azért a kérdést az 1907. évi XIX. t.-c. szempontjából is, amelynek rendelkezései a német törvény rendelkezéseivel nagyjában azonosak, annál is inkább, mert az újabb behívások folytán bevonultaknál ez a kérdés ismét felmerülhet.

Az 1907. évi XIX. t.-c. 60. §-a szerint »az a kötelezett tag, aki tag-

sági kötelezettségét megállapító foglalkozásból kilép és e foglalkozásból való kilépés napjától számított négy hét alatt az addig esedékessé vált járulékot sajátjából befizeti, orvosi vizsgálat nélkül továbbra is megmarad az Országos Pénztár önkéntes tagjának, mindaddig, míg a magyar szent korona országaiban tartózkodik és a járulékokat az alapszabályszerű esedékesség szerint befizeti.«

A Reichsversicherungsordnung 313. §-a szerint a munkából való kilépés előtt 12 hónapon át legkevesebb 26 hétig, vagy a munkából való kilépést megelőzőleg közvetlenül 6 hétig biztosított tag fentarthatja tagságát belföldi tartózkodása alatt. Az osztrák törvény lényegileg azonos intézkedést tartalmaz.

Az 1907. évi XIX. t.-c. 61. §-a szerint az a tag, aki az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító pénztárnál egy év tartama alatt összesen legalább hat hónapig volt biztosítva s keresethiány miatt tagsági járulékait megfizetni nem képes, a törvény szerint való legcsekélyebb mérvű betegsegélyezés iránti jogait, ha a magyar szent korona országainak területén tartózkodik, az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztártól való kilépés után még három hétig, ha pedig két év leforgása alatt legalább tizenkét hónapig volt biztosítva, hat hétig élvezi.

A Reichsversicherungsordnung 214. §-a azt állapítja meg, hogy ha a biztosított keresethiány miatt lép ki a tagok sorából, úgy igénye, ha 12 hónap alatt 26 hetet vagy közvetlen megelőzőleg 6 hetet volt biztosítva, a minimális szolgáltatásokra megvan, ha a biztosítási esemény a keresethiány tartama alatt, de a kilépéstől számított 3 héten belül áll be.

A német gyakorlat úgyszólván teljesen egyöntetű felfogást mutat abban a tekintetben, hogy az önként tovább fizetőknek a betegségi biztosítás szolgáltatásait a háborúban szerzett betegség és sérülések eseteire nyújtja. Erősebb visszhangot keltett az ellenkező felfogás a Reichsversicherungsordnung 214. §-ában meghatározott passzív tagság tekintetében. E felfogás szerint ugyanis a törvény nem ad jogot a munkából való kilépéstől számított 3 héten belül a harctéren történő megbetegedés vagy sérülés esetén a segélyezési szolgáltatásokra.

Az eddigi osztrák gyakorlat a német gyakorlattal szemben elvileg kizáródnak tartja a háborúban történt sérülésekből és megbetegedésekből eredő segélyezési igények kielégítését, abból a felfogásból kiindulva, hogy a munkásbiztosítás az ipari és kereskedelmi alkalmazottak részére teremtett meg és ezen biztosítás keretébe a háborúban történt sérülések és megbetegedések bele nem illeszthetők.

Mielőtt a német uralkodó felfogás indokainak részleteibe és az ezzel kapcsolatban felmerülő részletkérdésekkel foglalkoznánk, rá kell mutatnom arra a jelentős elvi felfogásbeli ellentétre, amely az említett német és osztrák felfogás között van abban az elvi kérdésben, hogy t. i. a háborúban történt megbetegedés és a segélyezés a szociális biztosítás kereteibe beleilleszthető-e. A szociális biztosítás alapja a foglalkozással járó veszély, a szociális biztosítás az iparban, kereskedelemben és részben a mezőgazdaságban dolgozó munkásság részére készült, a háborúba bevonultak azonban teljesen kiemeltetnek a polgári életből és így segélyezésüknek pénztári feladattá tétele ezen felfogás figyelembe vételével nem mondható indokoltnak.

Igaz ugyan, hogy a munkásbiztosítási törvények nem intézkedvén a háborúról, a törvény szövege alapján megkülönböztetést tenni a háborúban szerzett betegség vagy más betegség között nem lehet. A törvények biztosítják az önként továbbfizetés útján a tagság fentartását és így a törvények rendelkezései figyelembevételével a hadbavonultak önként továbbfizetési jogai nem szüntethetők meg.

E helyütt utalnom kell azonban arra, hogy a munkásbiztosításban

felmerülő kérdések elbírálásával némileg másképen állunk, mint más jogkérdések elbírálásával. A magánjog keretében ítélkező bíró a jogszabályok szövege és értelme alapján a felmerülő vitás kérdéseket eldönti, anélkül, hogy döntése anyagi konzekvenciáit ítélete meghozatalánál figyelembe venné. Nem úgy értem ezt, hogy a magánjog keretébe eső bíraskodásnál nem volna megfelelő szerepe a peres felek érdekei vizsgálatának, de a magánjogi szabályok értelmezésében e szempont mindenesetre alárendelt jelentőségű lesz. A szociális biztosítási törvények alkalmazásánál, e törvények értelmének keresésénél azonban nagy szerepet kell juttatni annak vizsgálatának, minő befolyással van valamely vitás kérdés eldöntése az állandó alperesként szereplő pénztárak helyzetére, beilleszthető-e a vitás kérdés egyik vagy másik irányban való eldöntése a szociális biztosítási törvények megalkotásánál irányadóul vett pénzügyi alapba? Ne hogy félreértessem, hangsúlyoznom kell, hogy a törvény világos értelmében, félreérthetetlenül megítélendő szolgáltatások tekintetében a finansziális alap keresése a bírói ítélkezés során elhibázott volna, de mihelyt arról van szó, hogy a törvény szövege mellett kétségek vannak arra nézve, intencionált-e a törvény valamelyes szolgáltatását vagy sem, más jellegű jogviták eldöntésénél jóval nagyobb szerepet kell adni a pénzügyi helyzet vizsgálatánál, annak a szempontnak, hogy a hozandó ítélet a pénztárak pénzügyi helyzetének és a szociális biztosítási törvény által alapul vett finansziális bázisnak megfelel-e vagy sem?

És ha ezt a szempontot vesszük figyelembe, akkor a német gyakorlattal szemben az osztrák gyakorlat álláspontját kell magunkévá tenni.

Kétségtelen, hogy a szociális biztosítási törvények megalkotásánál háborúra egyik törvényhozás sem gondolt. Kétségtelen, hogy a háború veszélyeivel járó anyagi megterhelést egyik törvényhozás sem tette számítás tárgyává és így kétségtelen az is, hogy a háború által okozott segélyezési igények kielégítése a pénztáraknak oly terhet jelentene, amelyre a törvény által kontemplált anyagi bázis mellett a törvényhozó nem számított. Arra az esetleges ellenvetésre, hogy a munkásbiztosítási törvények a passzív tagságra vonatkozó rendelkezésekkel, valamint a katonai fegyvergyakorlatokra vonatkozó intézkedésekkel az előbb kifejtett általános elvet átörökítik, az a válasz, hogy a törvények ideiglenes munkahiány esetére kontempláltak segélyt a passzív tagság intézményével és világosan körülhatárolt igényeket jelöltek meg a fegyvergyakorlatra vonatkozó intézkedésekkel és ezen terheket a pénzügyi alap lefektetésénél figyelembe is vették. Különben is a most említettek, akik ideiglenesen lépnek ki a munkából, a dolgozó munkásság keretében maradnak, míg a háború a hadbavonulókat polgári foglalkozásuk köréből teljesen kiemeli határozatlan időre és a hadbavonultak ellátása tekintetében épúgy, mint betegség és sérülés esetére való gondoskodás tárgyában, egészen különleges rendelkezések vannak hatályban, amelyek a pénztár szolgáltatásait részben feleslegessé teszik, részben pedig oly többletté, amely a hadbavonult biztosított munkásság és a többi hadbavonult között aránytalanságot teremt.

Ezt a felfogást, a háborúban szenvedett betegségből és sérülésből származó segélyezési igények elutasítását, amelyet a Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztár igazgatósága egyik legutóbb hozott határozatában magáévá tett, nem hadbavonult polgártársaink iránti szűkkeblűség sugallta. Hogy nem hiányzik azokból, akik ezen felfogást magukévá teszik, a hadbavonult munkásság heroikus küzdelmének méltánylása, azt felesleges hangsúlyoznom. Rá kell azonban mutatnom, mert hiszen mindenkor akad ilyen kérdéseknél a látszólag ridegebb felfogás elítélésére érzelmi indok, arra, hogy a pénztárak ezen terhek vállalásával az állam terheit vállalják magukra, az ipari és kereskedelmi érdekeltség vállal magára ismét oly terheket, amelyeket az állam egyetemének kellene viselnie.

Ha az állam védelmének céljaira polgárait polgári foglalkozásukból kiemeli, természetes kötelessége, hogy azon mértékig, amely mértékig lehetséges, gondoskodjék sérülésük s megbetegedésük esetén ellátásukról és gyógyíttatásukról, gondoskodjék itthon maradt családtagjaik támogatásáról, gondoskodjék megfelelőleg a háborúban megrokkantakról. Kétségtelen, hogy mindezen állami feladatok tekintetében az eddigi törvényekben megjelölt eszközök távolról sem elégségesek, kétségtelen az is, hogy éppen a munkásság, amely a háború terheit fokozottabb mérvben érzi — nemcsak a háborúban, hanem a háború után is, — fokozottabb mérvben jogosult az állam gondoskodásának követelésére. De ezen gondoskodás helyébe, vagy ezen gondoskodás mellé a pénztárak megterhelését helyezni antiszociális akkor, ha ez a pénztárak pénzügyi egyensúlyát felborítja és ezzel az itthon maradt dolgozó munkásság, valamint a háború után az egész, a pénztárakban tömörült munkásság ellátásának rovására megy, már pedig ennek rovására kell, hogy menjen.

A német gyakorlat állásfoglalását a törvény szövegével indokolta. A német gyakorlat szerint a törvény szövege követeli meg a biztosítás valamelyes módon való fentartása esetén a háborúban szerzett sérülések s megbetegedések biztosítási esetnek való tekintését.

Ámde joggal feltehető az a kérdés, hogy ha az illetékes fórumok e felfogás érvényesítésétől a pénztárak pénzügyi egyensúlyának összeroppadását várták volna, nem tekintenék-e a jogi felfogás érvényesítésénél előbbrevaló érdeknek a pénztárak egyensúlyának fentartását? Az a sajátos helyzet áll elő ezen kérdés elbírálásánál, amiképen a szociális biztosítás jogkérdéseiben számos esetben, hogy az elfoglalt álláspont indoklásának csak jogi része jut előtérbe, azok a mérlegelések, amelyek a pénzügyi helyzettel kapcsolatosak, ezen jogi állásfoglalás mögött rejtve maradnak.

Hiszen a munkásbiztosítás jogászai és a munkásbiztosítás szakemberei között nagyon gyakran abban nyilatkozik meg az ellentét, hogy a jogászok a törvény értelmezésénél a szociális biztosítási jogkérdések speciális jellegét érvényesíteni nem engedik, ami nem is csodálható, hiszen előbbi hivatásukban és a bíróságok elnökei még ma is magán, vagy büntetőjogi kérdések elbírálásával foglalkoznak, ami mellett más oldalról azt sem szabad tagadni, hogy a szociális biztosítás törvényeken épül fel és a törvény szövegének és intencióinak érvényesülni kell akkor is, ha ez intenciók a gyakorlat férfainak felfogásával, amelyek gyakran régi törvényeken és gyakorlaton alapulnak, nem is mindenkor egyeznek.

Érdekesen világít a német gyakorlat felfogását kialakító momentumokra dr. Stier-Somlónak a »Zeitschrift für die gesamte Versicherungswissenschaft«-ban legutóbb megjelent egyik cikke, amelyben rámutat arra, hogy amidőn a pénztárak táppénzt nyújtanak a hadbavonultaknak, olyan okból nyújtják ezen szolgáltatást, amely nem az illető személy munkaképtelenségére, hanem az illető személynek a birodalomhoz tartozásával függ össze. »A munkaképtelenséget a háborút viselő birodalom okozza, így tehát a logika és igazságosság követelményének az felel meg, hogy e terheket a német birodalom viselje.« Rámutat arra is, hogy ahol a háború viselésére milliárdok kellene, a szociális biztosítás terheinek megkönnyítésére néhány milliónak okvetlenül rendelkezésre kell állnia.

A német uralkodó felfogás tehát abból indult ki, hogy a törvény szövege alapján a háborúban megbetegedettek és megsérültek részére a segélyeket nyújtani kell. A segélyek nyújtása a pénztárak pénzügyi egyensúlyát nem dönti meg, mert hiszen remélhető a birodalom pénzügyi támogatása. A községek támogatása bizonyos mérvben megvan a kivételes törvény alapján, a munkásbiztosítási intézmények pedig jelentékeny tartalékokkal rendelkeznek.

Ezen momentumok figyelembevételével megmagyarázhatóvá válik a német gyakorlat állásfoglalása. Ugyancsak e momentumok magyarázzák azonban egyszersmind azt is, hogy nálunk és Ausztriában — ebben látom az osztrák felfogásnak az említett irányban való kialakulásának okát is — ahol a törvényhozás részéről a munkásbiztosítás tekintetében nem történt intézkedés a háborús állapot beállása óta, a pénztárak nem kockáztathatják meg a pénzügyi egyensúlynak megbolygatását, mert hiszen az állami támogatás lehetőségével szemben szkepszist mutatni ma már talán nem túlzott. Ausztriában miniszteri intézkedés van, azonban ez is tulajdonképpen csak jóindulattal, de nem intézkedésekkel teli rendelet.

Figyelmet érdemel — mint előbb említettem — még az, hogy a német kivételes törvény intézkedéseinél felvételre a törvénybe, hogy a községek az esetben, ha a pénztárak minimális szolgáltatásait nem fedezi a felemelt járulékszázalék, a pénztárak terhehez hozzájárulni kötelesek és így legalább bizonyos mérvben a köz terheivé válnak külön állami támogatás nélkül is a pénztár terhei.

Arra nézve, hogy a német hatóságok mennyire feltétlen kötelezettségnek tekintik a községek hozzájárulási kötelességét, jellemző az egyik biztosítási hivatal döntése, amely szerint a község nincs jogosítva a pénztár háborút megelőző mérlegét követelni, mert azelőtti deficittől a községek hozzájárulási kötelezettsége teljesen független.

Természetesen kérdés, meddig lesz hatályban a kivételes törvény és így mennyi anyagot jelent a községek hozzájárulása.

Nálunk és Ausztriában kivételes törvény nincs és így ez a momentum az, hogy a pénztárak terhei részben egyetemes terhek, amely esetleg a pénztárakat más állásfoglalásra bírhatná, nem érvényesül. A pénztárak különben a háború után amúgy is hosszú ideig érezni fogják a háborúból eredő terheket, az utólag felmerülő betegségekből folyólag, úgy hogy a pénztárak a hadbavonultak segélyezési igényeinek kielégítése nélkül is súlyosan meg fognak terheltetni.

A részletekre áttérve, megemlítem, hogy nagyobb ellentmondást váltott ki a passzív tagság alapján való segélyezés kérdése, mint az önkéntes továbbfizetés alapján való segélyezés, azzal az indokolással, hogy a passzív tagság esetén való segélyezésnél a pénztár a fokozott háborús veszéllyel szemben semmiféle ellenértéket nem kap, míg az önként továbbfizetésnél a járulékok a pénztárnak a háborúban megsebesültek vagy megbetegedettek segélyezésének terhei megkönnyíttetnek. Az uralkodó gyakorlat a Reichsversicherungsordnung 214. §-a alapján azzal indokolja meg a kilépéstől számítandó 3 héten belüli megbetegedések vagy sérülések esetén a szolgáltatások nyújtását, hogy a munkás hadbavonulása esetén keresethiány miatt lépett ki a pénztárból és így a passzív tagságnak a törvényben előírt előfeltételei fenforognak. Keresetnélküliségnek ellenértékkel való foglalkoztatás hiánya tekintetik. A német katona nem ellenértékért foglalkoztatatik, nem zsoldos hadsereg van, hanem állampolgári kötelezettség teljesítése, így tehát a katona zsoldja nem tekinthető munkaellenértéknek, a katona tehát keresetképtelen. Ez a felfogás önmagában véve helyes is, mert tényleg a katonaságnál élvezett zsoldot keresetnek tekinteni nem lehet. A Reichsversicherungsordnung azonban a passzív tagság előfeltételéül azt írja elő, hogy a kilépés *keresethiány* miatt történjék. Amde a hadbavonult nem keresethiány miatt lép ki, hanem azért, mert állampolgári kötelességét teljesíti. Az, hogy e mellett, mint mellékes körülmény, keresethiány is forog fenn, a kérdés eldöntésére nem lényeges. A Reichsversicherungsordnung 314. §-a — ugyanaz az intenciója, az osztrák és magyar törvény vonatkozó rendelkezéseinek is — azt célozta, hogy azok a munkások, akik betegség esetére biztosítva vannak és munkahelyük változtatásánál gyakran időlegesen munkát nem kapnak, rövid időre még a biz-

tosítás védelme alatt maradjanak oly időtartamra, amely körülbelül elégséges új munkahelynek keresésére. A passzív tagsági jog tehát nem ad alapot a háborúban szerzett sérülés vagy betegség segélyezésére.

Ezt a felfogást én a törvény intencióival egyezőnek tartom, bár e ponton újból ismételnem kell, hogy a törvény szószerinti szövege megengedné az ellenkező értelmezést is és készséggel hajlanék az ellenkező értelmezés felé, ha az előbb kifejtett igen fontos szempontok nem dönténének ezen álláspont mellett.

Az önként továbbfizetés megengedhetőségének kérdésében arra nézve merült fel vita, hogy más által történő bejelentést az önként továbbfizetés tekintetében elfogadhat-e a pénztár, vagy sem. Azzal a felfogással szemben, amely a Reichsversicherungsordnung szószerinti szövegét alapul véve, csakis a tagnak bejelentését fogadja el, most már a birodalmi biztosítási hivatal ítéletével teljesen érvényesül az a felfogás, hogy a családtagok vagy község, amely a fizetést teljesíti, a tag részéről a tagság fentartásának bejelentésére felhatalmazottnak tekintendő, mert a tag hozzájárulása tagságának fentartásához vélelmezendő.

Sok nehézséget okozott a törvényben meghatározott háromheti terminus, amelyet illetőleg számos pénztár nem helyezkedett szigorú álláspontra, néhány pénztár, így a berlini is, e határidőt szigorúan értelmezte. A birodalmi biztosítási hivatal felfogása szerint a meghatározott határidő a törvény parancsoló rendelkezése és így ha hasonló kérdés a törvényt alkalmazó birodalmi biztosítási hivatal elé kerül, — egy kérdés már el is döntetett, — nem térhet ki a törvény rendelkezése elől.

Érdekesen fejtette ki azonban a birodalmi biztosítási hivatal egyik tanácselnöke azt, hogy a törvény hasonló rendelkezéseitől való eltérést a pénztárak önmaguk inkább eszközölhetik, mert hiszen a pénztáraknak módjukban van valamely törvényes rendelkezés szigorú vagy kevésbé szigorú értelmezése, ellenben a törvényalkalmazó bíróság a törvény azon kifejezett rendelkezéséhez, hogy ha három héten belül nem történik annak bejelentése, hogy a tagság tovább folytattatik, akkor a tagság megszűnik, kötve van.

A Reichsversicherungsordnung 313. §-a meghatározza, hogy jogában van a tagnak alacsonyabb osztályba átlépni. Ezzel kapcsolatban felmerült az a kérdés, hogy ismételten történhetik-e ez az átlépés? A birodalmi biztosítási hivatal legutóbb hozott ítéletében megállapította, hogy többször is megtörténhetik, de mindenkor csak alacsonyabb napibérosztályba mert nem tehető ki a pénztár a magasabb osztályba való átlépéssel esetleg űzhető spekulációnak.

A hadbavonultak segélyezésére nézve sem a német, sem az osztrák gyakorlatban nem talákoztunk olyan állásfoglalással, amely az Országos Pénztár elnökségének 1914. évi szeptember hó 7-én hozott határozatával megegyeznék. E határozat szerint a mozgósítás folytán bevonultak tagsága a törvény 61. §-ának második bekezdésében foglalt rendelkezések figyelembevételével nem szűnik meg, hanem csak szünetel. E határozat szerint a tagság fenmarad — de szünetel, — függetlenül attól, hogy a munkaadóval megállapodást létesített-e a munkás további alkalmazására nézve. A most említett országos pénztári határozat alapján kibocsátott körirat szerint oly betegség segélyezendő a határozat értelmében, amely nem a fegyveres eszköz használata közben vagy folytán esetleg bekövetkezett megsebesülés, csonkulás következménye, hanem olyan, amely ily külső eszközök közreműködése nélkül áll be, tüdőbetegség, rheuma stb., amely tehát a tagot akkor is érthette volna, ha nem teljesít katonai szolgálatot. Ugyanazon körirat szerint katonai szolgálat alatt szerzett és a katonai szolgálat után a pénztár által az említett jog alapján segélyezendő betegség tekintetében figyelemmel kell lenni arra, hogy csak az a biztosított tag része-

síthető a katonai szolgálat után a katonai szolgálat alatt szerzett betegségből folyólag segélyezésben, akit végleg szabadságoltak. Akit pedig csak ideiglenesen szabadságoltak, akinek tehát még vissza kell térnie a hadsereg kötelékébe, az az 1907: XIX. t.-c. 61. §-ának második bekezdése értelmében nem segélyezhető, mert az ilyen tag katonai szempontból ideiglenes szabadságának tartama alatt is katonai szolgálatban van.

Az Országos Pénztár ezen elnökségi határozatát és az ennek alapján kiadott köriratát az Állami Munkásbiztosítási Hivatal megsemmisítette. Az országos pénztári elnökségi határozatban foglalt álláspont a szociális biztosítási jog szempontjából nem is állhat meg, mert a tagsági jogoknak ilyen értelemben vett, határozatlan időre való szünetelését a biztosítási jog nem ismeri, különben is a határozat gyakorlati konzekvenciáiban teljesen keresztülvihetetlen.

Arra is utalnom kell, hogy ha a tagság szünetelésének elvi álláspontja elfogadhatnák, nincs mód különbséget tenni a tekintetben, miből eredt a tag betegsége, mert hiszen a törvény ilyen megkülönböztetésre alapot nem ad.

Meg kell még jegyezmem, hogy a törvény kifejezetten fegyvergyakorlatról beszél, tehát korlátozott és meghatározott időtartamú katonai szolgálatról és a törvénynek azon rendelkezését, amely a fegyvergyakorlatok esetén a tagnak bizonyos jogot nyújt, mint kivételes intézkedést, csak szorosán lehet értelmezni.

A Budapesti Munkásbiztosítási Választott Biróság, amely a boszniai annexió idején történt behívásokkal kapcsolatosan mondotta ki, hogy a törvény 61. §-ának említett törvényszerű katonai fegyvergyakorlat meghatározás alatt a katonai kötelezettségben álló pénztári tagnak mindennemű ideiglenes jellegű katonai szolgálata értendő s e meghatározás csak a két, illetve három évi állandó szolgálattal tekintendő szembenállónak, már is túlmént felfogásom szerint a törvény 61. §-ának helyes értelmezésén, mert éppen az a választott bíróság által felhozott érv, hogy a 61. §. a pénztári tagnak nyújtott nyilvánvaló kedvezmény gyanánt jelentkezik, arra is enged következtetést, hogy a kivételnek a törvény szövegén túlmenő magyarázata nem állhat meg.

De még ha magyarázatot találunk is a Választott Biróság felfogására abban, hogy a vonatkozó ítélet oly időben hozatott, midőn már nyilvánvaló volt, hogy az annexiókrisis alatti bevonulások tartama aránylag nem hosszú idejű volt, az Országos Pénztár elnöksége állásfoglalásának, amely bizonytalan idejű háború tartamára kívánja alkalmazni a törvény 61. §-át, ily magyarázatát nem adhatjuk.

Más kérdés természetesen az, hogy a családtagok gyógykezelésének és gyógyszerekkel való ellátásának tekintetében milyen álláspontot foglaljon el a pénztár, mert a családtagok egészségügyi ellátásával a pénztárak anélkül, hogy ez pénzügyi egyensúlyukra döntő hatással volna, a háború tartama alatt, mint békében is, fontos közegészségügyi szolgálatot teljesítenek és a pénztár ezirányú tevékenységét úgy tekintheti, mint olyan tevékenységet, amelylyel a törvény intencióinak megfelelőleg résztvesz a háború által okozott súlyos helyzet enyhítésében. Egyszersmind a betegségek megelőzésére irányuló preventív intézkedéseknek is tekinthető a családtagok egészségügyi ellátása.

Az Országos Pénztár azon körirata, amely a háború tartamára bizonyos szolgáltatások nyújtását eltiltja, szorosabb értelemben véve törvényellenes, bár hasonló intézkedésekkel — amelyeket a rendkívüli helyzettel indokoltak — másutt is találkozzunk, így a wieni pénztáraknál. Más kérdés a pénztáraknak a szolgáltatások kérdésében kialakult gyakorlata, amelyre nézve — ha a pénztárak működésének bírálata napirenden lesz, — nagy eltérések fognak a különböző felfogásokban mutatkozni.

Áttérve már most az egyes segélyezési szolgáltatásokra, a német illetékes fórumoknak ma már csaknem kialakult gyakorlata, hogy a táppénzt nyújtsák a háborúban megsérült, megbetegedett és önként tovább biztosított vagy pedig passzív tagsági joggal bíró tagoknak (utóbbiaknak a törvényben meghatározott időn belül történő megbetegedésnél). Ezen álláspont indokolását a pénztáraknak az elvi kérdésben elfoglalt álláspontja indokolja, bár éppen a táppénz kérdésében hangzottak el érvek oly irányban, hogy a táppénz csupán prémiumot jelentene a pénztárnál biztosított tagnak, a többi hadbavonulttal szemben, hiszen a hadvezetőség gondoskodik betegség esetén a katonáról, megkapja a szükséges kórházi ápolást, úgy hogy tulajdonképpen megtakarított összegszámba megy a táppénz, amely körülmény a táppénz tulajdonképeni rendeltetésével nem egyezik meg.

E pontnál hangzott el az egyik felső biztosítási hivatal azon érve, hogy a táppénz a keresethiány pénzbeni pótlására szolgál. Ámde a hadbavonultnál nem lehet keresethiányról szó, mert hiszen ha keresete nincs is — teljes ellátása, családja támogatásával együtt meg van és így a táppénz tulajdonképeni rendeltetését nem teljesítheti.

A temetkezési segélyre nézve dr. Stier-Somló véleményével szemben csaknem egyöntetű volt az a felfogás, hogy a temetkezési segély a törvény alapján nyújtható. Stier-Somló ugyanis a Reichsversicherungsordnung 203. §-ára való hivatkozással, amely megállapítja, hogy a temetkezési segélyből első sorban az eltemetés költségei fedezendő, a fennmaradó összeg pedig a hozzátartozóknak fizetendő, ha halála idejében háztartási közösségben éltek, megállapította, hogy a háztartási közösség a hadbavonult és családja között nincs meg. Ezzel szemben az uralkodó felfogás a közösség fogalmát kiterjesztőleg értelmezi és nem azt érti alatta, hogy tényleges közösség forogjon fenn, hanem hogy egy ilyen közösség fenforgott legyen és az abban résztvevők nem szándékolják azt állandóan megszakítani. Időleges, különösen a tag akaratától független megszakítás, aminő például a hadbavonulás a hadbavonultaknál, nem szünteti meg a közösséget.

A Reichsversicherungsordnung 203. §-a azt célozta, hogy olyan örökösök, akik életében semmi viszonyban az elhalttal nem voltak, a támogatási segély maradványaiért ne jelentkezhessenek, mert ezen igényt semmiféle szociális szempont nem indokolja. A törvény ezen intencióját nem sérelmezi a háború tartamára ideiglenesen hadbavonult családtagok részére a temetkezési segély kiutalása.

Ez a kérdés, a magyar jogviszonyokat iekintve, fel sem merül. Az 1907. évi XIX. t.-c. 56. §-a szerint a temetkezési segély az elhalt házastársának, ilyennek nemlétében örököseinek fizetendő ki. Minthogy tehát a törvény nem tűzi ki előfeltételül a közös háztartást, a magyar biztosítás jogszempontjából e kérdés tárgyaltalan. Meg kell említenem, hogy a Reichsversicherungsordnung rendelkezésében kifejezésre jutó aggályt nagyon indokoltnak tartom és minden olyan rendelkezést, amely azt célozza, hogy a szolgáltatások a közvetlenül sújtott hozzátartozókhoz kerüljenek, legmesszebbmenő mértékben helyeslek.

A katonai hatóság által nyújtott kórházi ápolás esetére a német gyakorlat a családi segélyt nem tartja megadandónak, mert a törvény csak a pénztár által történt kórházba utalás esetére állapítja meg a család ezen jogát. Kétségtelen az is, hogy e segély — figyelemmel a hadbavonultak családtagjairól való általános gondoskodásra — prémium számba menne.

Felmerült még a Reichsversicherungsordnung azon rendelkezésével kapcsolatosan, hogy a más által kiszolgáltattott segélyekkel a pénztár által nyújtott segélyezés korlátozható, az a kérdés, hogy vajjon nem vonatkozik-e ez a katonai hadvezetőség által nyújtott szolgáltatásokra? Úgyszólván egyhanguan kialakult az a felfogás, hogy ilyen korlátozásnak, — minthogy

a törvény a korlátozások lehetőségét taxative előírja, — helye nincs, amiképen a hadvezetőség sem tarthat igényt a pénztár részéről megtérítésre az általa nyújtott szolgáltatásokért. Éppen úgy nem tarthat igényt a tag a pénztár által nem nyújtott orvosi és gyógyszerköltség helyett készpénz megtérítésre, bár a sürgős szükség esetére való tekintettel, — és ez az eset legtöbbször fenforog, — törvény szövege alapján még ily megtérítés is mérlegelés tárgyává volna tehető.

Érdekes problémát vetett fel az önkéntes továbbfizetéssel kapcsolatban a német kivételes törvénynek a házi ipari munkások biztosítására vonatkozó rendelkezése. A kivételes törvény a házi ipari munkások kötelező biztosítását megszüntette és így felmerült az a kérdés, hogy a Reichsversicherungsordnung 313. §-a alapján élhetnek-e a továbbfizetés jogával az ilyképen biztosítás nélkül maradottak. A 313. §. ugyanis kimondja, hogy aki biztosításra kötelezett foglalkozásából kilép, továbbra is tag maradhat. Az a nézet merül tehát ezzel kapcsolatban fel, hogy nem az a döntő körülmény, minő okból történt a kilépés. Ha tehát az előbb biztosításra kötelezett foglalkozásbiztosítási kötelezettsége szűnt meg (mint ez a házi ipari munkásoknál a kivételes törvények által történt), szintén fenforog a biztosításra kötelezettek foglalkozásából való kilépés és így az önként továbbfizetés eszközölhető.

A Gross Berlin-i felső biztosítási hivatal kimondotta ezen felfogással szemben, hogy a tovább biztosítás lehetősége nem forog fenn, mert az 1914. évi augusztus hó 4-iki kivételes törvény a Reichsversicherungsordnungnak a házi ipari munkások biztosítására vonatkozó rendelkezését helyezte hatályon kívül, már pedig a házi iparosok tovább biztosítására nézve a Reichsversicherungsordnung 468. §-a és 447. §-a tartalmaz intézkedéseket. E rendelkezések hatályon kívül helyezettvén, nincs meg annak a lehetősége, hogy házi ipari munkások önkéntesen tovább biztosíthatók legyenek.

Az 1914. évi augusztus hó 4-én kelt kivételes törvény kimondja, hogy a belföldön való szabályszerű tartózkodással a Reichsversicherungsordnung 313. §. első bekezdése (az önként tovább biztosítás) szempontjából egyezően bírálendő el az a külföldi tartózkodás, amelynek oka a tagnak hadi, egészségügyi vagy hasonló célokra való behívása.

E §. indokolása azt mondja, hogy a hosszabb tartózkodás külföldön a Reichsversicherungsordnung 313. §-ának 1. bekezdése alapján a tovább biztosításra való jog elvesztését vonhatná maga után. Éppen ezért, hogy a kétségek eloszlattassanak, a hadi-, egészségügyi- vagy hasonló szolgálatot teljesítőknél behívásuk folytán való külföldi tartózkodása a belföldi tartózkodással egyenlőnek vétetik.

Ebből a §-ból arra következtetni, hogy a kivételes törvény kifejezetten elismeri a hadbavonultaknak segélyezésre való igényét, nem lehet, mert hiszen csupán a Reichsversicherungsordnung azon rendelkezésének kiegészítésére szolgál a hivatkozott §, amely szerint a tagság csak belföldön tartózkodás esetén tartható fenn.

Ezzel szemben felhozható volna, hogy a kivételes törvény a háborúban való megbetegedések eshetőségeire gondolt, mert különben a tagság fentartásának — hiszen a családtagokra vonatkozó, a minimális szolgáltatásokon túlmenő szolgáltatások megszűntek — nem volna értelme. Igaz viszont, hogy a kivételes törvény a minimális segélyeken túlmenő segélyek lehetőségét megtartja.

A német gyakorlat elfogadva a háborúban megsérültek és megbetegedettek segélyezésének elvi alapját, a törvény idézett rendelkezéséből túlnyomóan azt a következtetést vonták le, hogy a segélyezési szolgáltatások éppen úgy megilletik a tagot az esetben, ha külföldön sérül meg, vagy betegszik meg, ahová hadi okokból került, mintha belföldön történt volna a megbetegedés vagy sérülés.

A kivételes törvény a passzív tagságra vonatkozólag ilyen intézkedést nem tartalmaz, amit a német szakirodalomban egyesek pusztán véletlen hiánynak tulajdonítanak és ezen alapon pl. a liegnitzi biztosítási hivatal a passzív tagságra joggal bíró, a kilépéstől számított 3 héten belül megsérült tagnak megítélte a táppénzt, bár Orosz-Lengyelországban sérült meg, azon az alapon, hogy a törvény nem akarta másképp elbírálni a passzív tagság alapján joggal bíró harcosokat, mint az önként tovább fizetés alapján joggal bíró harcosokat. Más irányban pedig az a követelés hangzott el, hogy az 1914 augusztus 4-én kelt törvény a passzív tagságra vonatkozó törvényes rendelkezéssel kiegészítendő, míg Spielhagen főkor-mánytanácsos az »Arbeiterversorgung« 1915 február 11-iki számában kifejti, hogy a törvény szándékosan mellőzte a 214. §. említését, mert a passzív tagságra vonatkozó rendelkezések a hadbavonultakra általában nem vonatkoznak.

A schwerini biztosítási hivatal elnökének döntése szerint nem tekinthető azonban az elfoglalt ellenséges ország még a mai háborús állapot dacára sem belföldnek, mert ez a döntés szerint ellenkeznék a törvény intencióival. A törvény azért korlátozta a passzív tagságra vonatkozó jogokat a belföldön való tartózkodásra, mert a pénztárakra a segélyeknek külföldön való nyújtásával könnyen nagyon súlyos teher hárulnók. E súlyos megterhelés veszélye fenforog akkor is, ha a külföldi országot honi csapatok tartják megszállva, különösen azért, mert hiszen túlnyomólag katonai hatóságok és csak részben polgári hatóságok működnek a megszállott területen. Nem igazolható kétséget kizárólag, hogy a törvényhozó szándéka volt a kivételes rendelkezésnek a 214. §-ra való alkalmazása. Lehetséges, hogy az önként tovább fizetés esetére rendelkezni kívánt, míg a passzív tagság esetére nem. Már pedig kétséget kizáró rendelkezés hiányában a kivételes törvény megszorítólag értelmezendő.

A kivételes törvény 3. §-ának indokolása szerint azok, akik hadi-, egészségügyi- vagy hasonló szolgálatokat teljesítenek és pénztári tagságukat végleg elveszítenék, ha a járulékokat kétszer egymásután nem fizetnék és az erre megállapított törvényes határidő bele esnék a fentebb említett katonai szolgálat teljesítésének idejébe. Hogy ez elkerültessék, a javaslat 3. §-a megadja a hadbavonultaknak azt a jogot, hogy hat héten belül a hazájukba, vagy azelőtti viszonyaikba való visszatérés idejétől, újból beléphetnek a betegsegélyezésbe.

A szükségtörvény most említett 3-ik §-ának magyarázatára eltérő felfogások vannak. Haan szerint nem elégséges »a belföldre való visszatérés«, a birodalom határainak fizikai átlépése nem fedi a törvény 3. §-ában meghatározott előfeltételt, mert lehetséges a birodalomba visszatérés anélkül, hogy az illetőnek módjában volna polgári jogainak a gyakorlása. Úgy értelmezi tehát az idézett rendelkezést, hogy »a polgári viszonyaiba tér vissza a tag«. Ezzel szemben Kleies kifejti, hogy Haan magyarázata túl megy a törvény szövegén. Elégséges, ha a hadbavonult anélkül, hogy a katonai szolgálatból elbocsáttatnék, szabadságra tér vissza és felfogása szerint ez esetben is eszközölhető bejelentése. Más kérdés azután az, hogy az ilyen képen bejelentettek milyen betegségekre nézve és mily tartamra támaszthatnak igényt, figyelemmel arra, hogy a külföldön létük alatt biztosítva nem voltak.

Hiányos a szükségtörvény 3. §-ának rendelkezése annyiban, hogy csak biztosításra jogosítottokról beszél, holott hasonló intézkedés a biztosításra kötelezettek érdekében is indokolt.

Ugyancsak az önkéntes tovább biztosítással kapcsolatban merült fel az a kérdés, hogy joguk van-e a pénztáraknak a járulékok fizetésénél halasztás adására.

Erre nézve meg kell említenem, hogy a Reichsversicherungsordnung

314. §-a szerint a biztosításra jogosultak tagsága elenyészik, ha két egymásután következő fizetési határnapon a járulékokat nem fizetik és az első határnap óta legalább négy hét mulott el. Az alapszabályok ezt a határidőt a legközelebbi fizetési határnapig meghosszabbíthatják. A pénztárak egy része a szociális érzéstől vezéreltetve, olyképen igyekezett az előbb említett nehézségeken segíteni, hogy írásbeli kérelemre a járulékok fizetésére meghatározott időre halasztást adott és esetleg a járulékokat az esedékessé váló készpénzsegélyből levonásba hozta. Szociális szempontból ez az eljárás kétségtelenül helyes, de felmerült ezzel kapcsolatban az a kérdés, hogy a Reichsversicherungsordnung alapján ez az eljárás a fennálló jogszabályok értelmében megengedhető-e? A törvény szerint ugyanis a tagság automaticamente megszűnik, hogyha a járulékok két egymásután következő határidőben nem fizettetnek be. A Reichsversicherungsordnung 314. §-a imperativ rendelkezés és ez alól kivételt a pénztárak vezetősége nem adhat. Kétségtelen, hogy a normális viszonyok mellett ez az eljárás az egyedül helyes, mert hiszen különben súrlódásra adhatna okot az ilyen halasztási kérelmek elintézése a pénztári vezetőség és a tagok között. A háborús állapot azonban mindenesetre indokoltá teszi azt, hogy a Reichsversicherungsordnung idézett rendelkezése esetleg törvényhozási intézkedésekkel hatályon kívül helyeztessék, mert különben a 313. §., illetve 314. §. kifejezett rendelkezései mellett az ilyen halasztások adása törvényellenesnek tekinthető.

A balesetbiztosítás körében is merülnek fel a háborúval kapcsolatban meg nem oldott kérdések.

A balesetbiztosítási kötelezettség kérdése felmerül a seregnél alkalmazott fuvarosokra, szállítók alkalmazottaira, stb.

Azt, hogy valamely baleset üzemi-e, kétségtelenül nehezebben lehet megállapítani azoknál, akik, mint előadásom kezdetén említettem, a hadiszolgálattal kapcsolatban, anélkül, hogy tényleges katonák volnának, vesznek részt balesetbiztosítási kötelezettség alá eső munkában. Ha tehát egy ily biztosításra kötelezettet, pl. egy földmunkában résztvevőt, csupán a háború veszélyéből folyólag, pl. ellenséges sereg támadása folytán baleset ér, e baleset üzeminek tekintendő, míg, mint előbb említettük, a háborúban tényleges szolgálatot teljesítők balesetbiztosítási kötelezettsége, bármilyen munkát is végeznek, nem áll fenn.

Ellentétes magyarázatokra adott alkalmat az a kérdés, hogy a *hadbavonult járadékosoknak hadiszolgálatuk tartamára folyósítandó-e a járadék.*

Az 1907 : XIX. t.-c. 69. §-a szerint »a balesetbiztosítás célja annak a kárnak a megtérítése, amelyet a biztosított személyt ért üzemi baleset folytán bekövetkezett testi sérülés vagy halál okozott«. Hasonlóan intézkedik a Reichsversicherungsordnung 505. §-a, amely szerint: »Gegenstand der Versicherung ist der in den folgenden Vorschriften bestimmte Ersatz des Schadens, der durch Körperverletzung oder Tötung entsteht.«

Az egyik felfogás szerint — Kaskel — »a szociális biztosítás törvénykönyvei a felvetett kérdésre választ nem tartalmaznak, így tehát általános elvek alapján kell a kérdésre a választ megadni. Hogyha a szociális biztosítást úgy tekintjük, mint tényleges biztosítást a keresetkéesség csökkenése esetére, azt kell a felvetett kérdésre válaszolnunk, hogy a járadék a háború alatt is tovább folyósítandó, mert hiszen a keresetkéesség csökkenése azonos. Ámde ezen felfogás nem áll meg, mert hiszen a hátramaradottaknak keresetkéessége a családfő elhalálása alkalmával nem csökken, a temetkezési segélyre jogosítottaké sem és ennek dacára biztosításjogi szolgáltatásokban részesülnek. A biztosítás jogi igényének az alapja nem a keresetkéesség szubjektív csökkenése, hanem a gazdasági lét körülmények objektív változása, amely gazdasági lét körülmények rom-

lottak azáltal, hogy a biztosítási esemény folytán a kiadások növekedése, vagy a bevételek kevesbedése állott elő. Ezt a hiányt pótolja a kártalanítás. Ezen az alapon kap a beteg gyógykezelést, térítetik meg annak, aki baleset folytán kevesebbet keres, a különbözet; akinek egyszerre nagyobb kiadása van, mint pl. hozzátartozója eltemettése, ezen kiadáshoz kap hozzájárulást; akinek az eltartója hal meg baleset folytán, kártalanításban részesül. Már most, ha a baleseti sérült háborúba megy, ennek tartama alatt a baleset gazdasági létkörülményeiben nem idéz elő változást. Ezen az alapon a járadéknak a háború tartama alatt szünetelni kell. A méltányosság is azt parancsolja, hogy a baleseti sérült a háborús állapot tartama alatt ne legyen jobb helyzetben, mint az a munkástársa, akinek munkáját a hadiállapot folytán szintén be kellett szüntetni és aki nem részesül támogatásban.«

A másik álláspont szerint a törvény erre az esetre nem tartalmaz rendelkezést és kifejezett rendelkezés nélkül nem lehet a járadékot a háború tartamára szüneteltetni. Én ez utóbbi felfogást tartom helyesnek és a gyakorlat is abban az értelemben döntötte el, hogy a *járadék folyósítandó a háború tartama alatt*.

A hadbavonultak között számos járadékos van. Felmerült tehát az a kérdés, hogy a járadékosok megsérülése esetén előálló fokozott munkaképességcsökkenés a pénztár szempontjából figyelembe jön-e? A pénztárnak megvan az a joga, hogy a járadékos állapotának változása esetén felülvizsgálthassa és esetleg járadékát leszállíthassa. A háborúba vonult két ujj-hiányban szenvedő sérült, kinek karját vágják le, miképpen lesz felülvizsgálható? A pénztár elesik bizonyos anyagi előnyöktől, miképpen kap ezért ellenértéket?

Számos egyéb kérdés volna még a balesetbiztosítással kapcsolatban, ezekre most nem térek rá.

Befejezésül csak a következőkre kívánok rámutatni:

A háború egyes államok egymásközti viszonyában lényeges átalakulásokat jelentvén, ezen körülmény a szociális biztosításban is éreztette hatását. Egyrészt törekednie kellett a szövetséges államoknak arra, és ez a feladat Ausztria-Magyarországra és Németországra vonatkozik, hogy a biztosítás tekintetében azonos helyzetben legyenek a saját állampolgáraink mint a szövetséges állampolgárok. A német szövetségi tanács 1914. évi november hó 26-iki rendeletében megállapítja, hogy a rokkantbiztosítás tekintetében megállapított várakozási időbe beszámíttatik azon szolgálati idő, amely a jelenlegi háború alatt az osztrák-magyar hadsereg szolgálatában töltetik el. Van azonban néhány eset, midőn az azonos elbírálás hiányzik.

Az ellenséges állampolgárokra nézve a betegsegélyezés tekintetében alkalma volt épp a Budapesti Munkásbiztosítási Választott Biróságnak állást foglalni abban a kérdésben, hogy ok-e pl. a szerb állampolgárság a betegsegélyezésből való kizárásra. Ennek a kérdésnek elbírálásánál a bíróság nagyon helyesen abból indult ki, hogy az a körülmény, hogy a törvény 5. §-a a balesetbiztosítástól megkülönböztetőleg a külföldi honosok betegsegélyezését mindenféle viszonyosságtól függetlenül és a betegsegélyeket bármely állam honosának a tagság fenforgása esetén feltétlenül nyújtani rendeli, — kétségtelenül arra vall, hogy a betegsegélyezést tisztán csak humanitárius szempontokból kezeli és olyan sürgős jellegű, nélkülözhetetlen támogatásnak tekinti, amelyet az egyes államok között fennálló jogviszonyok minősége nem befolyásolhat, miután a betegségnél és a betegsegély nyújtásnál nem valamely állandó jellegű kedvezményről van szó, hanem csak arról, hogy valamely betegségben sinylődő munkás helyzete ideiglenesen megjavíttassék és róla felgyógyulásáig gondoskodás történjék. A törvénynek ezen 5. §-a tehát már egymagában is arra utal, hogy az ideiglenes

314. §-a szerint a biztosításra jogosultak tagsága elenyészik, ha két egymásután következő fizetési határnapon a járulékokat nem fizetik és az első határnap óta legalább négy hét mulott el. Az alapszabályok ezt a határidőt a legközelebbi fizetési határnapig meghosszabbíthatják. A pénztárak egy része a szociális érzéstől vezéreltetve, olyképen igyekezett az előbb említett nehézségeken segíteni, hogy írásbeli kérelemre a járulékok fizetésére meghatározott időre halasztást adott és esetleg a járulékokat az esedékessé váló készpénzsegélyből levonásba hozta. Szociális szempontból ez az eljárás kétségtelenül helyes, de felmerült ezzel kapcsolatban az a kérdés, hogy a Reichsversicherungsordnung alapján ez az eljárás a fennálló jogszabályok értelmében megengedhető-e? A törvény szerint ugyanis a tagság automaticamente megszűnik, hogyha a járulékok két egymásután következő határidőben nem fizettetnek be. A Reichsversicherungsordnung 314. §-a imperatív rendelkezés és ez alól kivételt a pénztárak vezetősége nem adhat. Kétségtelen, hogy a normális viszonyok mellett ez az eljárás az egyedül helyes, mert hiszen különben súrlódásra adhatna okot az ilyen halasztási kérelmek elintézése a pénztári vezetőség és a tagok között. A háborús állapot azonban mindenesetre indokoltá teszi azt, hogy a Reichsversicherungsordnung idézett rendelkezése esetleg törvényhozási intézkedésekkel hatályon kívül helyeztessék, mert különben a 313. §., illetve 314. §. kifejezett rendelkezései mellett az ilyen halasztások adása törvényellenesnek tekinthető.

A balesetbiztosítás körében is merülnek fel a háborúval kapcsolatban meg nem oldott kérdések.

A balesetbiztosítási kötelezettség kérdése felmerül a seregnél alkalmazott fuvarosokra, szállítók alkalmazottaira, stb.

Azt, hogy valamely baleset üzemi-e, kétségtelenül nehezebben lehet megállapítani azoknál, akik, mint előadásom kezdetén említettem, a hadiszolgálattal kapcsolatban, anélkül, hogy tényleges katonák volnának, vesznek részt balesetbiztosítási kötelezettség alá eső munkában. Ha tehát egy ily biztosításra kötelezettet, pl. egy földmunkában résztvevőt, csupán a háború veszélyéből folyólag, pl. ellenséges sereg támadása folytán baleset ér, e baleset üzeminek tekintendő, míg, mint előbb említettük, a háborúban tényleges szolgálatot teljesítők balesetbiztosítási kötelezettsége, bármilyen munkát is végeznek, nem áll fenn.

Ellentétes magyarázatokra adott alkalmat az a kérdés, hogy a *hadbavonult járadékosoknak hadiszolgálatuk tartamára folyósítandó-e a járadék.*

Az 1907 : XIX. t.-c. 69. §-a szerint »a balesetbiztosítás célja annak a kárnak a megtérítése, amelyet a biztosított személyt ért üzemi baleset folytán bekövetkezett testi sérülés vagy halál okozott«. Hasonlóan intézkedik a Reichsversicherungsordnung 505. §-a, amely szerint: »Gegenstand der Versicherung ist der in den folgenden Vorschriften bestimmte Ersatz des Schadens, der durch Körperverletzung oder Tötung entsteht.«

Az egyik felfogás szerint — Kaskel — »a szociális biztosítás törvénykönyvei a felvetett kérdésre választ nem tartalmaznak, így tehát általános elvek alapján kell a kérdésre a választ megadni. Hogyha a szociális biztosítást úgy tekintjük, mint tényleges biztosítást a keresetkéesség csökkenése esetére, azt kell a felveteti kérdésre válaszolnunk, hogy a járadék a háború alatt is tovább folyósítandó, mert hiszen a keresetkéesség csökkenése azonos. Ámde ezen felfogás nem áll meg, mert hiszen a hátramaradottaknak keresetkéessége a családfő elhalálása alkalmával nem csökken, a temetkezési segélyre jogosítottaké sem és ennek dacára biztosításjogi szolgáltatásokban részesülnek. A biztosítás jogi igényének az alapja nem a keresetkéesség szubjektív csökkenése, hanem a gazdasági lét körülmények objektív változása, amely gazdasági lét körülmények rom-

lottak azáltal, hogy a biztosítási esemény folytán a kiadások növekedése, vagy a bevételek kevesbedése állott elő. Ezt a hiányt pótolja a kártalanítás. Ezen az alapon kap a beteg gyógykezelést, térítetik meg annak, aki baleset folytán kevesebbet keres, a különbözet; akinek egyszerre nagyobb kiadása van, mint pl. hozzátartozója eltemettetése, ezen kiadáshoz kap hozzájárulást; akinek az eltartója hal meg baleset folytán, kártalanításban részesül. Már most, ha a baleseti sérült háborúba megy, ennek tartama alatt a baleset gazdasági létkörülményeiben nem idéz elő változást. Ezen az alapon a járadéknak a háború tartama alatt szünetelni kell. A méltányosság is azt parancsolja, hogy a baleseti sérült a háborús állapot tartama alatt ne legyen jobb helyzetben, mint az a munkástársa, akinek munkáját a hadiállapot folytán szintén be kellett szüntetni és aki nem részesül támogatásban.«

A másik álláspont szerint a törvény erre az esetre nem tartalmaz rendelkezést és kifejezett rendelkezés nélkül nem lehet a járadékot a háború tartamára szüneteltetni. Én ez utóbbi felfogást tartom helyesnek és a gyakorlat is abban az értelemben döntötte el, hogy a *járadék folyósítandó a háború tartama alatt*.

A hadbavonultak között számos járadékos van. Felmerült tehát az a kérdés, hogy a járadékosok megsérülése esetén előálló fokozott munkaképességcsökkenés a pénztár szempontjából figyelembe jön-e? A pénztárnak megvan az a joga, hogy a járadékos állapotának változása esetén felülvizsgálthassa és esetleg járadékát leszállíthassa. A háborúba vonult két ujj-hiányban szenvedő sérült, kinek karját vágják le, miképpen lesz felülvizsgálható? A pénztár elesik bizonyos anyagi előnyöktől, miképpen kap ezért ellenértéket?

Számos egyéb kérdés volna még a balesetbiztosítással kapcsolatban, ezekre most nem térek rá.

Befejezésül csak a következőkre kívánok rámutatni:

A háború egyes államok egymásközi viszonyában lényeges átalakulásokat jelentvén, ezen körülmény a szociális biztosításban is éreztette hatását. Egyrészt törekednie kellett a szövetséges államoknak arra, és ez a feladat Ausztria-Magyarországra és Németországra vonatkozik, hogy a biztosítás tekintetében azonos helyzetben legyenek a saját állampolgáraink mint a szövetséges állampolgárok. A német szövetségi tanács 1914. évi november hó 26-iki rendeletében megállapítja, hogy a rokkantbiztosítás tekintetében megállapított várakozási időbe beszámíttatik azon szolgálati idő, amely a jelenlegi háború alatt az osztrák-magyar hadsereg szolgálatában töltetik el. Van azonban néhány eset, midőn az azonos elbírálás hiányzik.

Az ellenséges állampolgárokra nézve a betegsegélyezés tekintetében alkalma volt épp a Budapesti Munkásbiztosítási Választott Bíróságnak állást foglalni abban a kérdésben, hogy ok-e pl. a szerb állampolgárság a betegsegélyezésből való kizárásra. Ennek a kérdésnek elbírálásánál a bíróság nagyon helyesen abból indult ki, hogy az a körülmény, hogy a törvény 5. §-a a balesetbiztosítástól megkülönböztetőleg a külföldi honosok betegsegélyezését mindenféle viszonyosságtól függetlenül és a betegsegélyeket bármely állam honosának a tagság fenforgása esetén feltétlenül nyújtani rendeli, — kétségtelenül arra vall, hogy a betegsegélyezést tisztán csak humanitárius szempontokból kezeli és olyan sürgős jellegű, nélkülözhetetlen támogatásnak tekinti, amelyet az egyes államok között fennálló jogviszonyok minősége nem befolyásolhat, miután a betegségnél és a betegsegély nyújtásnál nem valamely állandó jellegű kedvezményről van szó, hanem csak arról, hogy valamely betegségben sinylődő munkás helyzete ideiglenesen megjavíttassék és róla felgyógyulásáig gondoskodás történjék. A törvénynek ezen 5. §-a tehát már egymagában is arra utal, hogy az ideiglenes

jellegű betegsegélyezés az egyébként arra szorultaktól még akkor sem tagadható meg, ha az illető pénztári tag esetleg egy ellenséges és velünk hadiállapotban levő állam polgára. Ezt a felfogást indokolja a hágai egyezménynek törvénybe iktatott rendelkezéseivel is. Az ítélet megállapítja azt, hogy az ellenséges állam polgáraival szemben való pénztári betegsegélyezési kötelezettség elismeréséhez egyébként további adatot szolgáltat az ellenséges hadviselő államok megsebesült vagy beteg katonáinak ellátására vonatkozóan fennálló törvényes rendelkezésekből levonható joghasonlóság is. Az 1864. évi augusztus hó 24-én, illetve 1906. évi július hó 6-án Genfben létrejött nemzetközi egyezmények, amelyeket hatályban és érvényben állónak az 1913. évi XLIII. t.-c. 21. cikke egyenesen irányadóul szab meg, első cikkében világosan előírja, hogy az ellenségeskedésekben fegyveresen és ténylegesen résztvevő katonai személyek is, ha sebesült vagy betegként az ellenséges állam hatalmába kerülnek, állampolgárságukra való tekintet nélkül kimérendők és ápolandók, tehát mindazon egészségügyi segélyezésben részesítendőek, ami felépülésükhöz célszerű és kívánatos. Ha tehát a jogrendünk a momentán betegségben sinylődő hadviselő egyénnel szemben is oly messzemenő humanizmussal intézkedik, még kevésbé tagadható meg az ily ideiglenes segély az ellenséges állam azon polgáraitól, akik az ország határain belül békés foglalkozást űznek és akik a minősítő foglalkozás gyakorlásával, valamint a betegsegélyezési járulékok fizetésével a pénztárral szemben tagsági jogot is szereztek, amiből egyúttal következik, hogy a bíróság az igénylő szerb állampolgársággal és Szerbiával fennálló hadiállapot dacára is igénylőnek a betegsegélyekre való igényjogosultságát épségben maradónak találta és őt az állampolgársága, vagy Szerbiával szemben hadiállapot okából a segélyezésből kizárhatónak nem vélte.«

Ezzel szemben a baleseti járadékosok megítélése tekintetében a Választott bíróság egy orosz honos járadékos igénylőnek elbírálásánál indoklásában felemlíti, hogy nem hagyható figyelmen kívül az sem, hogy ezidőszerint Magyarország az igénylő államával, t. i. Oroszországgal hadiállapotban van és hogy a hadiállapot természetes következménye az is, hogy az ellenséges állam polgárai ezidőszerint semmiféle közjogi elemekkel bíró kedvezményben nem részesíthetők, már pedig az 1907. évi XIX. t.-c.-ben lefektetett baleseti járadékbiztosítás szintén nagyrészt közjogi természetű intézmény és tiszta magánjogi jogosítványnak nem minősíthető, holott az 1913. XLIII. t.-c.-ben foglalt hágai egyezmény 23. cikkének h) pontja is egyedül a tiszta magánjogi természetű jogokat hagyja háború esetén érintetlenül, ennél fogva igénylőnek a járadékra támasztott követelése az egyébkénti viszonyosság kérdésétől függetlenül, már ez alapon is elutasítandó volt.

Érdekes kérdés a balesetbiztosítási egyezmények érvénye az ellenséges államokkal szemben háború alatt. Reméljük azonban, ily balesetbiztosítási egyezmény csak Olaszországgal lévén, hogy ez a kérdés nem lesz aktuális.

A német-belga balesetbiztosítási egyezmény 1914. évi augusztus hó 4-ével hatályon kívül helyeztetett.

Bár nem tartozik a munkásbiztosítási joghoz, megemlítem, hogy a berlini iparbíróság egy angol állampolgár segéd és egy orvos zenész elbocsátását jogtalannak mondotta ki, mert ellenséges államok polgáraival szemben is a német alattvalókra érvényes jogot tartja alkalmazandónak. Ez az uralkodó felfogás adja meg az irányt a munkásbiztosítási jog idevágó kérdéseinek elbírálására.

* * *

A háború és rokkantbiztosítás vonatkozásait alig érintettem, bár a rokkantbiztosításnak természetszerűleg rendkívül sok érintkezési pontja

van a háborúval. Nálunk — fájdalom — rokkantbiztosítás nincs. Hogy e kérdésre érlelő hatása lesz-e a háborúnak, előre megmondani — hiszen nálunk oly nehéz ilyen kérdésekben a logika alapján előrelátónak lenni, — nem lehet. Talán a háború és a munkásbiztosítás sokágú összefüggésének feltárása megérleli azt a meggyőződést, hogy a munkásbiztosítás tárgyában is szükség van az államok kivételes intézkedéseire. Ami talán nem mutatkozott elkerülhetetlenül szükségesnek egy rövid időtartamúnak jövendőlt háború kezdetén, elkerülhetetlennek fog mutatkozni ma, a beláthatatlan időtartamú háború nyolcadik hónapjában. Talán elfoglalja végre a munkásbiztosítás a háborús intézkedések között azt a helyet, amelyet mint a harc-készség fontos tényezője, kiérdemel.

Szterényi József elnök: Mélyen tisztelt teljes ülés! Mindenekelőtt őszinte köszönetet mondunk a mi érdemes titkárunknak és kiváló munkatársának a nekünk nyújtott élvezetért, mert mondhatom s azt hiszem mindnyájunk meggyőződését s véleményét fejezhetem ki, hogy mind a két előadás igazán élvezetes volt. Köszönet illeti tisztelt tagtársainkat azért a figyelemért, amelylyel kísérni méltóztattak az előadást, de kérem ezt az érdeklődést arra az időre is, amikor ezeket a nagy horderejű és a velük kapcsolatos kérdéseket vita tárgyává fogjuk tenni.

Ebből az ülésből folyólag még egy tiszteletteljes javaslatot tennék. Nevezetesen a nemzetközi vonatkozások megszűntek a háború következtében annak folytán, hogy a nemzetközi központ ellenséges állam területén volt, illetőleg van. Természetes, hogy ellenséges állammal semmiféle vonatkozást fentartani nem lehet, nem szabad, nem akarunk és így természet-szerűen megszűnt az a kapocs, amely minket, a munkásbiztosítás munká-sait, ennek a nagy érdeknek szolgálatában egymáshoz fűzött. Kívánatos volna azonban, tisztelt értekezlet, hogy ez a kapocs legalább szűkebb érte-lemben a barátságos államok között továbbra is fenmaradjon és kívána-tos volna, hogy a vezető szerepet a munkásbiztosítás nemzetközi vonat-kozásaiban annak az államnak közönsége, érdekelt szakférfiai ragadják magukhoz, amely állam a munkásbiztosításban kezdettől fogva vezet, amely államnak munkásbiztosítási intézményei világszerte példaszerűek, értem Németországot. Ennek következtében, ha méltóztatnak helyeselni, a Nem-zetközi Munkásbiztosítás Magyarországi Egyesülete részéről megkeresnök a német testvéregyesületet és ehhez csatlakozásra szólítanók fel az osztrák testvéregyesületet, hogy a német egyesülettel együtt vegye kezébe a nem-zetközi kapcsolatot további fentartását, teremtsen erre központot és tartsa fenn azt az érintkezést, amelyet az ügy érdekében szükségesnek tart.

Ez az első javaslatom; második javaslatom pedig oda irányul, hogy egyrészt kérjük fel a titkár urat és dr. Sasvári urat, hogy gyűjtsék továbbra is össze ugyanazzal a szeretettel, amelynek bizonyítékát szolgáltatták mai előadásukban, a munkásbiztosítás háborús vonatkozásait, de keressük meg egyúttal a német társegyesületet, hogyha vállalkozik arra, hogy ezt a nem-zetközi kapcsolatot létesíti, ő viszont az egész területen, tehát nemcsak Magyarországon, Németországon, hanem egész területén a munkásbizto-sításnak, azt az anyagot gyűjtse össze és bocsássa a társegyesületek ren-delkezésére, amely anyagra az államkormányoknak lesz szükségük a mun-kásbiztosítás jövendő épületének kiépítése szempontjából. Ha ezt helyeselni méltóztatnak, ily irányban fogunk intézkedni és végül ismételtén az állam-titkár úr ő méltóságának, tisztelt barátomnak mondok köszönetet szíves érdeklődéséért és az értekezletet bezárom.

...	JOGGYAKORLAT	...
-----	---------------------	-----

BETEGSEGÉLYEZÉS.**A családi segély kérdéséhez.**

A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal 1913. P. 267/3. számú ítélete.

Ítélet: A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal a pénztár felebbezésének helyt adva, az első bíróság ítéletét megváltoztatja és igénylőt a g—i szanatórium-ban tartózkodási idejére igényelt féltáppénz iránti keresetével elutasítja.

Megokolás: Ebben a pörben azt a kérdést kellett eldönteni, vajjon van-e igénye féltáppénzre a tag szanatóriumi, illetve kórházi tartózkodásának tartama alatt a pénztár által oda utalt olyan pénztári tisztviselő s egyben pénztári tag hozzárartozóinak, aki a kérdéses idő alatt is megkapja rendes hivatali járandóságait?

Az első bíróság a féltáppénzt a szabályszerű összegben megítélte.

A felsőbbíróság nem fogadta el az első bíróság érvelését. Az 1907: XIX. törvénycikk 59. §-ának harmadik bekezdése ugyanis így szól: »Ha a kórházba utalt beteg tagnak hozzátartozói vannak, akiket *addig* keresetéből tartott fönn, az esetben arra az időre, míg a kórházi ápolás tart, a kórházban való ingyen ellátáson fölül még a tag részére házi ápolás esetén járó táppénz fele is kifizetendő a hozzátartozók részére.« Első tekintetre is feltűnő a különbség e szöveg és a törvény 50. §. 3. pontjában említett táppénzre vonatkozó törvényszöveg között. Míg ugyanis az utóbbi pont szerint a szabályszerű táppénz a 3. napon túlterjedő a keresetképtelenség tartamára 20 héten át a tagot minden korlátozás nélkül illeti, — és azt ez a felsőbbíróság a pénztári tisztviselőknek is megítélte még akkor is, ha betegségük alatt hivatali járandóságukat egészen megkapták, addig az 59. §. 3. bekezdésének az a kitétele, hogy a féltáppénz azoknak a hozzátartozóknak fizetendő, akiket a tag »addig keresetéből tartott fönn« — egyenesen kihívja azt a kérdést, vajjon az a kereset, amelyből a tag hozzátartozóit addig, tehát a kórházba, szanatóriumba utalásig fentartotta, ezeknek továbbra is biztosítva van-e, vagy sem.

E féltáppénz nyújtásának ugyanis ezen felsőbbíróság eddigi gyakorlata szerint (a törvény indokolása e kérdésre nem derít világot) is az az intenciója, hogy a kórházban levő alkalmazottnak keresetéből fentartott hozzátartozói a lét-fentartáshoz szükséges minimális segély útján a nélkülözéstől némileg mentesíttessenek. A törvény 59. §. harmadik bekezdésében említett féltáppénznél tehát, igen is mérlegelés tárgyává teendő a tag *keresetnélkülisége*, míg azt a tag rendes táppénz igényének vizsgálatánál az 50. §. 3. pontjának a *keresetképtelenséget* hangsúlyozó rendelkezésénél fogva, figyelmen kívül kell hagyni. Ha azután az a kereset, amelyből a tag addig az illető hozzátartozókat fentartotta, a kórházi (szanatóriumi) tartózkodás ideje alatt is meg van, a féltáppénz ezek részére meg nem állapítható. Helyes tehát a pénztárnak az az érvelése, hogy a törvény a hozzátartozókat a tag betegsége idejében nem kívánhatta jobb helyzetbe juttatni, mint azok megelőzőleg voltak. Igaz, hogy bizonyos mértékig ez, a táppénzét hivatali járandósága mellett élvező tagra is áll, de eltekintve attól, hogy a 3 napon túli keresetképtelenség a táppénzigény alapvető ismérve s a törvény imperatív rendelkezése folytán a keresetnélküliség nem vizsgálható, a két eset közt érdemben is különbség van. A beteg tagnak ugyanis, aki otthon ápoltatik, betegsége idején, rendszerint jobb gondozásra, különleges ételmezésre van szüksége, úgy, hogy a betegsége esetén előállott jobb helyzet csak látszólagosan jobb az előbbinél, ha előbbi hivatali járandóságait, amelyből családjával együtt élt azelőtt és él azután, betegsége alatt is élvezi és ezenfelül táppénzét is megkapja. Ellenben a kórházban ápolat tag hozzátartozói a tag betegsége esetén nyilvánvalóan és semmiképen meg nem okolhatólag kerülnének jobb helyzetbe az esetben, ha a tag hivatali járandóságán fölül táppénzét is megkapnák, élveznék ugyanis egyfelől a tag teljes hivatali járandóságát — amelyből a tagra eső rész is az ápolási idő alatt reájuk jut — és ezenfölül a tag féltáppénzét. Szóval valóságos és a törvény célzataival össze semmiképp sem egyeztethető, sőt a közérkölcscsel is ellenkező prémium volna az, amely a tag betegsége esetén őket megilletné.

Mindezeknél fogva igénylőt, aki hivatali járandóságait betegsége alatt is hiány

nélkül megkapta, az anyja részére 4 heti szanatóriumban tartózkodásának tartamára kívánt féltáppénz iránt támasztott keresetével elutasítani és a pénztár fölebbezésének helyt adni kellett.

A biztosítási kötelezettség kérdéséhez.

A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal 1914. november hó 26-án kelt 1912. P. 318/6. számú ítélete.

Ítélet: A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal igénylő felebbezését elutasítja.

Megokolás: Nem volt elfogadható az az elsőfokú ítéletben érvényre jutott felfogás, amely szerint Gy. G. alapszabályszerű betegségi segélyezésre jogosulttá vált, annak következtében, hogy a m.-i kerületi munkásbiztosító pénztár néhai Gy. G.-nak és pedig a K. gőzmalom r.-t. nevében saját maga által történt tagsági bejelentését vissza nem utasította és a nevezett alkalmazott után a járulékokat beszedte, s hogy a bejelentés jogszerűsége és ehhez képest a tagsági jogosultság a jelzett előzmény után most már nem volna vizsgálható. A munkásbiztosító pénztáraknak törvény és alapszabályszerű szervezete és ügyrendje, de az alkalmazási jogviszony természete is teljesen kizárja annak lehetőségét, hogy a pénztár minden egyes tagsági bejelentést nem pusztán az adatok teljessége, összhangza s alaki szabályszerűsége szempontjából megvizsgálhassa s jelesül kutatás tárgyává tegye a bejelentésnek ténybeli és jogügyleti egész háttérét. Az 1907. évi XIX. t.-c. 23. §-a kötelességévé teszi a kerületi munkásbiztosító pénztáraknak, hogy a hozzájuk beérkezett jelentéseket a biztosítási kötelezettség és a biztosítás keresztülvitele szempontjából megvizsgálják, de ez a megvizsgálás a dolog természete szerint nem terjedhet egyébre, mint magából a bejelentésből kitűnő hiányoknak pótlására avagy a pénztár által egyébként észlelt hibáknak helyesbítésére, amiknek foganatosítására a megjelölt §. második bekezdésének első tétele reá is utal. Ellenben már a bejelentés beérkezésekor minden egyes esetben kutatni és kideríteni, vajjon mindenben híven tünteti-e fel a bejelentés a tényállást, nincs-e a biztosítási kötelezettségnek valamely olyan akadálya, amely a bejelentőlappól ki nem tűnik: oly idő- és munkamennyiséget igénylő feladat volna, amelyet a munkásbiztosítás szervezete el nem bírna. De ugyancsak ennek a jogi állásfoglalásnak elfogadására kényszerítenek a törvénynek azok a rendelkezései, amelyek a tagsági jogosultságot szabályozzák. Az 1907. évi XIX. t.-c. egyetlen rendelkezése sem alapíthatja a betegségi biztosítási tagsági jogosultságot pusztán a bejelentés tényére és annak vissza nem utasítására. Ellenben szervez a törvény kétféle tagsági jogosultságot: 1. a biztosítási kötelezettség alá eső üzemben, foglalkozásban, illetőleg munkában való alkalmaztatás tényén alapulót (T. 1. §.) és pedig a törvényt szabta fizetési maximum határáig (1. §. utolsóelőtti bekezdése); 2. az önkéntes biztosítás alapján létrejöttet.

Hogy Gy. G. nem vétetett föl a pénztár önkéntes tagjának s jelesül, hogy nem létesültek ezen fölvételnek a T. 7. §-ában meghatározott föltételei, az kételesen felül áll.

Ekként vizsgálni kell azt, vajjon fenforognak-e a biztosítási kötelezettség alkatelemei. Ezen legutóbbi kérdést a fölebbviteli bíróság nemlegesen találta megoldandónak s jelesül az a meggyőződés érlelődött meg benne, hogy a Gy. G. által kiállított belépést jelentő lap, amelyben fizetése havi 166 K 66 f-ben tüntetett fel, téves, s a bejelentés olyan tényalapon történt, amely tényalapon a betegség esetére való biztosítás körében pénztári taggá való fölvétel meg nem történhetik s amelynek ismerte esetében a pénztár a bejelentést kétségtelenül vissza is utasította volna. Néhai Gy. G. ugyanis az őt alkalmazó K. gőzmalom r.-t.-nál a pöriratokból kitűnőleg 3.200 K-nyi, vagyis oly javadalmazással volt alkalmazásban, amely javadalmazással alkalmazottak az 1907. évi XIX. t.-c. 16. §-ának utolsóelőtti tételéből kitűnőleg már nem esnek betegség esetére való biztosítási kötelezettség alá. A szóbanlévő törvény ugyanis az alkalmazottaknak csak a gazdaságilag gyöngébb rétegeit kívánta a szóbanlévő biztosítási kötelezettség körébe vonni s ilyen gazdaságilag gyöngébbeknek csak a 2.400 koronát meg nem haladó évi fizetésű alkalmazottakat tekintette. Mikor néhai Gy. G. 1910. évi február hó 1-től kezdve abból az okból, mert betegségének kifejlődése következtében már alkalmaztatásával járó teendőit ellátni képes nem volt, havi fizetésének 100 K-nyi részét kiegészítő munkaerőnek juttatta, nem vált biztosításra kötelezetté, mert a jelzett körülmény alkalmaztatásának jellegét meg nem változtatta. A törvényho-

zásnak az 1907. évi XIX. t.-c meghozatalakor nem lehetett az a szándéka, hogy az évi 2.400 K-t meghaladó fizetésű alkalmazottak addig, amíg egészségesek és egyfelől keresetüket teljesen a maguk szükségleteire használhatják fel, másfelől pedig biztosított voltak esetében járulékaikkal a pénztárnak segélyezési erőforrásához járulnának hozzá, a biztosítás köréből kintmaradjanak; ellenben attól az időponttól kezdve vonassanak annak körébe, amely időponttól kezdve munkájukat ellátni már nem képesek, fizetésük egy részét kiegészítőknél juttatni kénytelenek, a pénztárnak pedig már pusztán erőfogyasztóiként jöhetnek számításba. Ily körülmények között Gy. G.-nek tagsági jogosultsága nem volt megállapítható.

BALESETBIZTOSÍTÁS.

Bírói hatáskör a munkavállalót és utast ért balesetből folyó kártérítési igények iránti perekben.

A budapesti kir. törvényszék bírái által 1915. évi március hó 22-én megtartott értekezletnek elvi jelentőségű megállapodásai.

A munkavállalót a munkaadó érdekében végzett szolgálat közben, illetőleg az utast vasuti vagy másnemű fuvarozás és hajózás közben ért balesetektől származtatott kártérítési igényeket nem lehet szorosan a szolgálati szerződésből, illetőleg szállásadási, ellátási és fuvarozási jogviszonyból eredőknek tekinteni. Ebből következik, hogy az említett baleseti kártérítési igényeknek érvényesítése nem vonható a Pp. 1. §. 2. e) és g) pontjai alá. Vagyis az ily igények iránt indított perek nem a pertárgy értékére tekintet nélkül tartoznak a járásbíró hatáskörébe, hanem a Pp. 1. §. 1. pontja értelmében, ha a pertárgy értéke 2.500 koronát meg nem halad.

A kártérítési kötelmen alapuló kérdéses baleseti kártérítési igényeket eltérő jogalapjuknál fogva a tartási vagy élelmezési követelést megállapító jogviszonyból eredő követeléseknek sem lehet minősíteni. Eszerint a baleseti kártalanítási követelések iránti perek tárgya értékének meghatározásánál (Pp. 6. §. 6. pontja) nem lehet a három évi tartási vagy élelmezési értéket alapul venni, hanem az *egyéb járadékok* és más időszakos szolgáltatások iránti perekre nézve előírt azt a számítási módot kell alkalmazni, amely szerint a pertárgy értékéül, ha jogviszony fennállásának időtartama korlátolt, de bizonytalan, az évi szolgáltatások értékének tisztesítését kell venni.

Ugyanebből az elvi álláspontból folyik, hogy a baleseti kártalanítási igények tárgyában hozott elsőbírósági ítéletek végrehajthatósága megítélésénél a Pp. 415. §-a 3. pontját, amely a tartási vagy élelmezési kötelezettségben marasztaló ítéletekre vonatkozik, nem lehet alkalmazni.

Vendéglői üzemek balesetbiztosítási kötelezettsége.

A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal 1913. P. 298/5. számú ítélete.

Ítélet: A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal igénylő felebbezésének hely adva, igénylőnek állandó járadékot ítelt meg.

Megokolás: F. P. kávésegéd állandó járadékra jelentett be igényt azon az alapon, hogy H. J. vendéglős üzemében egy bontás közben eltört ásványvizes üveg bal kezének hüvelykujját megsértette és ez az újja megmerevedvén, munkaképességének egy részét elveszítette. A b...i kerületi munkásbiztosító pénztár kiküldöttje a helyszínén eljárva, jelentette, hogy H. J. vendéglőjében semmiféle elemi erővel hajtott gép nincs; van ugyan néhány kézzel hajtható gép, de azok a Polgári Kör tulajdonát képezik. Az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár igazgatósága igénylőt járadék iránti követelésével elutasította azzal a megokolással, hogy H. J. vendéglős üzemében van ugyan egy 8—10 motorerővel hajtott gép, amely azonban csupán ventilátorokat hoz működésbe; az ilyen ventilátorokat hajtó motorok pedig a balesetbiztosítási kötelezettség megállapítására alapot nem szolgáltatnak. Továbbá a munkaadó alkalmazottainak száma 14—15 s így üzeme a törvény 3. §-ának 3. pontja értelmében sem biztosításra kötelezett.

Így az igénylő foglalkozása a kör összes helyiségeiben a felszolgálat és ezzel kapcsolatos teendők elvégzése volt; így lejárt az alagsorban elhelyezett konyhába és borpincébe, be- és kikapcsolta a ventilátorokat s kezelte az ételhordó-liftet.

Az elsőbíróság igénylőt elutasította.

A felsőbbíróság a kérdéses üzemnek balesetbiztosítási kötelezettség alá tartozása mellett foglalt állást, mert magáévá tette helyes indokainál fogva az Állami Munkásbiztosítási Hivatal biztosítási tanácsainak gyakorlatában eddig következetesen elfoglalt azt az álláspontot, hogy az elektromotorok által hajtott szellőztetőgéppel felszerelt vendéglői üzem, amelynek a szellőztető-gépek ma már nagy városokban lényeges tartozékaivá váltak, az 1907. évi XIX. t.-c. 3. §. 26. pontja értelmében balesetbiztosítási kötelezettség alá esik. (L. Schulcz: Munkásbiztosítási Joggyakorlat II. k. 99. lap, 3. pont.) Maga a jelen esetben vendéglői üzemen alkalmazott szellőztető-gép vagy készülék egy motor s az a körülmény, hogy villamos hajtóerőt fejlesztő gép az üzemen kívül eső helyen, elektromos központban van, nem változtat azon a tényen, hogy magában az üzemen baleseti veszélyt magában rejtő és elemi erővel hajtott gép, illetve gépek is vannak. Az ellenkező felfogás mellett egy az asztalosműhelytől távol eső elektromos központokból hajtott gyalu- és marógéppel felszerelt asztalosműhely sem volna az idézett törvény 3. §. 26. pontja alapján balesetbiztosítási kötelezettség alá vonható, holott ez ugyancsak nem lehet kétséges. Az idézett törvényhely egyébként világosan nem az elemi erőt fejlesztő gépről, hanem az (egyébként akárhol fejlesztett) elemi erő által hajtott gépről beszél és az ilyen gépet használó üzemet mondja ki balesetbiztosítási kötelezettség alá tartozónak.

Az a körülmény, hogy igénylő munkaadója a helyiséget a J—i Körtől bérelte, minthogy az üzem az ő számlájára ment, a helyzeten nem változtat. (T. 22. §.)

MUNKAVISZONY.

Joghatályos-e a háború kitörése miatt történt késedelmes felmondás, ha az alkalmazott a fölmondás ellen nem tiltakozott?

A brémai kereskedelmi bíróság 1914. szept. 9-én hozott ítélete.

Ítélet: A bíróság a panasznak helyt ad.

Indokolás: Panaszolt cég panaszosnak aug. 2-án aug. 31-re fölmondta a szolgálatot, mert a kitört háború miatt kénytelen volt üzemét korlátozni. Ezt a felmondást a bíróság nem találta joghatályosnak. A háború kitörése ugyanis az alkalmazottak szolgálati viszonyára semminemű befolyással nincs. Miután panaszolt sem vitatja, hogy a panaszló munkaviszonya csak felmondással volt megszüntethető, az augusztus 2-ikán történt felmondás, amely augusztus 31-ikére elkésett, nem tekinthető joghatályosnak és e szerint panaszos igénye, aki szeptember hóra 225 márkányi fizetését követelte, jogos, hacsak panaszos hallgatólag bele nem egyezett az aug. 31-ikére történt felmondásba. Ily hallgatólagos beleegyezés azonban nem vélelmezhető. Panaszos ugyan, amikor neki felmondtak, a felmondás ellen kifogást nem emelt; mindazonáltal ebben nem lát a bíróság hallgatólagos beleegyezést, mert panaszos azon véleményen volt, hogy a háború által a fölmondási idő iránti jogigények megszűnnek, amely vélemény a háború kitörésekor általános volt.

Megilletik-e a munkaadót az alkalmazottjának megvesztegetése céljából ennek kezéhez juttatott ajándékok.

A hamburgi főtörvényszék Bf. VII. 579/13. sz. határozata.

A munkaadó elbocsátott alkalmazottja fizetéséből visszatartotta az azon összegnek megfelelő részt, amelyet az utóbbi főnökének szállítótól jóindulatú kezelés reményében (Schmiergeld) kapott. A főtörvényszék a levonás jogosságát elismerte. Az alkalmazott köteles mindazt kiadni munkaadójának, amit szolgálati kötelességének teljesítésével szerzett. Szénszállítások körül ellenőrzés teljesítésével lévén megbízva a szóbanforgó alkalmazott, kétségtelen, hogy ennek során a szállítók érdekében tevékenységet nem teljesített és így a tőlük kapott ajándékokat szolgálati kötelességének teljesítése alkalmából kapta. Szükségtelennek találta a bíróság annak vizsgálatába bocsátkozni vajjon az ajándékok kifejezetten tisztességtelen célok elérésére adtak-e, mert elegendő, ha ennek lehetősége már első pillanatra is kizárva nincsen. Ha a megvesztegetésnek ily közelfekvő célzata nem is forog fenn, meg kell állapítani a munkaadók igényét az e fajta ajándékokra, tekintve, hogy az alkalmazott kötelességének teljesítése közben saját céljaira nyereséget nem szerezhethet. (Jogt. Közl.)

SZAKIRODALOM.

»**Rossz üzlet a háború.**« Norman *Angell* angol írónak a világ valamennyi művelt nyelvére lefordított munkája most jelent meg magyarul Kunfi Zsigmond fordításában. Ez a munka a világirodalom, háborúval foglalkozó legnépszerűbb és legelterjedtebb műve.

A könyv már azért is számot tarthat a közönség különös érdeklődésére, mert Angell azon angol írók közé tartozik, akik a józan ész, közgazdasági és politikai tudás és az okos önérték nevében dolgoztak *Angolország és Németország kibékítésén* s így a háború veszedelmének elmulasztásán. A háború kitörése előtt s az azt követő időkben éles és nagyhatású cikkekben tiltakozott az ellen, hogy Angolország Oroszországgal szövetségben háborút indítson Németország ellen.

A könyv elsősorban az angol-német háború lehetőségéből indul ki, de azontúl a háború teljes szociológiáját és a háborúval összefüggő valamennyi politikai és gazdasági kérdést megvilágítva találja benne az olvasó. Angell szerint a háború még a győztes nemzetekre nézve is rossz üzlet. Ezt az alapvető gondolatát érdekesítő és izgalmas kérdések egész sorozatának megvilágításával igazolja:

Mi történnék akkor, ha a németek bevonulnának Londonba és kezükbe kerítenék az Angol Bank aranykészletét? Mit kellene az angoloknak csinálni, ha sikerülne meghódítaniok Hamburgot? Milyen gazdasági következményei volnának annak, ha a németek kezébe jutna Calais, vagy sikerülne nekik az angoloktól elvenni gyarmataik nagy részét? Mit csinálhatnának a németek, ha Kanada vagy a Délafrikai Egyesült Államok és a transvaali aranybányák hatalmukba jutna? Érdeke-e Nagybritanniának, hogy Kisázsia a német állam fenhatósága alá jusson? Mit csinált Németország az ötmilliárdos hadisarccal, amelyet Franciaország fizetett 1871-ben és milyen hatása volna a mai gazdasági életre, ha manapság váгна egyik nemzet ilyen eret a másikon?

Különösen szellemesek és érdekesítőek azok a részletek, amelyek a háborúval kapcsolatos területi terjeszkedések, annexiók kérdéseit tárgyalják. A könyv egyes fejezetei közül kiemeljük, mint rendkívül érdekeseket: »A hadisarc illúziói«, »A világ felosztása«, »Igaz-e, hogy a harcias nemzetek a világ?« »A külkereskedelem és a katonai hatalom« címűeket. A könyv első része a háborút közgazdaságtani, második része a háborút lélektani szempontokból tárgyalja. A rendkívül érdekes és aktuális 260 oldalas csinosan kiállított könyv ára fűzve 1.60, kötve 2.50 korona. Kapható a Népszava könyvkereskedésben.

*A Munkásügyi Szemle régi évfolyamaiból
egyes példányok 80 fillérért kaphatók a kiadóhivatalban: Budapest, V. kerület
Falk Miksa-utca 5. szám.*

Kérjük azokat a tisztelt előfizetőinket, akik az előfizetési díjjal hátralékban vannak, hogy az ismételt megküldött csekkklapon lehetőleg mielőbb befizetni szíveskedjenek, nehogy postai megbízás útján legyünk kénytelenek azt beszédelni.

HUNGÁRIA ÁLTALÁNOS BIZTOSÍTÓ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

BUDAPEST, VII., Károly-körút 3. ■ Részvénytöke: 6,000.000 korona
KARTELEN KIVÜL köt tűz-, élet-, baleset-, betörés-, szavatosság-,
jég-, üveg- és állatbiztosításokat. — TELEFON: 153-98. SZÁM.

A szerkesztésért felelős: KIS ADOLF. — Főmunkatárs: Dr. SASVÁRI JÓZSEF.

Az Urikány-Zsilvölgyi Magyar Kőszénbánya-Részvénytársaság

folyó hó 15-én *Ullmann Adolf* főrendiházi tag elnöklete alatt megtartott rendes közgyűlése elhatározta, hogy a 335.340 koronányi alapszabályszerű leírások eszközése után fenmaradó 1,578.020 koronányi tiszta nyereségből 1,120.000 korona, mint 7⁰/₀-nyi osztalék fizetessék ki az 1914. üzletévre, az értékcsökkenési tartalékalap rendkívüli javadalmazására 300.000 korona fordíttassék, a tisztviselők nyugdíjalapjához rendkívüli hozzájárulás fejében 10.000 korona használtassék fel és az alapszabályszerű jutalékok fedezése után fenmaradó 35.560 korona új számlára vitessék elő. A 200 korona névértékű részvények 24. sz. szelvénye folyó hó 16-ától kezdve 14 koronával kerül beváltásra. Az igazgatóság jelentése megállapítja, hogy a termelés az év első felében normálisan alakult, minthogy a kellő számú munkásszemélyzet rendelkezésre állott és előreláthatólag az egész év folyamán is rendelkezésre állott volna, ha a nyáron bekövetkezett általános mozgósítás a munkások javarészét nem szólította volna a zászlók alá. A normális viszonyoknak a mozgósítással bekövetkezett hirtelen megszűnése és a közel jövő helyzetének bizonytalansága pillanatnyilag az üzem megakadásának veszélyével fenyegetett. A társulati bányák mintaszerű berendezése és a minden habozás nélkül fogantatba vett célszerű intézkedések azonban a nehézségek gyors leküzdését tették lehetővé és a termelés folytonosságát biztosították. Az évi termelés 548.500 tonnát tett ki az 1913. évi 643.500 tonnával szemben, mely csökkenés a rendkívüli viszonyokban és a lényegesen megapadt munkaerőben találja magyarázatát. A termelési költségek részben a rendelkezésre álló gyengébb munkaerő, részben pedig azért, hogy az összes termelési segédanyagok különösen a háború kitörése óta sok esetben egyáltalán nem mindenkor azonban csak nagy nehézségekkel és eddig még nem tapasztalt magas árakon voltak beszerezhetők, ismét emelkedést mutatnak. A szénpiac különösen az év második felében, amidőn a külföldi szenek behozatalában nagy nehézségek következtek be, igen szilárd volt. A gyakori forgalomkorlátozások és forgalombeszüntetések, valamint a majdnem állandó és többnyire nagy mérvű kocsihány a rendelések lebonyolítását azonban igen megnehezítették. A pirszénpiac is az év túlnyomó részében kedvező volt és az egész termelésnek kielégítő árak mellett elhelyezését tette lehetővé. A Lupényben létesített új benzolgyár, amely a múlt év július havában helyezett üzembe, a hozzá fűzött várakozásoknak minden tekintetben megfelel és annak terméke igen kielégítő árak mellett élénk keresletnek örvend. A kokszgyár egyéb melléktermékei is könnyen és kedvező árakon voltak értékesíthetők. A jelentés felemlíti még, hogy a társulat hadba vonult személyzetének visszamaradottjairól a legmesszebbmenő módon gondoskodott az országszerte megindult jótékonyági akcióban tevékeny részt vett és hadsegélyezési célok támogatására is figyelemmel volt, továbbá, hogy a múlt évben kibocsátásra került hadikölcsönből úgy a társulat, valamint az alkalmazottak nyugdíjintézete és a bányatársaságok tetemes összegeket vettek át. A közgyűlés az igazgatóság jelentését egyhangúlag tudomásul vette és úgy az igazgatóságnak, valamint a felügyelőbizottságnak a felmentést ugyancsak egyhangúlag megadta. Végül az igazgatóság tagjaivá Fuchs Richárd, Jármái Gyula, Lang Ernő, gróf Teleki Sándor, Tolnay Lajos és Ullmann Adolf urak, a felügyelőbizottságba pedig az eddigi tagok egyhangúlag újra megválasztottak.

Marta-Automobilok

A MAGYAR ARISTOKRÁCIA MÁRKÁJA.

Gyár :
**MARTA MAGYAR AUTOMOBIL
RÉSZVÉNY TÁRSASÁG, ARAD.**

Központi iroda :
BUDAPEST
X. ker., Kerepesi-ut 17. szám.

Magyar Általános Kőszénbánya Részvénytársulat.

A társulat igazgatósága folyó hó 9-én tartott ülésében megállapította az 1914. üzleti év mérlegét és elhatározta, hogy a tartalékokat a szokott módon bőségesen növeli. A folyó évi április hó 27-én megtartandó közgyűlésnek javasolni fogja az igazgatóság, hogy a fenti leírások után fennmaradó 5,292.686·52 korona tiszta nyereségből (378.425·61 koronával kevesebb a múlt évinél) az Általános tartalék-alapra 800.000·— korona (változatlan), külön adományul a tisztviselők nyugdíj-alapjának 50 000·— korona (+ 10.000·— korona), a bányatárspénztáraknak 160 000·— korona (+ 40.000·— korona), a Munkásjóléti tartalékalapnak 200.000·— korona (+ 65.000·— korona), a Szende Lajos-alapra 25.000·— korona, az igazgatóság és tisztviselők alapszabályszerű jutalékára 516.976·11 korona, 80.000 darab részvény 38·— koronás osztalékára pedig 3,040.000·— korona (a tavalyi osztalék 42·— korona volt) fordíttassék. Az igazgatóság indítványozza továbbá, hogy a háborús helyzetre való tekintettel a fennmaradó nyereségből a háborúban megrokkant munkásaik és az elesettek családtagjainak segélyezésére 300.000·— koronás »Háborús segélyalap« létesíttessék.

Az 1914. évi mérleg a következő adatokat tünteti fel:

Vagyon: Bányabirtok 12,278.154·05 K, ingatlanok, felszerelések és anyagok: a) telkek, épületek, gyárak, gépek és leltárak 36,801.830·39 K., b) erdőállományok 1,342.616·71 K., c) üzemi anyag, bányafakészletek és fogyasztási cikkek 2,208.119·09 K., d) szén-, cement-, brkett- és mészkőkészletek 242.386·74 K., összesen 40,594.952·93 K, pénztárak és értékpapírok: a) pénztári készletek 517.493·26 K, b) betétek pénztáraknál 8,048.743·37 K, c) értékpapírok 3,740.038·10 K. d) Nyugatmagyarországi Kőszénbánya r.-t. részesedés 5,000.000·— K, e) küldvények 278.252·68 K, f) idegen letétek és óvadékok 898.880·99 K, összesen 18,483.408·40 K; adósok: a) szén-, mész- és cementadósok és egyéb künlevőségek 7,021.835·88 K, b) részesedés vasmegeyi fatermelésnél 1,095.864·98 K, c) átmeneti adósok 322.215·89 K, összesen 8,439.916·75 K; nyugdíjalap számla 1,877.904·56 K; elsőbbségi kölcsön árfolyamkülönbözet-számlája 321.118·27 K. Végösszeg: 81,995.454·96 K.

Teher: Részvénytőke 80.000 darab részvény 200·— K-val 16,000.000·— K, 4^{1/2}%-os elsőbbségi kölcsön 9,687.076·— K; tartalékok: értékcsökkenési tartalék 23,783.324·12 K, iparvállalataink különértékcsökkenési tartaléka 2,000.000·— K, tartalékalap 5,766.200·— K, tőketartalékalap 6,000.000·— K, kétes követelések tartaléka 100,000·— K, tartalék az elsőbbségi kölcsön szolgálatára 250.000·— K, külön tartalékalap 300.000·— K, munkásjóléti tartalék 1,000.000·— K, összesen 39,199.524·12 K; hitelezők nyílt számlán 4,127.059·44 K, átmeneti számlák 3,347.386·79 K, hátralékos bányászberék decemberre 307.743·72 K, felvétel nélküli kötvények 23.625·— K, felvétel nélküli osztalék 11.728·— K, elsőbbségi kölcsönünk 1915. évi február hó 1-én esedékes függő kamatai és járuléka 324.151·96 K, idegen letétek és óvadékok 898.880·99 K, összesen 9,040.575·90 K, nyugdíjalap 1,877.904·56 K. Nyereség mint egyenleg 6,190.374·38 K. Végösszeg 81,995.454·96 K.

Nyereség-veszteségszámla: *Tartozik:* Értékcsökkenési tartalék leírások 2.500.000·— K, iparvállalataink külön értékcsökkenési tartalék leírása 1,000.000·— K, elsőbbségi kölcsön kamatai és járuléka 618.477·56 K, adók, üzleti költségek és fizetések 1,517.514·74 K; tiszta jövedelem: nyereség áthozat az 1913. évről 897.687·86 K, az 1914. év tiszta jövedelme 5,292.686·52 K., összesen 6,190.374·38 K. Végösszeg 11,826.366·68 K.

Követel: nyereség áthozat az 1913. évről 897.687·86 K, kamatjövdelem 674.991·91 K, az üzemek bruttó hozama 10,253.686·91 K. Végösszeg: 11,826.366·68 K.

„Hattyú Gőzmosógyár és Fehérnemű Kölcsönző Vállalat“

GYÁRTELEP: VII., Gizella-út 24.

Telefon 61—98.

Az ország legnagyobb gőzmosó üzeme. Pehelymentes, kímélítés munka. — Legelőkelőbb megbízók!

Kölcsönosztály: V., Katona József-u. 41.

Telefon 159—60.

Az ország legnagyobb kölcsönző vállalata. — Szállít állami, közhivatalok, bankok, iparvállalatok, éttermek, Clubok részére.

„TUBERIN“

orvosilag legideálisabb és legolcsóbb guajacol készítménynek elismerve és javalva a légzőszervek összes bántalmainál. Gyermeknek is kellemes íze miatt szívesen veszik. — Tartalmaz: Kal. salf. guajac. Natr. Telluric. Cognac. Aqua Naphae, Syr. Coffeae.

1 üveg 180 gr. ára 2.50 kor. — Egyleteknek 1.60 kor.

FÓRAKTÁR

NAGY KRISTÓF GYÓGYSZERTÁR
BUDAPEST, IV. KERÜLET VÁCZI-UTCZA 1. SZÁM.

TAURIL

MAGYAR MUNKÁS
MAGYAR MUNKÁJA

a legtökéletesebb **TÖMITŐ LEMEZ**

EXPORT AZ EGÉSZ VILÁGBA.
ÓVAKODJUNK UTÁNZATTÓL.

*Kapható minden műszaki
kereskedésben.*

Aki igazán **SZALÁMIT** akar venni,
jó és izletes az kérjen

HERZ-SZALÁMIT

Ezen legjobb hírnévnek örvendő magyar szalámi a legtisztább kezelés mellett első rendű sertéshusból készül. Csak az a valódi Herz-féle szalámi, melynek rudja ólompecséttel van el- látható, a mire látva, melyen a úgy a rudakban, gyár védjegye mint a felvágott állapotban való bevásárlásnál ügyeljünk.

Herz Ármin Flai szalámigyár, Budapest.

Nyáralás előtt, betegség után, költözés előtt
fertőtleníse lakását

LODOMA

szabadalmazott fertőtlenítő masszával.

Egy doboz (egy szobához) ára 4 K.

Házhoz szállítja:

Bánszky Ferenc takarítási vállalata

Budapest VII., Munkás-u. 4. Telefon: József 40—49.

ANDOR és FUTTAKY

Villamos világítási-, erőátviteli-, lift-,
telefon- és villámhárítóberendezések

CSILLÁRKÜLÖNLEGESSÉGEK
nagy raktára

Budapest VI., Király-utca 18.

Telefon 52—99.

MAGYAR ORVOSI MŰSZERTÁR

Budapest, VII., Rákóczi-út 32. szám.

Az Országos Munkásbetegsegélyező és
Balesetbiztosító Pénztár szerződéses szállítója.

SZÁLLÍT: orvosi műszereket,
kötszereket és az
összes betegápolási
cikkeket.

MAGYAR GYÁRTMÁNYÚ
DIVATOS ÉS MŰVÉSZI

LEVÉLPAPIROS

MINDEN KIVITELBEN

RIGLER JÓZSEF EDE
PAPÍRNEMŰGYÁR RÉSZV.-TÁRSASÁG.

Budapest VI., Rózsa-u. 55.

V., Erzsébet-tér 19. IV., Egyetem-tér 5-6.

Nagyvárad, Rákóczi-út 5.

A BUDAI SZENT-LUKÁCSFÜRDŐ

NAGY SZÁLLODÁJÁBAN ÉS THERMAL-SZÁLLODÁJÁBAN olcsó lakás teljes ellátással. Minden szobából fűtött folyosók vezetnek a gyógyfürdőkhöz. Természetes forró-meleg *kénes források*, iszapfürdők, iszapborogatások. **RADIUM EMANATORIUM.** Prospektust küld a SZT.-LUKÁCSFÜRDŐ RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG BUDAPEST.

A KRISTÁLY-forrás szénsavval telített ásványvíze hasznosítal ÉTVÁGYZAVAROK-NÁL és EMÉSZTÉSI NEHÉZ-SÉGEKNÉL. A legtisztább és LEGEGÉSZSÉGESEBB asztali és borvíz. Hathatós szomjcsillapító. — Óvszer fertőző betegségek ellen.
SZT. LUKÁCSFÜRDŐ KÚTVÁLLALAT R.-T. BUDÁN.

Kábelgyár R.-T. Pozsony

*******Szigetelőcsőgyár**: Fekete és fémpáncélos szigetelőcsövek. Szerelési tartozékok és szerszámok. **Kábelgyár**: Mindennemű szigetelt vezeték alacsony és magas feszültségre. Páncélos ólomkábelek. **Gummigyár**: Elektrotechnikai gummyanyag. **Gummongyár**: Hő- és tűzálló szigetelő-anyagok keménygummi pótlására. Gummon-, fixit-, pulvolitból készült és bármely alakban sajtolt szigetelő-tárgyak fémrészekkel és azok nélkül. Érdeklődőknek szívesen küldjük árjegyzékeinket

Budapesti iroda: V. kerület, Rudolftér 5. sz.

MAGYAR PAPIR ÉS IRÓSZER :: SZÁLLÍTÁSI VÁLLALAT ::

Budapest, V. ker., Csáky-utca 8. szám

Szerződéses papir- és írószér-szállítója többek között a Kereskedelemügyi Magy. Kir. Miniszteriumnak, a M. Kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal, az Orsz. Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztárnak, a Budapesti Ker. Munkásbiztosító Pénztárnak, továbbá a M. Kir. Posta és Távirtda Vezérigazgatóság és az ország területén levő összes hivatalainak, a Magy. Kir. Államvasutak Igazgatósága és összes üzletvezetőségeinek, igen sok egyéb közhivatal és közlekedési vállalatnak, pénzügyintézeteknek és magán cégeknek.

ASKLÉPIOS

Egressi Zoltán okl. mérnök vállalata Röntgen és villamos gyógyászati készülékek. **A Veifa-Művek** magyarországi vezérképvisellete. **Dessauer** rendszerű **Reform Röntgen** készülékek. Egyenáramhoz vagy váltóáramhoz közvetlen kapcsolhatók. Speciális **Röntgen-lemezek**, mindennemű **Röntgen** csövek. Az Orsz. Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár, valamint az Országos Pénztár munkáskórházának szállítója. — Budapest, IX. ker., Üllői-út 31. szám. Telefon: 37-04. szám.

Fényes a

„Tauril” pneumatik!

Próbálja meg!

TAURIL PNEUMATIK RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

Budapest VI., Mozsár-u. 9.

SÜRGÖNYCÍM: PNEUTAURIL.

TELEFON: 99-02.

A GLOGOWSKI ÉS TÁRSA CÉG „KARTOTHEK” OSZTÁLYA

(Budapest VI., Andrásy-út 12.),

mint a Kerületi Munkásbiztosító Pénztárak, valamint az Országos Munkás-
betegsegélyző- és Balesetbiztosító Pénztár szállítója, felhívja az *összes*
Kerületi, Vállalati és Magánpénztárak, nemkülönb *Egyesületek és Testü-*
letek figyelmét, az egyéni törzslapok, tagok és egyéb nyilvántartások kezelé-
sére *kitűnően* bevált „KARTOTHEK”-rendszerére. Bővebb felvilágosí-
tásokkal szívesen szolgálunk, sőt „KARTOTHEK”-rendszerünket az érdek-
lődőknek helyszínen *vételkötelezettség nélkül* bemutatjuk.

WEISZ és VIDOR

faszén nagykereskedők

Telefon: József 11-31. Józsefvárosi p.-u. 9.

Ajánlják a legjobb
minőségű faszenet
iparosok részére!

GARAY SAMU ÉS TÁRSA

sebészeti-, mű-,
kötőszersz- és vil-
lanygép-gyártók.
(Ferenciek bazára).

BUDAPEST, IV.
Kossuth Lajos-
utca 1. szám.

Gyár ugyanott az udvarban

A budapesti és számos vidéki
kerületi munkásbiztosító pénztár
és betegsegélyző egyletek szer-
ződéses szállítói ajánlják saját
készítményű sérvekötő, haskötő,
orthopédia-gépeket; műlábak,
műkezek, lábgépek, mellfűzők
és összes egyéb betegápolási
gyártmányokat és orvosi mű-
szereket, valamint rendelő-inté-
zeteknek szükséges vasbutor és
egyéb berendezéseiket.

JUTÁNYOS BÉRI ÁRAK!
Javításokat gyorsan és olcsón teljesítenek.
PÁRTOLJUK A MAGYAR IPART!

SEMPERIT GUMMIWERKE

G. m. b. H. ■■ WIEN.

Automobil-, kocsi- és
motor-pneumatik
kocsikerék-gummi

Vezérképviselő és raktár:

SALZBERGER SAMU
VI. ker., Andrásy-út 20. szám.

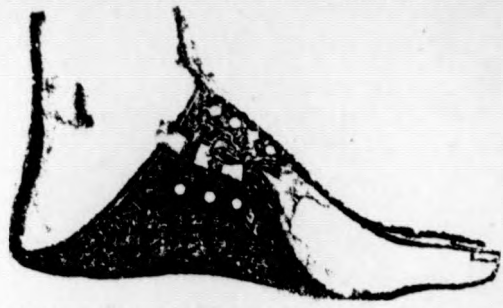
HIRSCH és FRANK

Budapest-salgótarjáni gépgyár és
vasöntő részvénytársulat. BUDA-
PEST, VI., ARÉNA-ÚT 132. sz.

□ Külön osztály: TÉGLAGYÁRI GÉPEK.
□ Gyárt: FALITÉGLA- S CSERÉPSAJTÓKAT,
TÉGLAGYÁRTÓ- ÉS ANYAGMEGMUNKÁLÓ-
□ GÉPEKET, legújabb és legjobban bevált
□ szerkezetekben. □

Elvállalja anyagvizsgálatok kivitelét és
TELJES TÉGLAGYÁRI TELEPEK LÉTESÍTÉSÉT

Törrek és költségvetések díjtalanul. □ **ELSŐRANGÚ REFERENCIÁK**

SEGITSÉG

Fájós lábuak és ludtalpuak részére a szabadalmazott

ludtalpfűző

A Budapesti Kerületi betegs. pénztár, a Ferencz József kereskedelmi kórház, a Magy. Királyi Államvasutak betegs. pénztára, a Cs. és Kir. szab. Déli Vasut. betegs. pénztára, a Cs. és Kir. Kassa-Oderbergi vasut betegs. pénztára, magánvállalatok és szanatóriumok stb. stb. szállítói.

viselése, jósága szakorvosoktól elismerve, mert a lábat tetszés szerint fűzi össze. Ismertetőt ingyen küld

Székely és Tsa

ortopéd-cipő készítő. :: Budapest, Múzeum-körut 9.

HOLLANDI

életbiztosító részvénytársaság
(Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

AMSTERDAM.

MAGYARORSZÁGI IGAZGATÓSÁG AZ INTÉZET
SAJÁT PALOTÁJÁBAN:

Budapesten, Kalvin-tér, Baross-utca 1., Üllői-út 2-4. sz.

Bejárat az Üllői-út 4. sz. kapun.

LEGOLCSÓBB DIJAK.

Az 1912-ik év végén a 406 millió koronát ::
biztosítások összege a meghaladta.
A díjtartalékok összege: 120,416.453 K 94 f.

(a viszontbiztosítások 986.499 K 14 f-nyi tartaléka nélkül)
eddig ki fizetések a biztosítottaknak

132,158.363 K 05 f.

BIENENSTOK VILMOS

ruggyantabélyegző gyár és vésnöki műintézet

Az összes Ker. Pénztárak szállítója.

Gummi- és rézbélyegzők, számozó-
gépek, festékpárnák és mindennemű
e szakmába vágó cikkek jutányos
árban a legrövidebb idő alatt szállítanak.

Főüzlet csak

BUDAPEST, VII., Rákóczi-út 64. sz.

Telefon 53-77.

bácsi! néni! ide figyelj!
palma kaucsuk sarkot viselj!

COPYRIGHT PALMA C. G. LD.

PESTI KÖNYVNYOMDA RÉSZVÉNYTÁRSASÁG